

Heran Haran
E V E R Y M O M E N T H A R R A N

heran heran
E V E R Y M O M E N T H A R R A N

SUNUŞ

Doğal zenginlikleri, tarihi-kültürel birikimi ve çok sayıda medeniyet ve inanca ev sahipliği yapması nedeniyle Şanlıurfa, keşfedilmeyi bekleyen bir ‘turizm hazinesi’dir. Kültür ve medeniyetin dünyaya yayıldığı bölge olarak kabul edilen ‘Bereketli Hilal’de yer alan Şanlıurfa, bu gün olduğu gibi tarihin her döneminde merkez olma rolünü sürdürmüştür. Bu medeniyetlerden miras kalan tarihi ve kültürel dokusu ve tescilli pek çok kültür varlığı ile Şanlıurfa Güneydoğu’nun turizm potansiyeli en yüksek illerinden biridir.

Karacadağ Kalkınma Ajansı, bu kadar çok değere sahip olan Şanlıurfa’nın turizm altyapısını iyileştirmek, turizm potansiyelini harekete geçirmek ve ili turizm çekim merkezine dönüştürmek için kuruluşundan itibaren pek çok projeyi desteklemiştir ve desteklemeye devam etmektedir. Bu kapsamda elinizde tuttuğunuz bu katalog tarihindeki birçok değeri günümüze taşıyan ve zengin kültürel bir mirasa sahip olan Şanlıurfa’nın Harran ilçesini tanıtmak amacıyla hazırlanmıştır.

Harran ilçesi, bölgenin en eski yerleşim yerlerinden birisi olup tarihte birçok medeniyete ev sahipliği yapmasının yanı sıra, dünyanın ilk üniversitesi olan ‘Harran Üniversitesi’sini de barındırması sebebiyle bilim dünyasında çok önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte yılda üç hatta dört ürün veren, dünyanın belki de en verimli tarım arazilerine sahip olan ilçe, tarım alanında da hatırı sayılır bir öneme sahiptir.

Büyük emeklerle akademik düzeyde hazırlanan bu çalışmanın, Harran’ı tüm yönleriyle size tanıtıp tarih yolculuğunda size rehberlik etmesini dileriz.

FOREWORD

Having been home to many civilizations and religions, Şanlıurfa's natural resources, and historical and cultural riches make it a treasure trove just waiting to be discovered by visitors. Şanlıurfa is situated in the 'Fertile Crescent', the region from which human culture and civilization is considered to have spread to the wider world. Şanlıurfa has been an important hub in every age, and remains so today. Due to the historical and cultural legacy of these civilizations, and the district's many registered cultural assets, it has one of the highest potentials for tourism of districts in the southeast.

As Şanlıurfa possesses such a wealth of assets, the Karacadağ Development Agency has since its inception supported many projects to improve its tourism infrastructure, activate its potential and transform it into a popular destination, and we will continue to support these aims. This brochure has been created as part of this endeavour, to promote Şanlıurfa's district of Harran which has such a rich cultural heritage and many historical remains.

As well as being one of the oldest settlements in the region and having hosted many civilizations over the ages, Harran has special significance for the scientific world as the home of the world's first university: 'Harran University'. Harran is also remarkable for agriculture as it has some of the most productive farming land anywhere, capable of yielding three or even four crops annually.

I hope that this publication, which was painstakingly prepared with careful academic input, will acquaint you with Harran's many facets and be a fine guide on your journey through its historic landscape.

KARACADAĞ
Kalkınma Ajansı
Development Agency

SUNUŞ

Harran, sahip olduğu tarihi ve kültürel değerleriyle ilkler diyarı olarak bilinen, kendine özgü gelenekleri, efsane ve söylenceleri, dini inançları olan en eskilerin coğrafyası olarak da adlandırabileceğimiz Mezopotamya'nın en önemli şehirlerinden bir tanesidir.

Harran ilk İslam üniversitesi kalıntıları; ülkemizde sadece burada görebileceğiniz konik kubbeli evleri; görkemli kalesi; geçmiş dönemlerde taş ocağı olarak kullanılan Bazda Mağaraları; tarihi Bağdat yolu üzerinde bulunan Barur Hanı; Roma dönemi izleri taşıyan Şuayip Şehri gibi önemli kültürel varlıklara sahip olmasının yanında, "Bereketli Hilal" olarak adlandırılan topraklarda yer almasının doğal bir sonucu olarak çok önemli bir tarım şehri olma özelliğine de sahiptir. Ülkemizde üretilen pamuğun yaklaşık %10'u Harran'da yetiştirilmektedir. Bunun yanında mısırdan, buğdaya; sebzeden meyveye onlarca çeşit ürün Harranlı çiftçilerin emekleri ve Harran Ovası'nın bereketiyle nihai tüketiciye ulaşmaktadır.

Harran Kaymakamlığı olarak tarihi ilçemizin bu değerlerini geniş kitlelere duyurmak amacıyla "Marka Şehir Harran" çalışmalarını yürütüyoruz. Bu kapsamda belirlediğimiz "Her An Harran" şehir motomuzu, yaptığımız tanıtım filmleri, düzenlediğimiz yarışmalar, festivaller ve sempozyumlar gibi çalışmalarda sıkça kullanarak, Harran'ın her an tarih, her an kültür ve her an lezzet bulabileceğiniz bir yer olduğunu vurguluyoruz.

"Her An Harran" tanıtım faaliyetleri kapsamında hazırladığımız bu prestij kataloğunun amacı, Harran'ın tarihi ve kültürel değerlerini kısa ve öz bilgilerle ve kaliteli fotoğraflarla tanıtmak, bu şekilde Harran'a duyulan ilgiyi arttırmak ve daha fazla insanın Harran'a gelmesini sağlamaktır. Çalışmamız akademik yayından ziyade bir turizm kataloğu olmakla birlikte, metin yazarının kullandığı bilgiler, kurulan bilim heyeti tarafından defalarca kontrol edilerek okuyucuların yanlış bilgilenmesinden kaçınılmıştır.

Harran üzerine şimdiye kadar yapılmış en kapsamlı turizm kataloğu olma özelliğine haiz bu çalışmanın tamamlanmasında maddi destek sağlayan Karacadağ Kalkınma Ajansı'na ve kataloğun hazırlanmasında emeği geçen herkese çok teşekkür eder, "Her An Harran" Prestij Kataloğu'nun Harran'a ve Harran turizmine katkı sağlamasını temenni ederiz.

FOREWORD

With its great historical and cultural wealth, and as one of the most important cities in Mesopotamia, which can be considered the region of the most ancient religious beliefs, unique traditions, and myths and legends – Harran is known as a land of ‘firsts’.

Harran’s important cultural assets include the remains of the first Islamic university, the conical-domed houses which are seen nowhere else in Turkey, its spectacular castle, the Bazda Caves which were once used as a stone quarry, the historical Barur Han (Inn) on the old Baghdad road, and the city of Shuayib with its Roman remains. Situated in the area called the “Fertile Crescent”, Harran naturally also has great importance as an agricultural city. Around 10% of all the cotton produced in Turkey is grown here. The Harranian farmers’ labours and the fertility of the Harran plain also produce tens of other varieties for the final consumer – fruit, vegetables, maize and wheat.

The Harran District Governorship is working towards publicizing these assets of our historical district to a much wider audience with our “Harran City Brand” projects. For this campaign, we chose our city motto of “Every Moment Harran”. This will be used often in promotional films, competitions, festivals, symposiums and similar events to highlight the fact that Harran is a place where you will encounter history, culture and flavour at every turn.

The purpose of this prestigious brochure, published as part of our “Every Moment Harran” promotional activities, is to introduce Harran’s historical and cultural assets with brief and essential information and quality photographs in order to stimulate increased interest in Harran and attract more visitors. Although this is a tour guide rather than a scholarly publication, to avoid misinforming readers in any way, the information included by the writer was checked and rechecked by an academic committee set up for the purpose.

This work constitutes the most comprehensive visitors’ brochure published about Harran to date, and I would like to thank very much the Karacadağ Development Agency who provided financial support, as well as everyone who worked on it. I hope the distinguished brochure “Every Moment Harran” will be a beneficial contribution to Harran and tourism in Harran.

Harran Kaymakamlığı
Harran District Governor

KARACADAĞ KALKINMA AJANSI / KARACADAĞ DEVELOPMENT AGENCY

Adres / Address: Selahattini Eyyübi Mah. Urfa Bulvarı, No:15/A, 21080 Bağlar / DİYARBAKIR
Tel / Phone: +90 412 237 12 16 & +90 412 237 12 17
Faks / Fax: +90 412 237 12 14
Web / Web Address: www.karacadag.org.tr
E-Posta / E-Mail: info@karacadag.org.tr

ŞANLIURFA YATIRIM DESTEK OFİSİ / ŞANLIURFA INVESTMENT SUPPORT OFFICE

Adres / Address: Paşabağı Mah. Adalet Cad. No: 9, A Blok, Kat: 4, Haliliye / ŞANLIURFA
Tel / Phone: +90 414 314 98 03 & +90 414 314 98 04
Faks / Fax: +90 414 314 98 05
Web / Web Address: www.investsanliurfa.com
E-Posta / E-Mail: urfaydo@karacadag.org.tr

T.C. HARRAN KAYMAKAMLIĞI / HARRAN DISTRICT GOVERNORSHIP

Adres / Address: Süleyman Demirel Cad. Adnan Menderes Mah. Merkez Hükümet Konağı, Harran / ŞANLIURFA
Tel / Phone: +90 414 441 20 01
Faks / Fax: +90 414 441 21 15
Web / Web Address: www.harran.gov.tr
E-Posta / E-Mail: heranharan@gmail.com

Editörler / Editors:

Mehmet Cüneyt ATEŞ, Yahya DOĞAN, Mehmet HAN

Yazar / Author:

Annette HANISCH

Bilimsel Danışmanlar / Scientific Advisers:

Prof. Dr. Mehmet ÖNAL, Prof. Dr. Abdullah EKİNCİ, Öğr. Gör. Sabri KÜRKÇÜOĞLU, Selahattin Eyyubi GÜLER,
Yrd. Doç. Fatma Şebnem KULOĞLU YÜKSEL, Öğr. Gör. Ebru OKUTAN AKALIN

Fotoğraf Sanatçısı / Photograph Artist:

Ömer DOĞAN

Sanat Yönetmeni / Art Director:

Barış KURAN

Çeviri / Translation:

Bodrum Consulting & Translation

Grafik Tasarım - Baskı / Design - Printing:

Kurtuluş Matbaası / Haliliye / Şanlıurfa

Bu katalog Karacadağ Kalkınma Ajansı ve T.C.Harran Kaymakamlığı işbirliği ile hazırlanmıştır.

This book has been jointly prepared by Karacadağ Development Agency and the Harran District Governorship.

© 2017

Heran Haran
E V E R Y M O M E N T H A R R A N

GİRİŞ

Yaklaşık 4300 yıllık yazılı tarihi ile, Bereketli Hilal'in kuzey sınırında Mezopotamya'yı Küçük Asya'ya ve Akdeniz'i Pers topraklarına bağlayan ana ticaret yollarının kavşağındaki konumuyla, gizemli ay tanrısı Sin'in kutsal tapınağının memleketi ve Tevrat'a göre tek tanrılı dinlerin atası İbrahim'in uzun yıllar yaşadığı şehir olmasıyla insanlık tarihinin birçok açıdan önemli bir yeridir Harran.

Erken İslami dönemin öne çıkan bilim ve ilim merkezi, eski Yunan filozoflarının geleneklerini devam ettiren Harran felsefe ekolü, Yunanca ve Süryanice eserlerinin Arapça'ya çevrildiği yer, bir dönem dünyanın en ünlü astronomi, tıp, matematik ve mantık merkezi Harran'ın meşhur akademisi bilimsel üretim ve kültürler arası bilim transfer merkezi olarak Antik Çağ'dan İslam'ın altın çağına geçiş döneminde kilit rol oynadı.

Tamamen tarihin sahnesinden silinmeden Harran'ı başkent yapan son Asur kralı II. Asur-Uballit, Sin tapınağını yeniden inşa ederek kendi düşüşünü hazırlayan son Babil kralı Nabonid, Harran'ı başkent olarak seçen son Emevi Halifesi II.Mervan, Harran'da Roma tarihinin en ezici yenilgisine uğrayan general Crassus ve Harran civarında katledilen Roma imparatoru Caracalla gibi örneklerde görüldüğü üzere Harran zaman içinde birçok liderin felaketine de tanıklık etmiştir.

Son olarak en büyük yenilgiyi Harran'ın kendisi gördü: 13'üncü yüzyılda Moğol orduları Harran'ı ellerinde tutamayacağını anlayınca şehri yıkıp yaktıktan sonra terk etti...

Ünlü seyyah Evliya Çelebi on yedinci yüzyılda Harran'a uğradıktan sonra 'Şehir harap, evler toprak olup kalesinde insanoğlu kalmamıştır' diye yazmış.

INTRODUCTION

Harran is important for human history in many ways, being located on the northern edge of the Fertile Crescent at the junction of the main trade routes linking Mesopotamia to Asia Minor, and Persian territory to the Mediterranean; and having a recorded past dating back around 4,300 years. It was home to the sacred temple of the mysterious moon god Sin, and the city where Abraham, considered the father of the monotheistic religions, lived for many years.

The Harran school of philosophy continued the traditions of the ancient Greek philosophers, and was the place where Greek and Syriac works were translated to Arabic. As a centre for scholarship and science during the early Islamic period, Harran's famous academy played a key role in the transitional period from the Archaic Period to the golden age of Islam. It was for a time the world's most renowned astronomy, medicine, mathematics and logic institute, and a hub of scientific output and scientific interchange among cultures.

Harran has witnessed the calamitous downfall of many leaders over the ages, such as that of the last Assyrian king Ashur-Uballit II, who made Harran his capital before his empire was completely wiped from the pages of history; the last king of Babylon, Nabonidus, who precipitated his own fall by rebuilding the temple of Sin; the last Ummayyad Caliph Marwan II, who chose Harran as his capital; the general Crassus, who suffered the most crushing defeat in the history of Rome; and Roman emperor Caracalla, who was killed near Harran.

Finally, the greatest defeat was suffered by Harran itself: When the Mongol armies realized they could not hold onto Harran in the 13th century, they razed and burned it to the ground before abandoning it...

After passing through Harran in the 17th century, famous traveller Evliya Çelebi wrote, 'The city lies in ruins, the houses are mud, and not a soul remains in the fortress.'

Bugünkü Harran ziyaretçisinin gördüğü tablo Evliya Çelebi'ninki kadar dehşet verici olmasa da burasının bir zamanlar fil bolluğundan dolayı Asur kralı Tiglat-Pileser'in beğenisini kazandığını veya Roma gezginlerinin Harran'ın badem, kavak ve çınar ağaçlarının hoş gölgesinde dinlendiklerini hayal etmesi zordur. Moğolların yıkımı yetmiyormuş gibi Harran'ın hayat damarı, Cüllab ve Deysan ırmakları da zaman içinde kurumuş ve eskiden bereketi bol olan ova susuz kalmıştır. Ancak 1996'da GAP projesi çerçevesinde Fırat'ın suları kanallarla Harran'a kadar geldikten sonra 'beyaz altın', yani pamuk sayesinde Harranlı toprak sahipleri son 20 yılda belli bir zenginliğe kavuşmuştur.

Antik şehrin etrafını saran Ortaçağ surları, erken İslam dönemine ait kalesi, Ulu Camii'nin doğu cephesi ile dikdörtgen planlı minare Harran'ın görkemli geçmişinin ayakta kalan son tanıkları. Bölgede binlerce yıldan beri kullanıldığı tahmin edilen, ancak mevcut örnekleri 150-200 yıldan eski olmayan konik kubbeli Harran evleri ise bugün şehre gelen turistlerin en çok ilgisini çeken yapılardır. Ancak görünen kalıntıların arkasındaki görünmeyen tarihi Harran'a hala gizemli bir hava katmaktadır. Ayakta olan Halep kapısından Harran Höyüğüne çıkmak, uçsuz bucaksız harabe alanına bakarak Müslüman dünyasının bir zamanında en ünlü bilginlerin neredesin verdiklerini tahayyül etmenin ayrı bir cazibesi vardır.

Geçmişle ilgili düşüncelere dalmışken belki sathiatsız bir at koşarak geçer veya rengarenk kadife elbisesi ve gümüş işlemeli puşusuyla bir Harranlı kadın koyun sürüsü ile yaklaşır. Harran... şimdiki zamanı bile sanki bir peri masalından çıkmış gibidir!

Although the scene greeting today's visitor to Harran may not be as bleak as the one described by Evliya Çelebi, it is still difficult to imagine how Harran pleased Assyrian king Tiglath-Pileser with its abundance of elephants, or how Roman travellers rested in the pleasant shade of its almond, poplar and plane trees. As if the devastation wrought by the Mongols was not enough, the lifeblood of Harran, the Jullab and Deysan rivers, gradually dried up leaving the fertile plain without water. Only after water from the Euphrates was brought as far as Harran via canals as part of the GAP (South-East Anatolia Project) in 1996, did Harran landowners achieve a certain wealth in the last 20 years, due to 'white gold' i.e. cotton.

The medieval ramparts encircling the ancient city, the fortress dating from the early Islamic period, the east face and the square minaret of Ulu Mosque are the last remaining witnesses of Harran's glorious past. The structures today's visitors find most intriguing are the conical dome houses. Although this type of house has probably been built in the region for thousands of years, the existing examples are 150-200 years old at most. However, the unseen past behind the visible remains still lends a mysterious air to Harran. There is an irresistible appeal to ascending to the Harran Tumulus from the still-erect Aleppo Gate, looking over the immense area of ruins, and envisaging where the most famous scientists of the Islamic world once taught their lessons.

Just as you are lost in thoughts of the past, a free horse may gallop by, or a local woman in a multi-coloured dress and silver-embroidered puşu headdress may approach with her flock of sheep. Harran... a fairytale land even in the present day!

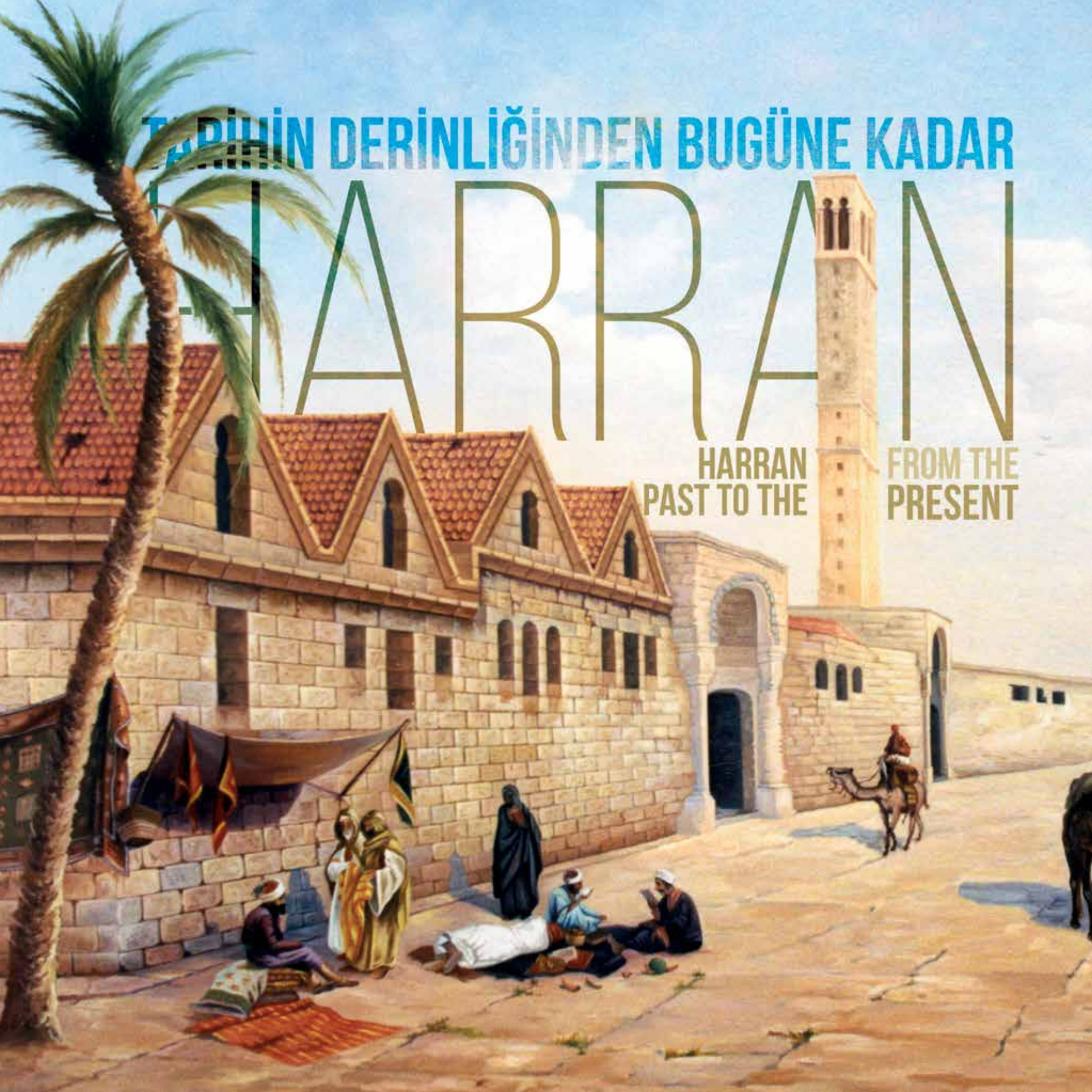

TARİHİN DERİNLİĞİNDEN BUGÜNE KADAR

HARRAN

HARRAN
PAST TO THE

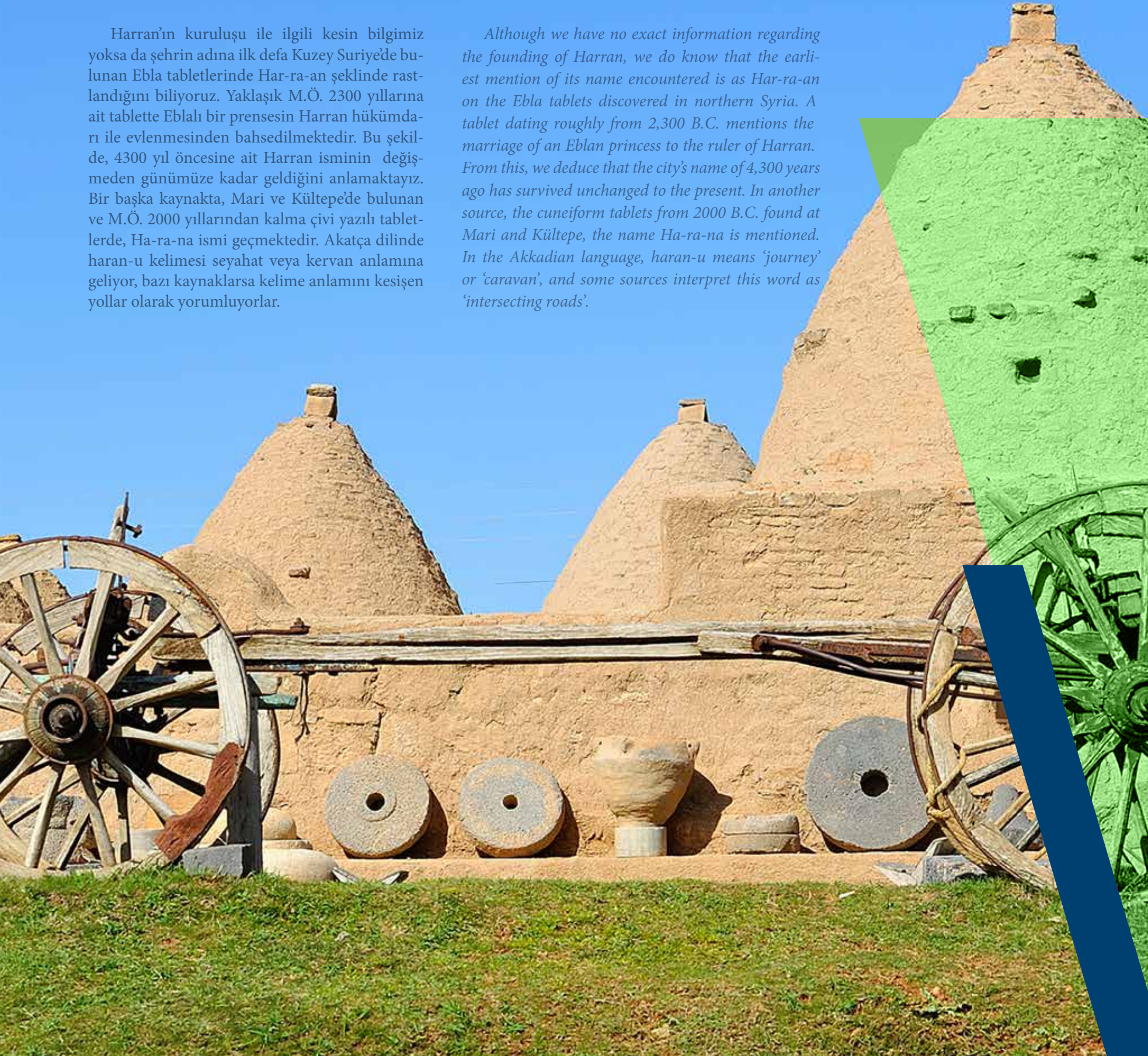
FROM THE
PRESENT

Harran'ın kuruluşu ile ilgili kesin bilgimiz yoksa da şehrin adına ilk defa Kuzey Suriye'de bulunan Ebla tabletlerinde Har-ra-an şeklinde rastlandığını biliyoruz. Yaklaşık M.Ö. 2300 yıllarına ait tablette Eblalı bir prensesin Harran hükümdarı ile evlenmesinden bahsedilmektedir. Bu şekilde, 4300 yıl öncesine ait Harran isminin değişmeden günümüze kadar geldiğini anlamaktayız. Bir başka kaynakta, Mari ve Kültepe'de bulunan ve M.Ö. 2000 yıllarından kalma çivi yazılı tabletlerde, Ha-ra-na ismi geçmektedir. Akatça dilinde haran-u kelimesi seyahat veya kervan anlamına geliyor, bazı kaynaklarsa kelime anlamını kesişen yollar olarak yorumluyorlar.

Although we have no exact information regarding the founding of Harran, we do know that the earliest mention of its name encountered is as Har-ra-an on the Ebla tablets discovered in northern Syria. A tablet dating roughly from 2,300 B.C. mentions the marriage of an Eblan princess to the ruler of Harran. From this, we deduce that the city's name of 4,300 years ago has survived unchanged to the present. In another source, the cuneiform tablets from 2000 B.C. found at Mari and Kültepe, the name Ha-ra-na is mentioned. In the Akkadian language, haran-u means 'journey' or 'caravan', and some sources interpret this word as 'intersecting roads'.

İsminin kaynağı ne olursa olsun, Harran'ın, M.Ö. 2300'den sonra Akat imparatorluğuna dahil olmasıyla, gerçekten önemli ticaret yollarının kesişen bir yerinde bulunduğu ve bu nedenle önem kazandığı kesindir. Güney Mezopotamya'nın büyük kentlerini Anadolu'ya bağlayan güney-kuzey ve Akdeniz'i Pers topraklarına bağlayan doğu-batı ticaret rotalarının o dönemde Harran'dan geçtiğini bilmekteyiz. O zamanki iklim şartları bugünkü Harran'dan oldukça farklıydı. Pers Körfezinden Fırat ve Dicle ovalarına, güneydoğu Akdeniz sahillerine kadar uzanan Bereketli Hilal'in kuzey kenarında bulunan Harran'da suyun bol olduğu, Cüllab ve Deysan ırmaklarının suyunun kanallarla geniş ovanın tarlalarına götürüldüğü, Harran Ovası'nın zamanının önemli bir tarım alanı olduğu bilinmektedir.

Mari tabletleri de ilk kez Harran'dan ay tanrısı Sin'in şehri olarak bahsetmektedir. Sin, oğlu Şamaş (güneş) ve bütün gezegenler binlerce yıl önemini koruyan bir putperest inancının merkezinde idi ve İslami fetihlerden sonra bile Sin kültürü Harran'da devam etti. Harran'ın İlkçağ'daki önemi hem ticaret yollarının kavşağındaki stratejik konumundan hem de din ve ibadet merkezi olmasından kaynaklanmaktadır.

Tevrat'ta anlatılan İbrahim kavminin Pers körfezine yakın Ur kentinden Harran'a göç etmesi muhtemelen M.Ö. 2000'li yıllara tarihlenebilir. Aşiretin asıl hedefinin, Tevrat'a göre, bugünkü Filistin (o zamanki Kenan ülkesi) olmasına rağmen kervan rotalarını bilmemiz Güney Mezopotamya'dan neden kuzeyde bulunan Harran'a kadar gittiklerine dair ipucu verebilir. Ayrıca Ur'da Sin kültünün diğer önemli mabedinin bulunması iki şehir arasında bir başka bağ oluşturmaktadır.

Whatever the origin of its name, it is certain that with Harran's incorporation into the Akkadian empire after 2300 B.C. it truly was situated at the junction of important trade routes, and gained prominence as a result. We know that during this period the south-north route linking the large towns of Southern Mesopotamia with Anatolia, and the east-west trade route connecting Persian lands to the Mediterranean passed through Harran. The climate conditions were then very different from those of Harran today. Harran is situated on the northern edge of the Fertile Crescent which extends from the Persian Gulf to the plains of the Tigris and Euphrates and to the southeast shores of the Mediterranean, and we know that it had plenty of water supplied to its fields via canals from the Jullab and Deysan rivers, and that the Harran Plain was an important agricultural area in its day.

The Mari tablets make first mention of Harran as the city of the moon god Sin. Sin, his son Shamash (the sun god), and all the planets were the central deities of a pagan religion which held sway for millennia, and the cult of Sin persisted in Harran even after the Islamic conquest. Harran's importance in Archaic Period was due both to its strategic location at the junction of trade routes, and also to its role as a religious centre.

The migration of Abraham's tribe from Ur near the Persian Gulf to Harran as described in the Torah can probably be dated to the 2000s BC. According to the Torah, although the clan were actually aiming for Canaan (today's Palestine), our knowledge of the caravan routes provides a clue as to why, from Southern Mesopotamia, they went as far north as Harran. Another link between Ur and Harran was that they both contained prominent temples to Sin.

TEVRAT/İNCİL'DE HARRAN

İlk hanif, tek tanrılı dinlerin kurucusu, hem Yahudilerin hem Arapların atası olarak kabul gören İbrahim ve ailesinin hayatında Harran'ın önemli bir yeri vardır.

İbrahim'in Hikayesi:

Tevrat'a göre, İbrahim'in ailesi babası Terah'ın önderliğinde memleketleri Ur'dan Harran'a göç eder. Tanrı, İbrahim'e 'Çocuklarına Kenan ülkesini bağışlayacağım' diye söz vermesine rağmen bütün sülale hayvanlarıyla beraber önce Fırat nehrini takip ederek yüzlerce kilometre kuzeybatıya geçer. Yıllarca Harran'da kaldıktan sonra Tanrı İbrahim'e oradan Kenan ülkesine (bugünkü Filistin) gitmeyi buyurur. Bu arada Terah Harran'da vefat eder. İbrahim, eşi Sara, ölmüş kardeşi Haran'ın oğlu, yeğeni Lut'u ve ailesini alarak, kardeşi Nahor'u Harran'da bırakır ve Tanrı'nın isteğini yerine getirir.

Sara kısır olduğu için İbrahim'in ileri yaşına rağmen çocukları yoktur. Çocuksuz kalmasın diye Sara İbrahim'in hizmetçisi Hacer'le çocuk yapmasına razı olur ve Hacer, İsmail'i doğurur. Ancak Tanrı bir mucizeyi gerçekleştirerek Sara'yı da hamile bırakır ve doksan yaşlarında Sara İshak'ı dünyaya getirir. Elbette, İbrahim biricik oğlu İshak üzerine titrer. İshak büyür ve bir gün Tanrı İbrahim'e oğlunu alıp kendisine kurban etmesini ister. İbrahim itiraz etmez ve İshak'ı bir adak gibi bağlar. Tam kurbanı keseceği anda Tanrı İbrahim'e bir koç yollar ve oğlunun yerine koçu kesmeyi buyurur...

İshak Evlendiriliyor:

İshak evlenme yaşına gelince İbrahim oğluna gelin getirmesi için sadık bir hizmetçiyi Harran'a yollar.

Hizmetçi Harran'a yaklaşınca bir kuyunun yanında mola verir. Koyun sürüsü ile Rebeka gelir, yabancıya ve develerine kuyudan su verir. İbrahim'in hizmetçisi bu kızın İshak'a doğru bir eş olacağına karar verir. Babasından istemeye karar verir ve babası İbrahim'in kardeşi Nahor çıkar!

Güzel hediyeleri görünce Rebeka İshak'a eş olmayı kabul eder, Kenan ülkesine geçer, İshak'tan hamile kalır ve ikizleri Esav ve Yakup'u dünyaya getirir.

Yakub'un Hikayesi:

Tüylü Esav babasının sevgilisi, tüysüz Yakup evcil ve annesinin sevgilisidir. Esav ava gitmeyi sever, Yakup ise ev işleri ile uğraşır. Daha saf olan Esav, kurnaz Yakup'a bir mercimek yemeği karşılığında ilk oğul hakkını satar. Babaları İshak yaşlandığında gözleri göremez olur ve ölümün yaklaştığını hissedince oğlu Esav'ı kutsamak ister. Esav'dan, yakaladığı avın etiyle bir yemek hazırlamasını ister, ancak Yakup ahırdan bir oğlak kesip yemeği hazırlar, oğlağın

HARRAN IN THE TORAH/BIBLE

The first hanif (seeker of truth), and founder of the monotheistic faiths, Abraham, is considered the ancestor of both the Jews and Arabs. Harran has special significance in the life of Abraham and his family.

The Story of Abraham:

According to the Torah, Abraham's father Terah moved the family from their hometown of Ur and settled in Harran. Although God had promised Abraham that his descendants would inherit the land of Canaan, the extended family and all their animals followed the river Euphrates for hundreds of kilometres to the northwest. After Abraham had lived for years in Harran, God commanded him to leave and go to Canaan (the Palestine of today). Meanwhile, Terah died in Harran. Abraham obeyed God's command, setting off for the new land with his wife Sarah, his dead brother Haran's son Lot and his family, and leaving his brother Nahor in Harran.

Despite Abraham's advanced age, he did not have any children due to his wife Sarah's infertility. Sarah consented to Abraham's having a child with her handmaid Hajar so that he would not remain childless, and Hajar gave birth to Ismail. But by a miracle of God, Sarah also became pregnant at age 90 and gave birth to Isaac. Of course, Abraham doted on his special son Isaac. Isaac grew up, and one day God told Abraham to take Isaac and sacrifice him. Abraham made no objection and bound Isaac as a sacrificial offering. Just as he took the knife to kill his son, God sent a ram and told Abraham to sacrifice it in place of his son.

The Marriage of Isaac:

When it was time for Isaac to marry, Abraham sent a faithful servant to Harran to bring back a bride for his son. Just before Harran, the servant stopped to rest at a well. Rebekah came to the well with her sheep and drew water for the stranger and his camels. Deciding this girl would make a suitable wife for Isaac, Abraham's servant decided to ask her father for his permission. Her father turned out to be Abraham's brother Nahor! When she saw the beautiful presents from the family, Rebekah agreed to become Isaac's wife. She joined him in Canaan and they had twin sons, Esau and Jacob.

The Story of Jacob:

The hirsute Esau was his father's favourite, while the smooth skinned Jacob was his mother's favourite. Esau liked hunting, but Jacob preferred working near home. The more innocent Esau sold his birthright as the first son to the cunning Jacob in return for some lentil stew. Their father Isaac had lost his sight in his old age, and feeling close to death, he wanted to bless Esau. He asked Esau to prepare a meal with game he had hunted, but Jacob killed a goat from their

postunu tüysüz eline bağlar ve babası tarafından kutsanmak ister. İshak küçük oğlunun eline dokununca kanar ve Esav'ın yerine Yakup'u kutsar. Sonra gelen Esav durumu görünce öfkelenir ancak babası yaptığı hatayı artık telafi edemez. Ağabeyin öfkesine maruz kalmaması için Rebeka Yakup'u memleketi Harran'a gönderir. Oraya yakinken kuyu kenarında güzel bir çoban kızı görür, ona hizmet etmek için taşı kuyunun deliğinden kaldırır ve sürüsüne su verir. Kızın adı Rahel ve Rebeka'nın erkek kardeşi Lavan'ın kızı olduğunu öğrenir. Rahel'e aşık olur ve onu eş olarak alabilmek için yedi yıl Lavan için çalışmayı taahhüt eder. Yedi yıl sonunda karısına kavuşacaktır Lavan ilk gece odasını hazırlar fakat Rahel'in yerine ablası Lea'yı verir. Lea güzel değildir ve Yakup dolandırıldığını görünce öfkelenir. Lavan 'büyük kız dururken küçük kızı vermek adetimiz değildir' diye açıklar. Bunun üzerine Yakup Rahel'e de sahip olabilmek için yedi yıl daha çalışır. Sonunda iki eşi ile beraber Kenan ülkesine döner.

Bu hikayelerin gerçeklik payı nedir bilemiyoruz. İbrahim, İshak ve Yakup'a ait Harran'da herhangi bilimsel bir kanıt yok. Ancak yüzyıllar boyunca Museviler ve Hristiyanlar Harran'ı bu hikayeler yüzünden kutsal bir yer olarak kabul ettiler. Ve hala eski şehrin surları dışında 'Yakup'un Kuyusu' olarak bilinen bir yer vardır.

Bugünlere ulaşmadıysa bile XIII. yüzyıl tarihçilerinden İbni Şeddad, Harran'a Hz. İbrahim'in şehri denildiğini, Harran'da İbrahim Peygamber'in evinin, adını taşıyan bir mescidin ve çobanları güderken yaslandığı bir taşın var olduğunu aktarmaktadır.

stable to make a meal, tied the goat skin to his smooth arms, and asked his father to bless him. Isaac was deceived when he felt his younger son's hands, and gave his blessing to Jacob instead of Esau. When Esau came later and found out, he was angry but his father could not correct his error. Rebekah sent Jacob to their hometown of Harran, away from his brother's wrath. As he neared the city, he saw a beautiful shepherd girl at the well. To help her, he lifted the well's stone cover and gave water to her flock. The girl's name was Rachel, and she was Rebekah's brother Laban's daughter. Jacob fell in love with Rachel and agreed to work seven years for Laban in order to win her hand in marriage. Seven years later, Laban prepared the bridal chamber but instead of Rachel sent in her older sister, Leah. Leah was not pretty and Jacob was angry to find he had been deceived. Laban told him it was not their custom to marry off a younger daughter before an older one. Hearing this, Jacob worked seven more years in order to marry Rachel. In the end, he returned to Canaan with his two wives.

We do not know how true these stories are. There is no hard evidence relating to Abraham, Isaac or Jacob in Harran, but Jews and Christians have considered Harran a holy place for centuries on the basis of these stories, and there is still a site outside the old city walls known as 'Jacob's Well'.

Although they have not survived, the 13th century chronicler Ibni Sheddad tells us that the prophet's house, a mosque named after him, and a stone against which he used to lean while minding his flock were in Harran; and also that Harran was called "Abraham's city".

Asur kralı I. Şamşı-Adad, M.Ö. 18. yüzyılda Harran'dan geçen ticaret yollarının ve oradan nakledilen kıymetli malların güvenliğini sağlamak için bütün bölgeyi kontrolü altına almak amacıyla bir sefer düzenledi. Stratejik konumunun önemi özellikle Asur dönemlerinde devam etti. Asur kralı I. Adad-Nirari (M.Ö. 1307-1275) yıllıklarında Harran kalesini fethettiğinden bahseder.

Hurri, Mitanni ve Hitit dönemlerinde Harran'ın birçok kez el değiştirdiğini ve Hitit kralı Şuppiluliuma'nın şehri yıktığını biliyoruz. Asur kralı II. Salmanasar'ın Sin mabedi E-hul-hul'u yeniden inşa etmesi ile Harran eski şanına yeniden kavuştu.

O dönemde Harran valisi kraldan sonra devletin en yüksek rütbesi olan turtan unvanını taşıyordu. Şehrin özel serbest statüsü ve vergi muafiyeti vardı. O zamanki inanca göre bir tanrının kültü sadece heykelinin bulunduğu tapınakta yapılabilirdi. Dolayısıyla, bir düşmanın şehri fethederken halkın taptığı tanrıların heykellerini kaldırıp mabetleri yakması sembolik bir yıkım anlamına gelirdi.

7'nci yüzyılın sonuna doğru İran kökenli Medlerle ittifak kuran Babilliler Geç Asur İmparatorluğunu haritadan silmeye hazırlanırken Harran, son Asur başkenti olarak tarihe geçti. Med-Babil ordularının saldırısı altında Asur başkenti Ninova Temmuz 612'de düşünce, başkomutan (turtan)Asur ordusunun bir kısmı ile Harran'a kaçmayı başardı ve II. Asur-Uballit ismiyle yaklaşık bir yıl son Asur kralı hüküm sürdü. 610 yılında Harran da Babil'e yenik düştü, Sin tapınağı yıkılıp yakıldı ve şehir yağmalandı.

In the 18th century B.C., Assyrian king Shamshi-Adad I mounted a campaign to bring the whole region under his control in order to secure the trade routes and valuable goods passing through Harran. The importance of the region's strategic location continued throughout the Assyrian period in particular. The annals of Assyrian king Adad-Nirari I (B.C. 1307-1275) mention his conquest of Harran castle.

We know that Harran changed hands many times during the Hurrian, Mitanni and Hittite periods, and that the Hittite king Suppiluliuma destroyed it. Harran regained its former glory when Assyrian king Salmanasar rebuilt E-hul-hul, the temple of Sin.

At that time in Harran, the highest ranking official after the king was the turtan (governor). The city had a special free status and tax exemption. According to the belief of the period, the cultic rites for a god could only be performed in the temple containing the god's statue. Therefore, when the statues of a city's gods were taken away and those gods' temples burned during conquest by an enemy, the destruction mainly had a symbolic meaning.

Towards the end of the 7th century the Medes, a people of Iranian origin, formed an alliance with the Babylonians. As they prepared to wipe the Late Assyrian Empire off the map, Harran went down in history as the last Assyrian capital. When the Assyrian capital Nineveh fell to Median-Babylonian forces in July of 612, its commander-in-chief (turtan) managed to escape to Harran with part of the Assyrian army, and ruled for about a year as the last Assyrian king, with the name of Ashur-Uballit II. Harran also fell to Babylon in the year 610. The city was sacked and its temple of Sin destroyed.

AY TANRISI SİN

Sümer inancına göre ay tanrısı Sin, baş tanrı Enlil ve tanrıça Ninlil'in oğlu, ölümler tanrısı Nergal'in kardeşi, tanrıça Ningal'ın eşi ve güneş tanrısı Şamaş'ın babasıdır. Sümer panteonunda, Ay'ın güneşten önce yaratıldığı, güneşten daha üstün olduğu inancı ile karşı karşıyayız. Bu durum, Mezopotamya'nın iklim şartları göz önünde bulundurulduğunda anlaşılır. Güneş, o diyarlarda yakıcı ve hatta öldürücü bir güç olarak algılanırken, ay ise serinlik ve rahatlama sağlar.

Sümer ve daha sonra Asur ve Babil medeniyetlerinde Ay, gökyüzünün hükümdarı, yıldızların ve gezegenlerin çobanı sayılırdı. Mezopotamya inancına göre zamana hükmeden, onu günlere, aylara ve yıllara ayıran güç de Ay'dır. Ayrıca aya, sürekli değişen şekli ile, çeşitli anlamlar yüklenirdi: Hilal erkeklik ve gücün simgesi olarak boğanın boynuzuna benzetilirdi.. Dolunay olarak daha ziyade doğuma hazır kadının simgesi olurdu. Ayın evreleri - büyümesi, dolması, küçülmesi ve yok olması - birçok doğal ve doğaüstü durumu simgelerdi: kadının adet dönemini, tarımdaki bereket devrini, insanın doğumdan ölüme giden hayat yolculuğunu, ölüp yeniden canlanmanın sonsuz dolaşımını.

Gökyüzünü ve dünyayı aydınlatan gücü simgelediği için ayın tutulması kötülük ve tehlikenin habercisi olarak algılanırdı. Sin, dünyada olup biten her şeyi gören tanrı olup önemli antlaşmalara tanık olarak dahil edilirdi. Anlaşmaya sadık kalmayan taraf korkunç cezalara, örneğin Sin'e en büyük oğlunu kurban vermeye çarptırılabilirdi. Sin'in aydınlatıcı gücü geleceği de kapsardı ve bu yüzden Sin'in tapınağı önemli bir kehanet merkeziydi. Mezopotamya inancına göre, tanrıların sekreteri Nabu, tanrıların emirlerini yazmak için tablet olarak dolunayı kullanırdı.

Harran'ın koruyucu tanrısı Sin, büyüyen hilal olarak betimlenir ve erkek/hüküm gücünü simgelerdi. Sin'in bu gücünü siyasi bir güç olarak devrettiğine inanılırdı: Asur kralları Esarhaddon ve oğlu Asurbanipal'ın taçları bu yüzden Harran'da giydirilmişti ve kralın tacı uçları yukarıyı gösteren hilal şeklindeydi.

THE MOON GOD SIN

According to Sumerian beliefs, the moon god Sin was son of the chief god Enlil and the goddess Ninlil, brother of the god of death Nergal, husband of the goddess Ningal, and father of the sun god Shamash. In the Sumerian pantheon, we encounter the belief that the moon was created before the sun, to which it is superior. This is understandable considering the climate in Mesopotamia, where the sun is perceived as a scorching, even lethal force, whereas the moon brings coolness and respite.

In the Sumerian, and later in the Assyrian and Babylonian civilizations, the moon was considered ruler of the sky and shepherd of the stars and planets. According to the belief in Mesopotamia, the moon ruled time, being the force which divided it into days, months and years. Different meanings were also ascribed to the various apparent shapes of the moon: The crescent moon was compared to a bull's horns and stood for masculinity and strength, while the full moon symbolized a woman close to giving birth. The moon's phases – waxing, full, waning and new moon – symbolized many natural and supernatural affairs: a woman's menstrual term, the agricultural productivity cycle, one's journey of life from birth to death, and the eternal cycle of death and rebirth.

Since the moon was a symbol of the power that illuminated the earth and sky, a lunar eclipse was perceived as an omen of danger and evil. As the god who saw all that happened in the world, Sin was included as a witness to important agreements. A party that broke an agreement could receive terrible punishment, such as having to sacrifice their oldest son to Sin. Sin's illuminative power also covered the future, which is why the temple of Sin was an important prophecy centre. In Mesopotamia, it was believed that Nabu, scribe to the gods, used the full moon as a tablet upon which to write their orders.

Sin, the protective god of Harran, was portrayed as a waxing crescent moon and symbolized male/ruling power. It was believed that Sin transferred this power as political strength, which is why Assyrian kings Esarhaddon and his son Asurbanipal were crowned in Harran, and the king's crown was in the form of a crescent with the points facing upwards.

NABONID

Son Babil kralı Nabonid (M.Ö.556-539) tahta bir isyancı grubun zayıf Babil kralını öldürmesi sonucunda oturmuştu. ‘Darbeci’ Nabonid, haklı olarak o pozisyona geçtiğini ispatlamak için, Sin’in ona tahtı bağışladığını iddia etti. Nabonid, rüyasında Sin’in kendisine Harran’daki tapınağını yeniden inşa etmesini emrettiğini anlatıyordu. M.Ö. 610 yılında II. Aşur-Uballit Harran’da Med-Babil müttefik ordusuna teslim olduktan sonra Sin mabedi yıkılmıştı ve Sin heykelleri Babil’e taşınmıştı. Annesi Adda-Guppi mabedin yıkımından önce Harran’da Sin’in baş rahibesi olduğu için, Nabonid, kendini Babil’in baş tanrısı Marduk’tan ziyade Ay tanrısı Sin’e bağlı hissediyordu. Nabonid’in çabalarıyla Harran’daki E-hul-hul (Neşe)tapınağının bütün ihtişamıyla küllerinden yeniden doğduğunu çivi yazısıyla yazılmış kaynaklardan biliyoruz, ancak sonuç itibariyle Sin’e olan inancı Nabonid’e pek şans getirmedi: Babil’de güçleri azalmış Marduk rahipleri Nabonid’den nefret ediyorlardı ve Akamenid imparatoru II Kiros’la ittifak kurarak Nabonid’in düşüşünü hazırladılar. Böylece M.Ö 539 yılında Kiros’un zaferi ile Babil Krallığı tarihe karıştı.

Tarihte defalarca yeniden inşa edilen Sin mabedinden bugünkü Harran’da hiçbir iz kalmamıştır. Mabedin yeri büyük ihtimalle daha sonra Ulu Cami’nin inşa edildiği alandaydı. En azından kazılar esnasında caminin doğu, batı ve kuzey avlu kapılarının girişinde ters vaziyette döşeme taşı olarak kullanılmış Nabonid dönemine tarihlenen üç bazalt steli bulunmuştur. Bugün Urfa Arkeoloji müzesinde sergilenen stellerden biri Nabonid’i Sin’e (ay), Şamaşa (güneş) ve İhtar’a (çoban yıldızı) taparken gösteriyor.

NABONIDUS

The last Babylonian king, Nabonidus (B.C. 556-539), came to the throne after the assassination of the previous weak Babylonian king by a rebel group. The ‘coup-plotting’ Nabonidus claimed that Sin had granted him the throne in order to prove his right to be king. Nabonidus said that Sin had ordered him in a dream to rebuild the temple in Harran. The temple of Sin had been destroyed and the Sin statues taken to Babylon when Ashur-Uballit II surrendered Harran to the allied Median-Babylonian armies in B.C.610. As Nabonidus’s mother Addagoppe had been high priestess of Sin in Harran before the temple’s destruction, he felt closer to the moon god Sin than to Marduk, the chief god of Babylon. We know from cuneiform script records that with Nabonidus’s efforts, the E-hul-hul (Joy) temple was reborn in its full splendor out of the ashes, but his belief in Sin did not bring him much luck in the end: The weakened Marduk priesthood of Babylon hated Nabonidus, and forming an alliance with Achaemenid emperor Cyrus II, engineered his fall. The Babylonian Kingdom thus came to an end with Cyrus’s victory in B.C.539.

No trace remains in Harran today of the temple of Sin which was rebuilt so many times in the past. It most probably occupied the site on which the Great Mosque was later built. Only during excavations, three basalt steles used face down as paving stones were found at the mosque’s east, west and north courtyard entrances. These have been dated to Nabonidus’s time and are now exhibited in the Urfa Archaeology Museum. One of the steles depicts Nabonidus worshipping Sin (the moon), Shamash (the sun) and Ishtar (Venus).”

Pers hakimiyetine girdikten sonra Harran'ın artık bir siyaset ve ticaret merkezi olarak önemi azaldı. En az 1500 yıldır hakimiyetini sürdüren Mezopotamya inanç sistemi çeşitli yabancı etkiye, farklı tanrılara ve inançlara maruz kaldı. İslam fethine kadar Harran'la doğrudan ilgisi olan hemen hemen hiç kaynak yoktur. Elimizde olan kaynaklardan ancak genel olarak Harran'ın durumunu tahmin edebiliyoruz. Büyük İskender'in ölümünden sonra Harran, Seleukos Krallığı'na dahil oldu ve Helenizm etkisi altına girdi. M.Ö. ikinci yüzyılda bölgeyi Pers kökenli Partlar, arkasından da Roma orduları fethetti.

... ve o esnada Harran dünya sahnesinde bir kere daha küçük bir rol oynamaya koyuldu:

Harran's prominence as a political and commercial centre waned after it was annexed by the Persians. The Mesopotamian belief system which had dominated the region for at least 1500 years was exposed to various foreign influences, different gods and beliefs. There is almost no record relating directly to Harran until the Islamic conquest. We can only generally surmise Harran's circumstances from the sources available. Following Alexander the Great's death, Harran became part of the Seleucid Kingdom and was subject to Hellenistic influence. It was conquered by the Parthians, an Iranian people, in the 2nd century B.C., and then by the Roman armies.

... and then Harran was once more relegated to playing a more minor role on the world stage:

CARRHAE (HARRAN) SAVAŞI

M.Ö. 53 yılının Haziran başında gerçekleşen Carrhae Muharebesi Antik Roma'nın en büyük yenilgisi olarak tarihe geçmiştir ve hırsın insanın gözünü nasıl kör ettiğinin, kendi yıkımına nasıl neden olduğunun korkunç örneklerinden biridir: Roma Cumhuriyeti'nin başına geçen üçler heyetinin bir üyesi olan Crassus diğer fatihler Sezar ve Pompey'in askeri başarılarını kıskanıp kendi ününü ve zenginliğini artırmak amacıyla Mezopotamya'yı ele geçirmeyi planlar. Anadolu'yu işgal eden Pompey o zaman Mezopotamya'da hüküm süren Part İmparatorluğu ile bir ticaret anlaşması yapmış olmasına rağmen Crassus, Roma Senatosu'nu askeri sefer konusunda ikna eder ve ordusunu oluşturmaya başlar. Yedi lejyon (34.000 lejyoner), 4.000 hafif piyade ve 4.000 süvari ile M.Ö. 55 yılında Brindisi'den yola çıkar. MÖ 53 yılında Zeugma'ya gelince Roma vasalı Ermenistan kralı II. Artavasdes Crassus'a Ermenistan'a yürümesi ve oradan 16.000 süvari ve 30.000 piyade takviye güç almasını teklif eder. Crassus yolu uzatmak istemeyip teklifi reddeder. Fırat'ı geçer ve daha önce Pompey'e yardımında bulunmuş olan Osrhoene kralı Abgar'ın sağlamış olduğu 1000 atlı okçuyu da ordusuna dahil eder. Ancak Crassus, Abgar'ın ikili oynadığını ve Part kralı Orodes'e Roma ordusunun hareketlerinin tümünü bildirdiğini çok geç fark eder.

Abgar, yol boyunca Part İmparatorluğu'nun ordusunun zayıf ve dağınık olduğunu anlatarak Crassus'un tedbirsiz davranmasını sağlar. Orduyu su kaynaklarından uzak ve sıcak çöl bölgelerinden ilerletir. Part ordusunun nerede olduğunu öğrenmek için Abgar ve süvarileri keşfe çıkar, birlik bir daha dönmeyince Crassus ihanete uğradığını anlar. Carrhae (Harran) yakınlarında birden Part ordusunu karşısında gören Crassus paniğe kapılır ve bir dizi yanlış karar alır. Halbuki Part ordusu sadece 9000 atlı okçu ve 1000 katafraktan (zırhlı süvari) oluşmaktadır ki, sayı olarak Roma ordusunun üçte biri bile değildir. Fakat Part generali Surena, kurnazca hem üzerini pelerinlerle örterek ordunun ezici gücü olan katafraktları gizler hem de yük develerinde bulunan savaş davullarını ve zillerini sürekli çalmak suretiyle düşmanın moralini bozmayı hedefler. Sayısal üstünlüğüne rağmen Roma ordusu atlı okçuların yıkıcı istilasına uğrar, sonra süvarileri komuta eden Crassus'un oğlu Publius öldürülür. Bu acı ile büsbütün deliren Crassus artık sağlıklı karar veremez olur. Akşam geri çekilme kararı ile biten savaş Roma safhına 20.000 ölüye ve 10.000 esire mal olur.

Surena, Crassus'a anlaşma teklifi göndererek son bir tuzak kurar ve yanına gelen Crassus'un generallerini öldürüp kendisini tutuklar. Sonra Crassus kadın elbiseleri giydirilerek aşağılanır, açgözlülüğü ile alay edilmek içinse boğazına eritilmiş altın dökülerek öldürülür. Muharebenin alanı tam olarak tespit edilemediyse de, Harran'ın 30 km güneyinde bulunduğu tahmin edilmektedir.

THE CARRHAE (HARRAN) WAR

The Battle of Carrhae fought in early June of B.C. 53 has gone down in history as Ancient Rome's greatest defeat, and is a grim example of self-destruction due to blind ambition: One member of the Roman Republic's ruling triumvirate, Crassus, was jealous of the other conquerors Ceasar and Pompey's military success, and planned to take over Mesopotamia to increase his own fame and wealth. Even though Pompey, who occupied Anatolia, had a trade agreement with the Parthian Empire who ruled Mesopotamia at the time, Crassus persuaded the Roman Senate to launch a military campaign, and began to put together his army. He set off from Brindisi in B.C. 55 with seven legions (34,000 legionnaires), 4,000 light infantry and 4,000 cavalry. When he arrived in Zeugma in B.C. 53, the Roman vassal, Armenian king Artavasdes II, suggested Crassus march to Armenia and from there supplement his forces with 16,000 cavalry and 30,000 infantry. Not wanting to extend his journey, Crassus refused this proposal. He crossed the Euphrates and added to his forces 1,000 mounted archers provided by the Osrhoene king Abgar, who had previously aided Pompey. However, Crassus only realized much later that Abgar was playing a double game and had informed the Parthian king Orodes of all the Roman army's movements.

Along the way, Abgar told Crassus the Parthian Empire was weak and disorganized, causing Crassus to be less cautious. He led his army through hot desert regions far from water sources. Crassus realized he had been betrayed when Abgar and his cavalry set off to find out the position of the Parthian army, but did not return. When Crassus suddenly encountered the Parthian forces near Carrhae (Harran), he panicked and made a series of mistakes. The Parthian army, however, consisted only of 9,000 mounted archers and 1,000 cataphract (armored cavalry) – not even a third of the number of Roman soldiers! However, the Parthian general Surena cunningly not only disguised the 'juggernaut' force of his army, the cataphracts, by draping them in cloaks; but also set out to weaken his opposition's morale by constantly playing the war drums and cymbals carried by his pack camels. Despite their superior numbers, the Roman forces were ravaged by the mounted archers, and Crassus's son, the cavalry commander Publius, was then killed. Maddened by the pain of this final loss, Crassus could no longer make any sound judgements. The battle ended that evening with the decision to withdraw, costing the Roman side 20,000 dead and 10,000 enslaved soldiers.

Surena set Crassus a final trap by sending a treaty proposal, but then killing Crassus's generals and arresting Crassus himself when they went over for discussion. Crassus was then humiliated by being dressed in women's clothes, and to mock his greediness, killed by having molten gold poured down his throat. Although the exact ground has not been identified, it is thought these events occurred 30 km to the south of Harran.

Crassus'un felaketi Roma'ya kalıcı bir zarar vermemiştir. Siyasi ağırlığı kalmayan Harran Roma ile Part imparatorluklarının sınırında ve bölgenin yükselen yıldızı, Osrhoene krallığı başkenti Edessa/Urfa arasında sıkışıp kalmıştır. Ancak başka isimler altında olsa da Harran'da hala Ay Tanrısının büyük bir mabedinin bulunduğu çeşitli kaynaklardan biliyoruz. O kaynaklardan biri bize Roma imparatoru Caracalla'nın sonunu anlatıyor:

Crassus's disastrous end did not do permanent damage to Rome. No longer having political weight, Harran was caught between Rome and Edessa/Urfa, capital of the Osrhoene kingdom, the rising star of the region situated on the Parthian Empire's border. Various sources tell us that there was still a large temple of the moon god in Harran, although the god bore different names. One of these sources alludes to Roman emporer Caracalla's end:

CARACALLA'NIN SONU

“Keşke Harran’daki Ay tapınağına gitmeye niyet etmeseymiş...
Keşke kamptan sadece bir avuç askerle yola çıkmasaymış...
Keşke yola çıkmadan öyle çok ve ağır yemek yemeseymiş...
Keşke... keşke...”

Ama hiçbir şeyden şüphelenmeyen Roma imparatoru Caracalla 8 Nisan 217 tarihinde bütün bunları yapar ve Harran yolunda son derece doğal bir şekilde sıkışıp küçük kafilesine durmasını buyurur. Yol kenarında korumaları utangaç bir şekilde bakışlarını başka yerlere kaydırırken pantolonunu indirir. Tam ihtiyacını görürken en yakın muhafızı Martialis, sanki imparatoruna acil bir haber verecekmiş gibi yanına koşar ve giysileri arasında sakladığı bir kama-yı imparatorun gövdesine saplar.

Komplonun bir parçası olan ama ona kurtarıcı gibi yaklaşan iki subay ise henüz tam ölmemiş imparatora son darbeyi vururlar.

Böylece, Roma'nın gelmiş geçmiş en zalim hükümdarlarından biri olan büyük imparator Caracalla'nın hayatı Harran yolunda zavallı biçimde sonunu bulur. Hem de birçok ayrıcalık ve yüksek maaşlarla şımarttığı kendi askerlerinin elinden...

CARACALLA'S END

*“If only he had not wished to visit Harran’s Temple of the Moon...
If only he had not left camp with just a handful of soldiers...
If only he had not eaten so much heavy food before setting off...
If only... if only”*

However, suspecting nothing, on April 8, 217, Roman emperor Caracalla did all of these things. On the way to Harran, he called his small convoy to a halt so that he could answer a call of nature. He pulled down his trousers at the side of the road while his bodyguards averted their gaze for modesty's sake. Just as he was relieving himself, the nearest guard, Martialis, ran over to the emperor as if to give him an urgent message, pulled out a dagger and stabbed him.

Two officers who were part of the conspiracy, but approached Caracalla as if to save him, delivered the final blow when they saw he was still alive.

Thus, Caracalla, one of the all-time cruellest Roman rulers, met his death in a wretched fashion on the road to Harran – whatsmore, at the hand of his own soldiers, whom he had rewarded with many privileges and high wages...

Bu arada Edessa, (Urfa) ikinci yüzyıldan beri yayılan Hıristiyanlık dininin bir merkezi olmaya başlamışken, Harranlılar eski inançlarına sadık kalmışlardı. M.S. 395'teartık başkenti Konstantinopolis olan Doğu Roma İmparatorluğu'nun resmi dini Hıristiyanlıktı. Tek tanrılı dinin hakimiyeti güçlendikçe kaynaklardan putperest Harran'a karşı kötülüklerin arttığını görüyoruz. Hıristiyanlar, Harran'ı hem Yakup'un Rahel ile ilk buluştuğu kuyunun hem de İbrahim'e atfedilen manastırın orada olmasından dolayı önemsiyorlar, ancak pagan geleneklerinden dolayı Harran'a kin duyuyorlardı. Harran'da öğretimine devam edilen Yunan felsefesine karşı ayrıca bir nefret vardı. Hıristiyan dinine geçmeye direnen şehre Edessalılar 'Hellenopolis' adını uygun görmüşlerdi.

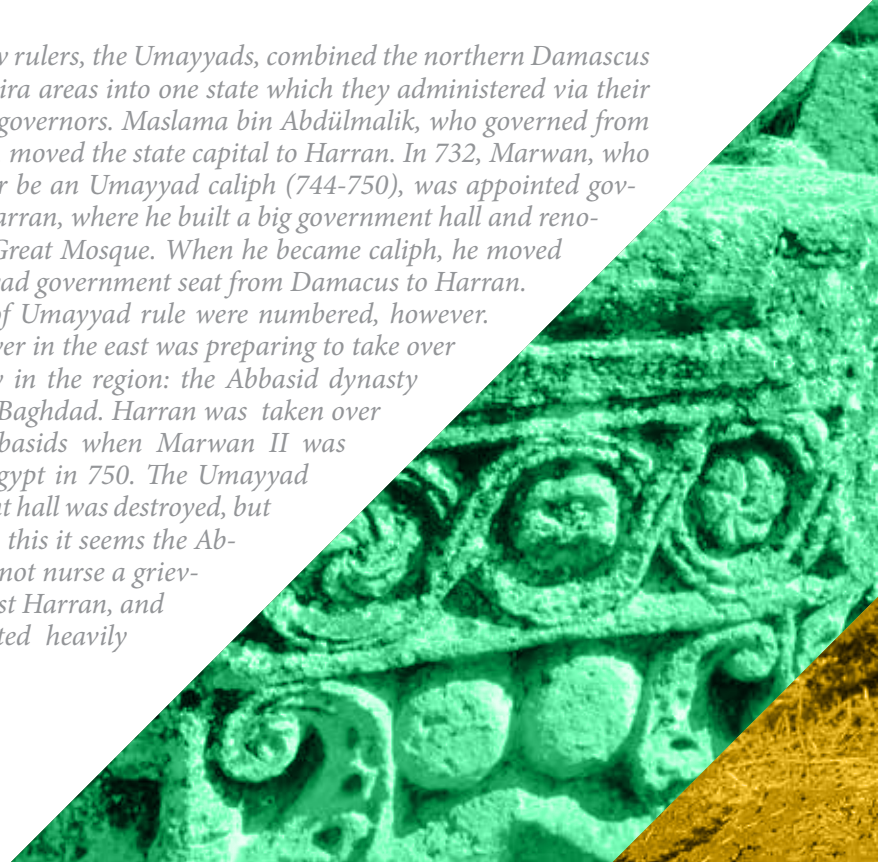
Müslümanlar tarafından fethedilene kadar Harran, dönemin süper güçleri Roma ile Pers kökenli Sasaniler arasında belli aralıklarla el değiştirmişti. Yüzyıllardır süregelen çatışmalardan yorgun düşmüş ordular yeni bir dinin verdiği coşkuyla yaklaşan Müslüman Arap ordularına karşı kayda değer bir direniş gösteremeyip kısa zaman içinde teslim oldular. 639 yılında II. Halife Ömer'in generali İyad bin Ganem, Fırat'la Dicle arasındaki el-Cezire bölgesini fethetmekle görevlendirilmişti. Hızlı bir şekilde ilerleyen ordularına önce Rakka teslim olmuş, Harran yetkilileri İyad'a önce Edessa/Urfa'yı almasını, sonra aynı teslim şartlarını kabul edeceklerini bildirmişlerdi. Bunun üzerine fazla kan dökülmeden hem Urfa hem de Harran, Arapların hakimiyeti altına girdi. Yeni hükümdarların ilk olarak Sin tapınağının yerine bir cami yaptırdığını, ancak kaynaklardan putperestlere yeni tapınak yapmak için farklı bir yer tesis ettiklerini öğreniyoruz. Bu tarihten sonra Harran'da ve bütün kuzey Mezopotamya'da yüzyıllardır konuşulan Aramice/Süryanice'nin yerini yavaş yavaş Arapça dili almaya başlamıştır.

Yeni hükümdarlar olan Emeviler, Kuzey Şam ve El-Cezire bölgelerini bir eyalette toplayıp idareyi atanan valilerle sağladılar. 709'dan 718'e kadar valilik yapan Mesleme b. Abdülmelik eyalet merkezini Harran'a taşıdı. 732'de, daha sonra (744-750) Emevi Halifesi olacak Mervan, Harran'a vali olarak atandı. Buraya büyük hükümet sarayı yaptırıp Ulu Camii'yi yenilettirdi. Halife olunca Emevi hükümet merkezini Şam'dan Harran'a taşıdı. Ancak Emevi hakimiyetinin günleri sayılıydı, Doğu'da yeni bir güç bölgenin egemenliğini devralmaya hazırlanıyordu: Bağdat merkezli Abbasi hanedanlığı. II. Mervan'ın 750 yılında Mısır'da öldürülmesiyle Harran, Abbasilerin hakimiyetine geçti. Emevilerin hükümet sarayı yıkıldı ancak onun dışında Abbasilerin Harran'a pek kin beslemediği anlaşıyor ve Harun Reşit döneminde Harran'a büyük yatırımlar yapıldı. Özellikle sulamayı yeni açılan kanallarla iyileştiren Abbasiler sayesinde bölgede tarım faaliyetleri ve refah arttı.

Meanwhile, as Edessa (Urfa) was becoming a centre for Christianity, which had been spreading since the second century, the people of Harran remained loyal to their old beliefs. By 395 A.D., Constantinople was the capital of the Eastern Roman Empire, and Christianity its official religion. As the dominance of the monotheistic religion grew, we see from the sources that there was increased denigration against pagan Harran. The Christians revered Harran as both the site of the well where Jacob and Rachel met, and that of the monastery ascribed to Abraham; but also bore resentment towards Harran because of its pagan customs. They especially hated Greek philosophy, which continued to be taught in Harran. The Edessans' name for this city that resisted converting to Christianity was 'Hellenopolis'.

Until the conquest by Muslims, Harran changed hands at intervals between the super powers of the age, Rome and the Sassanids, who were of Persian origin. The armies exhausted by centuries of continual conflict could not put up a significant resistance against the Muslim Arab forces, who were spurred on by enthusiasm for the new religion, and surrendered after a short while. In 639, Caliph Umar II's general, İyad bin Ghanm, was charged with conquering the al-Jazira region between the Euphrates and the Tigris. Raqqa was the first city to fall to his fast moving army. The authorities in Harran told İyad to first capture Edessa/Urfa, and that they would then accept the same conditions of surrender. In this way, both Harran and Urfa came under Arab rule without much blood being spilled. According to sources, the first thing the new rulers did was build a new mosque on the site of Sin's temple, but they also allocated the pagans a different site on which to build a new temple. From this time on, the Aramaic/Syriac which had been spoken in Harran and the whole of northern Mesopotamia for centuries was gradually replaced by Arabic.

The new rulers, the Umayyads, combined the northern Damascus and Al-Jazira areas into one state which they administered via their appointed governors. Maslama bin Abdülmalik, who governed from 709 to 718, moved the state capital to Harran. In 732, Marwan, who would later be an Umayyad caliph (744-750), was appointed governor of Harran, where he built a big government hall and renovated the Great Mosque. When he became caliph, he moved the Umayyad government seat from Damascus to Harran. The days of Umayyad rule were numbered, however. A new power in the east was preparing to take over sovereignty in the region: the Abbasid dynasty centred in Baghdad. Harran was taken over by the Abbasids when Marwan II was killed in Egypt in 750. The Umayyad government hall was destroyed, but apart from this it seems the Abbasids did not nurse a grievance against Harran, and they invested heavily

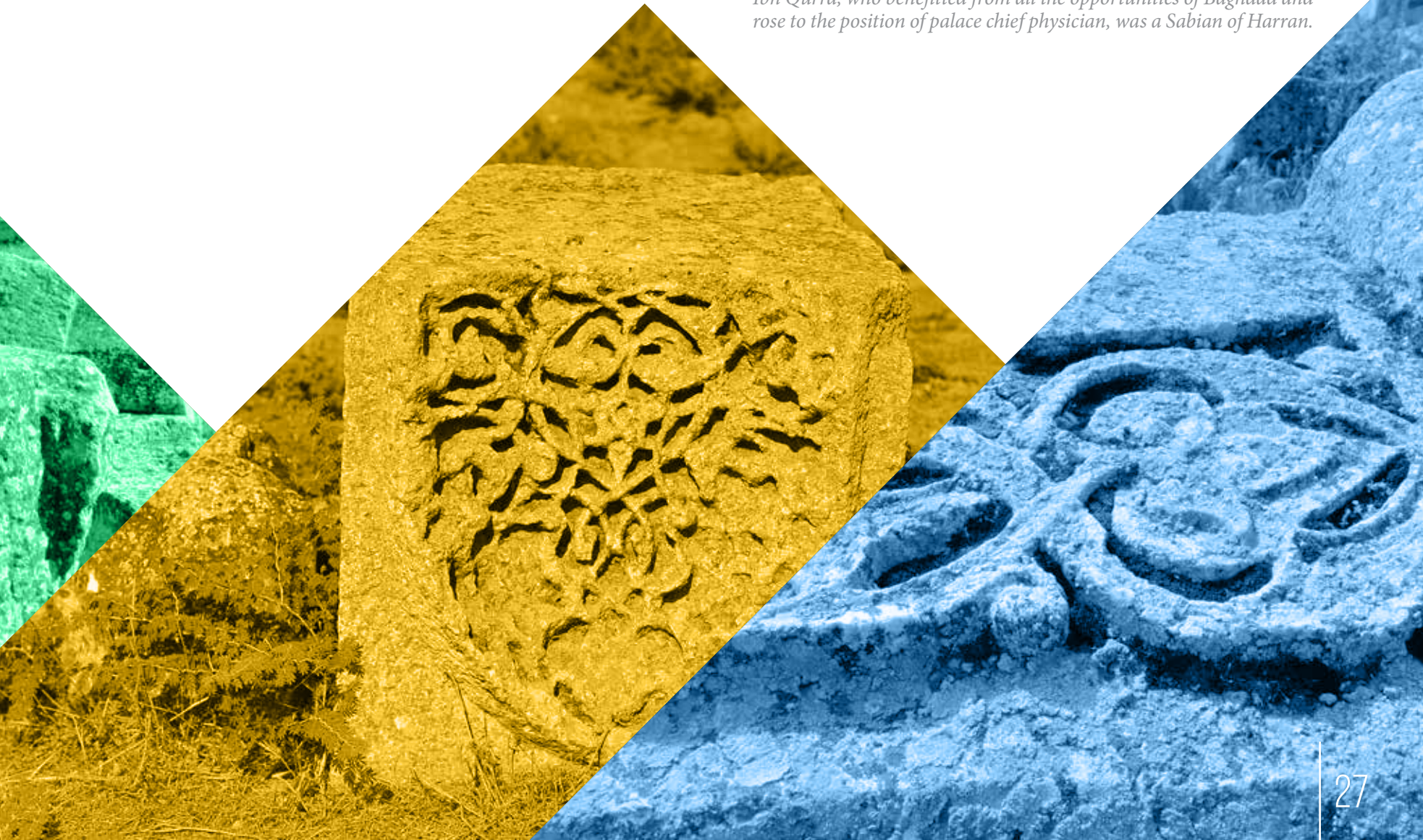
Müslümanların fethinden yaklaşık 200 yıl sonra, Harranlıların büyük bir kısmı hala eski putperest inancına sadıktı. 830 yılında Bizanslılara karşı sefere çıkarken Harran'a uğrayan Harun Reşit'in oğlu Halife Me'mun, kendisini karşılayan heyetin üyelerinin putperest olduklarını anlayınca, seferden dönünceye kadar Kur'an'da geçen tek tanrılı dinlerden birine geçmelerini buyurup, aksi takdirde kılıçtan geçirmek ile tehdit etmiştir. Rivayete göre Harranilerin bir kısmı korkudan Müslümanlığa geçmiş, büyük bir kısmı Hristiyanlığı seçmiş ve diğer bir kısmı ise Kur'an'da birkaç yerde bahsi geçen Sabii dinini seçer. Me'mun'un seferde öldüğünü öğrenince Hristiyanlığa geçmiş olanların çoğu eski dinlerine, yani sözde Sabiiliğe dönerler.

Bu hikayenin gerçeği ne ölçüde yansıttığı tartışılabilir fakat bu tarihten sonra Harranlı Sabiilere Abbasi yönetiminin itibar gösterdiği kaynaklardan bilinmektedir. Örneğin Bağdat'ta bütün imkanlardan faydalanan, sarayın baştabipliğine kadar yükselen ünlü bilim adamı Sabit b. Kurra Harranlı Sabiilerden idi.

in the city in the time of Harun Rashid. The Abbasids especially improved irrigation with the opening of new canals, which led to increased agriculture and prosperity in the region.

200 years after the Muslim conquest, the majority of Harranians were still loyal to their old pagan religion. Harun Rashid's son, Caliph Ma'mun, passed through Harran in 830 on his way to fight the Byzantines, and when he realized the delegation who greeted him were pagans, he threatened them with death by the sword unless they converted to one of the monotheistic faiths mentioned in the Koran by the time he had returned from his campaign. It is said that some Harranians converted to Islam out of fear, a large portion became Christian, and the remainder chose to become Sabians, a religious group mentioned several times in the Koran. When they heard that Ma'mun had died during his campaign, most of those who had converted to Christianity reverted to their old religions as nominal Sabians.

The degree to which this story reflects the truth is debatable, but sources do indicate that the Abbasid rulers respected the Harranian Sabians from this date on. For example, the famous scientist Thabit Ibn Qurra, who benefitted from all the opportunities of Baghdad and rose to the position of palace chief physician, was a Sabian of Harran.

HARRANİLERİN DİNİ: Babil'in düşüşünden sonra Harran'ın siyasi önemi azalsa da Ay/Sin kültü devam etti ve Harran bir hac merkezi olarak ününü korudu. Ancak, zamanla bu kült, çeşitli işgal güçlerinin kendi getirdikleri kültür ve inançlar ile etkileşime girmiş ve Harrânîlerin dinleri farklılaşmıştır. Sinkretizm (dinlerin karışması), özellikle Roma döneminde zirveye ulaşmıştır. Roma inancında ay tanrıçası olan Selene ile Sin birbirine karışır ve dönemin kaynaklarında Harran Ay tanrısı zaman zaman dişi bir kimlikle karşımıza çıkar. En geç o zaman, Yunan-Roma gezegen tanrıları Harran panteonuna girmiştir. M.S. 2'nci yüzyılda Soğmatar'da Sin kültürünün farklı bir şekil aldığını görmekteyiz. 'Marilahe' isimli baştanrı (= Sin) ile insanlar arasında yedi gezegen tanrısı aracılık etmektedir. Roma/Bizans İmparatorluğunda Hristiyanlık giderek yayılırken, Harran bir putperest merkezi olmaya devam etti. Altıncı yüzyılda, Yeni Eflatunculuk akımının ve Mısır kökenli Hermetizm'in Harran'daki Sin kültüne dahil edilmiş olma ihtimali kuvvetlidir; ancak bu konuda çok az kesin bilgi mevcuttur. Müslüman kaynaklara göre, Harranlı putperestler bazı gizemli bilgilere sahipti ve Harran'ın erken İslâmî dönemde bir tıp, astronomi, astroloji ve simyacılık merkezi olması bu görüşü destekliyordu.

O dönemin bazı kaynakları, Ortaçağ'da yaşayan Harrânîlerin inanç sistemlerinde bir çeşit monoteizme de yer verildiğini ifade etmektedir. Buna göre Harrânîler, her şeyin üzerinde olan yüce bir yaratıcının varlığını kabul eder ve onu, „Hiç ölmeyen, kötülük etmeyen“ olarak nitelendirirlerdi. Gök tanrıları, bu yüce yaratıcı ile diğer varlıklar (özellikle insanlar) arasında aracı ilâhlar olarak görev ifa ederler.

Harrânîler, ölümden sonraki hayata inanmaz, reenkarnasyona ve tanrının bedenlere girdiğine inanırlardı. Onlara göre sevap ve ceza bu dünyadaymış. Sıkıntı ve eziyetleri daha önceki hayatlarında işledikleri kötülüklerin karşılığı olarak kabul ederlerdi. Abdest alıp günde üç vakit namaz kıldıkları bilinmektedir. Konuşma ve ibadet dilleri Süryanice idi. Tekeşli olarak yaşar, içki içmez ve sünnet olmazlardı.

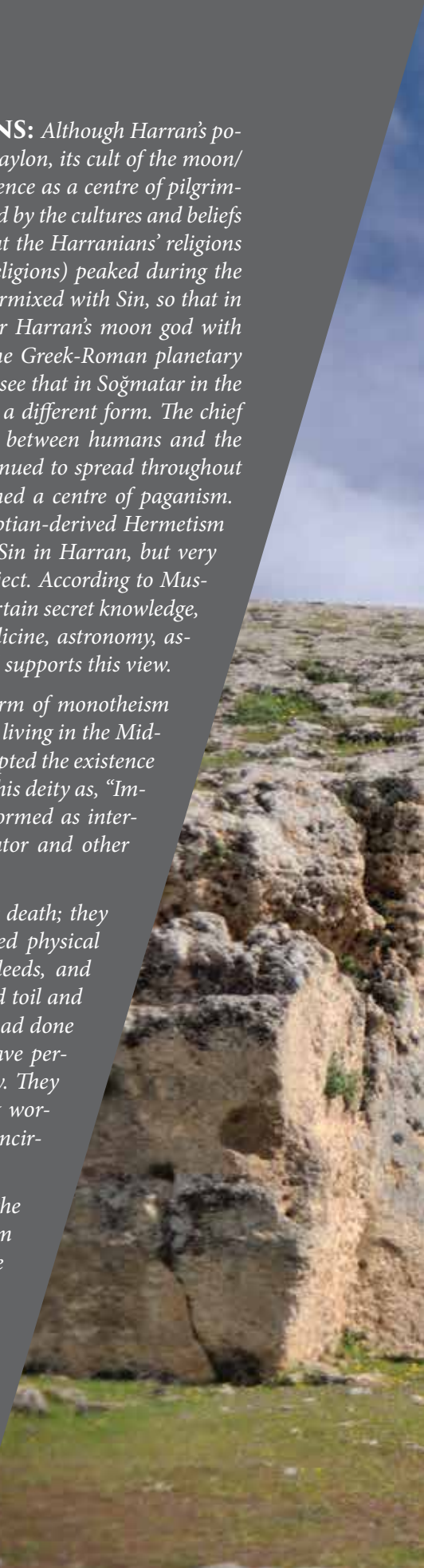
Abbasi Halifesi Me'mun, Harrânîleri putperestlikle suçladıktan ve Kur'an'da zikredilen bir dine geçmemeleri halinde onları öldürmekle tehdit ettikten sonra Harrânîler çareyi Kur'an'da geçen Sabii dininin ismini almakta bulmuşlardır. Bu dinin asıl müritleri olan ve Güney Mezopotamya (bugünkü Irak)'da yaşayan gerçek Sabiilerle hiçbir ilişkileri yoktur, bu yüzden literatürde Harranlı Sabiiler olarak geçmektedirler.

RELIGION OF THE HARRANIANS: Although Harran's political importance waned following the fall of Baylon, its cult of the moon/Sin continued and Harran retained its prominence as a centre of pilgrimage. Over time, however, this cult was influenced by the cultures and beliefs brought by the various occupying forces, so that the Harranians' religions became distinct. Syncretism (the merging of religions) peaked during the Roman period. The Roman goddess Selene intermixed with Sin, so that in contemporary sources we sometimes encounter Harran's moon god with a female identity. By this time at the latest, the Greek-Roman planetary gods had entered the Harranian pantheon. We see that in Soğmatar in the 2nd century A.D, the cult of Sin had taken on a different form. The chief deity 'Marilahe' (= Sin) was an intermediary between humans and the seven planetary gods. While Christianity continued to spread throughout the Roman/Byzantine Empire, Harran remained a centre of paganism. In the 6th century, Neoplatonism and the Egyptian-derived Hermetism were most likely incorporated into the cult of Sin in Harran, but very little exact information is available on the subject. According to Muslim sources, the Harranian pagans possessed certain secret knowledge, and the fact that Harran was a centre for medicine, astronomy, astrology and alchemy in the early Islamic period supports this view.

Some contemporary sources state that a form of monotheism was present in the belief systems of Harranians living in the Middle Ages. According to this, the Harranians accepted the existence of a supreme god above all else, and described this deity as, "Immortal, doing no evil". The celestial gods performed as intermediary divinities between this almighty creator and other beings (humans in particular).

The Harranians did not believe in life after death; they believed in reincarnation and that god entered physical bodies. They believed that reward for good deeds, and punishment existed in this world. They believed toil and suffering were retribution for bad things they had done in their previous lives. They are known to have performed ablutions and prayed three times a day. They spoke Syriac both in everyday life and during worship. They were monogamous, teetotal and uncircumcised.

After the Abbasid caliph Ma'mun accused the Harranians of paganism and threatened them with death if they failed to convert to one of the religions alluded to in the Koran, they coped by calling themselves Sabians, the name of a group that is mentioned by the Koran. They had no connection with the real Sabians, the true followers of this religion, who lived in Southern Mesopotamia (today's Iraq), and

9'uncu yüzyıldan itibaren Harrânîler'den birçok kişi İslâm coğrafyasının başlıca şehirlerinde ün kazanmış ve çeşitli İslâm devletlerinde tıptan edebiyata, astronomiden tercüme faaliyetine kadar pek çok alanda parlak başarılar sergilemiştir.

Abbasilerden sonra Harran'a hakim olan hanedanlar, Harrânî/Sabiilere aynı hoşgörüyü göstermeyerek bu paganist inancı 1081 yılında son Sabii tapınağını yıktırarak yok etmişlerdir. Fakat gök cisimlerinin insanların kaderi üzerindeki gücü ve etkisine olan inanç günümüzde hala bütün dünyada yaygın bir şekilde devam etmektedir.

are therefore called Harranian Sabians in the literature.

From the 9th century on, a good number of Harranians were renowned in the leading cities of Muslim lands, achieving great works in various Islamic states in fields from medicine to literature, and from astronomy to translation.

The dynasties which ruled Harran after the Abbasids did not show the same tolerance towards the Harranians/Sabians, and stamped out their paganism with the destruction of the last Sabian temple in 1081. However, the belief in the power and influence of celestial bodies over human fate is still widely held all over the world today.

10. yüzyılda Abbasilerin gücü azaldıkça Harran için bir istikrarsızlık dönemi başladı. Şehir, kısa aralıklarla birbiriyle savaşan beyliklerin egemenliği altına girdi, zaman zaman yanlış saf tuttuğu için nüfusu ağır vergilerle ve idamlarla cezalandırıldı. 10. yüzyılın sonlarına doğru bölgeyi ziyaret eden bir Arap coğrafyacısı şehrin durumunu şöyle anlatmaktadır: "... Tarım gerilemiştir. Zamanında buranın geniş bir ovası vardı. Bizanslılar bu ovanın köylerini işgal ettiler. Sonra Ukayloğulları ve Numeyri Arapları şehrin üzerine çöktüler. Harran'ın hiçbir şeyi kalmadı. Ovalarının balı ve kaymağı yok oldu."

Harran, sırayla Tolunoğullarının, Büveyhilerin, Hamdanilerin ve Numeyrilerin valileri tarafından yönetildi. Yeni hükümdarlarla birlikte dini baskılar da arttı. Numeyri valisi Yahya b. Şatır el-Vessabi tarafından 1081 yılında son Sabii tapınağı yıktırılmış ve böylece Harran'da Sin ve gezegenler kültü tarihe karışmıştır.

1086'da Harran'ın Büyük Selçuklu sultanı Melikşah'a teslim edilmesi ile durumda pek bir iyileşme olmadı, hatta Frank asıllı Haçlılar'ın Urfâda bir kontluk kurmaları ile daha da karıştı. Ancak 1127 yılında Harran ve Haleb'in Musul Atabeylerinden İmadeddin Zengi'ye geçmesiyle ve O'nun birkaç yıl içinde güçlü bir devlet kurmasıyla bölgede yeniden bir istikrar dönemi başladı. Haleb hakimi Nureddin Zengi Harran'la çok ilgilenmiş ve 1174 yılındaki ölümüne kadar birçok imar faaliyetinde bulunmuştur.

1180 yılında Harran valisi yapılan Muzafferüddin Gökböri, 1182'de Suriye-Mısır Eyyubileri hükümdarı Selahaddin Eyyubi Harran'a gelince onun tarafına geçmiş ve böylece bir damla kan dökülmeden Harran'da Eyyubilerin hakimiyeti başlamıştır.

Selahaddin, Gökböri'yi Harran valisi olarak bıraktı. Onun yönetimi altında Harran en parlak dönemini yaşadı. Tarım, ticaret ve ilim hayatı canlı, şehirde imar ve inşaa faaliyetleri doruk noktasındaydı.

Endülüslü gezgin İbn Cübeyr Harran'a 1184 yılında yaptığı ziyareti ve o zaman 80li yaşlarında olan Şeyh Hayat el-Harrani ve oğlu Ömer ile görüşmesini aktarmış, Ulu Camii'ni en ufak ayrıntısına kadar anlatmıştır. "... Bu bölgenin (Ulu Camii) bir medresesi ve bir hastanesi vardır. Suru çok sağlam olup, birbirine çok sağlam bir şekilde bağlanmış kesme taşlardan yapılmıştır... Harran'ın nüfusu kalabalık, rızkı bol, bereketi iyi ve camileri çoktur."

A period of instability for Harran began in the 10th century as the Abbasids' power waned. The city was dominated by principalities who warred with one another at frequent intervals, and the population was punished with heavy taxation and executions when they happened to support the wrong side. An Arab geographer visiting the region towards the end of the 10th century described the situation as follows: "... Farming has declined. There used to be a broad plain here. The Byzantines occupied the villages of the plain. Later the Ukayloğulları and the Numeyri Arabs descended on the city. Harran had nothing left. The honey and cream of the plains disappeared."

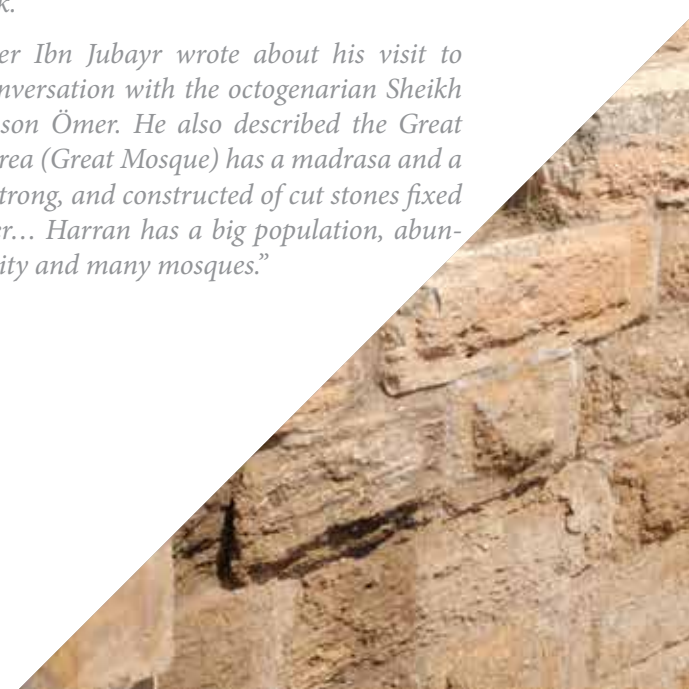
Harran was administered in turn by Tulunid, Buyid, Hamdani and Numeyri governors. Religious oppression increased under the new rulers. When the last Sabian temple was destroyed in 1081 by the Numeyri governor Yahya bin Şatır el-Vessabi, the cult of Sin and the planets died out in Harran.

The situation improved little when Harran was ceded to the Great Seljuk sultan Malikshah in 1086, and became even messier with the establishment of a Frankish crusader baronetcy in Urfa. However, in 1127 when Harran and Aleppo passed to Imadeddin Zengi, an Atabey (Seljuk governor) of Mosul, who in a few years established a strong state, a new period of stability began in the region. The Aleppo ruler, Nureddin Zengi, took a keen interest in Harran, and built many public works up to his death in 1174.

In 1180, Muzaffer ad-Din Gökböri was made governor of Harran. In 1182, when Syria-Egypt Ayyubid ruler Saladin came to Harran, Gökböri went over to his side, and thus the period of Ayyubid dominance in Harran began without bloodshed.

Saladin left Gökböri in place as governor of Harran, which experienced its brightest age during his administration. There was vitality in agriculture, commerce and science, and building and development in the city were at their peak.

The Andalusian traveller Ibn Jubayr wrote about his visit to Harran in 1184 and his conversation with the octogenarian Sheikh Hayat el-Harrani and his son Ömer. He also described the Great Mosque in detail. "... This area (Great Mosque) has a madrasa and a hospital. Its walls are very strong, and constructed of cut stones fixed very soundly to one another... Harran has a big population, abundant sustenance, good fertility and many mosques."

Ve Harran'ı Moğolların yıkımından önce 1242 yılında gören tarihçi İzzeddin b. Şeddad, Harran'ı şöyle tarif etmiştir: "... Daysan ve Cüllab nehirleri arasında kurulmuş olan şehirdeki imalathanelere Cüllab Nehri'nden su gelirdi. Nehrin suları şehrin bazı evlerine, camisine ve çeşmelerine kadar ulaşırdı. Şehirde 4 medrese olup Hanbeliler'e aittir. Bundan başka 2 tekke de bulunuyor. Harran'da ziyaret edilen yerlerin en önemlileri Hz. İbrahim Mes-cidi ile yine onun otururken dayandığı söylenen bir kayanın bulunduğu bir mescittir. Harran'da 14 hamam vardır..."

Harran'ın sonu 1260 yılında Cengiz Han'ın torunu Hülagü'nün şehri kuşatmasıyla başlar. Şehrin düşeceği anlaşılınca Harranlılar aman diler ve teslim olurlar. Ancak bu arada Mısır'dan çıkarak Suriye'den Güneydoğu Anadolu'ya doğru ilerlemekte olan Memluklu sultan Baybars'ın orduları Moğolların bölgedeki hakimiyetini kabul etmeyip Moğollarla savaşır ve onları yenilgi üzerine yenilgiye uğratır. 1272 yılında Moğollar şehri tutamayacağını anlayınca işlerine yarayacak ustaları ve eşyayı Mardin'e taşıdıktan sonra şehri yakıp yıkarlar. Nüfusu etraftaki şehirlere dağılan Harran bir daha asla eski şanına geri dönemeyecektir.

1516 yılında Osmanlı topraklarına dahil olunca Harran 280 nüfuslu ve 54 evli birköydür. 1646 yılında ünlü gezgin Evliya Çelebi Harran'a uğrayınca gördüklerini şöyle anlatır: "... Şehir harap olmakla birlikte, evleri de topraktır ve kalesinde insanoğlu kalmamıştır."

Historian Izzeddin bin Sheddad, who saw Harran in 1242 before its destruction by the Mongols, described it thus: "... Water from the Jullab River came to the factories in the city, which was situated between the Daysan and Jullab rivers. The river water was brought as far as some houses, the mosque and fountains. There are four madrasas in the city belonging to the Hanbalis. There are also two "tekke" (Sufi lodges). The most important places to visit in Harran are the Masjid of Abraham and another masjid (mosque) which contains a rock that Abraham is said to have leaned against while he was seated. There are 14 hamams in Harran..."

The fall of Harran began when it was besieged by Hulagu, grandson of Genghiz Khan, in 1260. When the Harranians realized their city was going to fall, they asked for mercy and surrendered. However, meanwhile the forces of Mameluke sultan Baybars had left Egypt and were advancing towards Southeast Anatolia via Syria. Not acknowledging Mongol dominance in the region, they fought them, inflicting defeat after defeat. In 1272, when the Mongols realized they could not hold onto the city, after moving useful craftsmen and tools to Mardin, they completely destroyed it. The inhabitants scattered to surrounding cities, and Harran never regained its former glory.

When Harran was annexed by the Ottomans in 1516, it was a village with a population of 280 living in 54 homes. When renowned traveller Evliya Çelebi passed by in 1646, he wrote, "...The city lies in ruins, the houses are mud, and not a soul remains in the fortress."

İLİM VE BİLİM MERKEZİ HARRAN

Harran'da bilimsel faaliyetlerin ne zaman ve ne şekilde başladığı bilinmemektedir. Sin kültü etrafında binlerce yıldan beri ay ve gezegenlere duyulan ilginin astronomi dalının gelişmesinde etkin olmuş olması kuvvetle muhtemeldir. Büyük İskender'in bölgeyi fethetmesi yüzyıllar sürecektir Yunan kültürü ve felsefe akını (Hellenizm) da beraberinde getirdi. Platon, Aristo, Pisagor gibi Yunan düşünce ve bilim dünyasının temsilcilerinin öğretileri bu dönemden itibaren sadece Harran'a değil, Yakındoğu bölgesinin tamamına yayılmıştır. Yaygın konuşulan Süryanice'nin yanı sıra Yunan dili de bölgede yerleşmiştir.

Her çağda siyasi durumun bilimi ve öğretimi önemli derecede etkilediği bir gerçektir. Siyasi zemin uygun olunca, hükümdarlar destek verince, bilim gelişir; savaşlar veya dini baskıdan dolayı durum sıkışırsa bilim biter, ortamın daha uygun olduğu diyarlara kayar.

Bir zamanlar Atina, Antik Çağ'ın fikir ve bilim merkezi iken Ptolemaios hanedanının yoğun desteğiyle bu merkez İskenderiye'ye kaymıştı. Roma ve daha sonra Doğu Roma/Bizans hakimiyetine girince destek azaldı. Hatta, Pagan inançlarına sadık kalmaları nedeniyle 391 yılında Hristiyan valinin İskenderiye'nin meşhur kütüphanesini yaktığına inanılmaktadır. Bilim dünyası o esnada çoktan İskenderiye'yi terk etmişti. Milattan sonra 3'üncü ve 4'üncü yüzyıllarında Antiochia (Antakya), Edessa (Urfa) ve Nisibis (Nusaybin)'de yeni ilim merkezleri gelişmiş. Edessa ve Nisibis okullarında felsefe, Hristiyan din ve tıp öğretilirdi. Bu bölgeye hakim olan Nasturiler, Bizans'ta egemen monofizit görüşü ile ayrı düşükleri için, okulları 489 yılında Bizans imparatoru Zeno tarafından kapatılmış ve alimleri Sasani himayesine, imparatorluğun kültürel merkezi Cundişapur'a göçmüştür.

Harran hiçbir zaman bir Hristiyan ilim merkezi olmamıştır. Harranlıların Pagan inançlarına bağlılıklarından dolayı şehrin adı Hristiyan dünyasında Hellenopolis olmuştu. Ancak, Yeni Eflatuncu felsefe akımlarının bütün bölgede çok yaygın olduğunu tahmin etmekteyiz. 529 yılında Bizans imparatoru Justinien tarafından Pagan eğilimlerinden dolayı kapatılan Yeni Eflatunculuğun öğretim merkezi Atina Okulu'ndaki felsefe hocalarının Atina'dan göçmek zorunda kalan düşünürlerden bir kısmının bir süre Cundişapur'da öğretime devam ettiklerini bilmekteyiz. Ayrıca Atina'nın etkin filozoflarından Simplicios ve müritlerinin Harran'a yerleşmiş ve burada faaliyetlerini sürdürmüş olmaları tahmin edilmektedir.

CENTRE OF KNOWLEDGE AND SCIENCE

We do not know how or when scientific activity began in Harran. It is very possible that the interest in the moon and planets that had existed for millennia in connection with the cult of Sin spurred the development of astronomy. Conquest of the region by Alexander the Great brought an influx of Greek culture and philosophy (Hellenism) which would hold sway for centuries. The teachings of representatives of the world of Greek thought and science such as Plato, Aristotle and Pythagoras, went on to spread not just to Harran, but to the whole of the Near East. Besides the widely-spoken Syriac, the Greek language also took hold in the region.

It is a fact that the political landscape significantly influences education and science in every age. Science flourishes when the political background is favourable and rulers are supportive, but ceases under the constrained circumstances of war or religious oppression, and moves away to regions with a more suitable environment.

While Athens was once the hub of thought and science in antiquity, this centre moved to Alexandria due to the strong support of the Ptolemaic dynasty. Support decreased after Alexandria was controlled by Rome and later by Eastern Rome/Byzantium. It has even been suggested that the city's Christian patriarch burned its famous library in 391 because of the citizens' fidelity to their pagan beliefs. The scientific community had long since abandoned Alexandria at that point. During the 3rd and 4th centuries A.D., new scientific centres were established in Antioch (Antakya), Edessa (Urfa) and Nisibis (Nusaybin). The Edessa and Nisibis schools taught philosophy, Christian theology and medicine. Because the Nestorians who were dominant in this region had drifted apart from the monophysite view prevailing in Byzantium, their school was closed by Byzantine emperor Zeno in 489, and under the auspices of the Sassanids, their scholars emigrated to Gundishapur, the intellectual capital of the Sassanid Empire.

Harran never became a centre of Christian learning – because of the Harranians' allegiance to their pagan religion the city was called Hellenopolis in the Christian world. However, we surmise that Neo-Platonism was very common throughout the whole region. We know that when Byzantine emperor Justinian closed the Neo-Platonic school of Athens in 529 due to its pagan leanings, a number of the philosophy teachers who had to leave Athens for a while continued to teach in Gundishapur. One of Athens' most influential thinkers, Simplicius, and his followers are also thought to have settled in Harran, where they continued teaching.

Harran'ın bilim ve ilim sahnesine önemli bir oyuncu olarak ortaya çıkması İslam Fethi'nden sonraki yıllara denk gelmektedir. Emeviler döneminde Halife Ömer b. Abdülaziz Harran'daki eğitim müesseselerinin organize ettiğini, bilim ile ilgilendiğini bilmekteyiz. Yunan tıp geleneklerinin geliştiği İskenderiye'den tıp uzmanlarını Antakya ve Harran şehirlerine getirmiştir.

Yunan eserlerinin hangi dönemde, 7'nci yüzyılda bölgede hala 'linguafranca' (yaygın dil) statüsüne sahip olan, Süryaniceye çevrildiği tam olarak bilinmese de gelişen İslam Kültürü ile, özellikle Abbasi döneminde, bu eserlerin büyük tercüme hareketi çerçevesinde Süryaniceden Arapçaya kazandırıldıkları var olan kaynaklardan sabittir.

Harran's emergence as a significant player on the science and learning scene dates to the years after the Islamic conquest. We know that in the Umayyad period Caliph Ömer bin Abdülaziz was interested in science and organized educational institutions in Harran. He brought medical experts to Antioch and Harran from Alexandria where Greek medical traditions were developed.

Although it is not known exactly when the Greek works were translated into Syriac, which was still the linguafranca of the region in the 7th century, with the developing Islamic culture especially in the Abbasid period, it is clear from existing sources that these works were rendered into Arabic from Syriac as part of a big translation drive.

II. Mervan (744-750) döneminde Harran parlak çağlarından birini yaşamıştır. Bu dönemde İskenderiye Okulu'nun hocalarından bir kısmı Harran'a getirilmiştir. Emevi Halifeliğin yıkılması ile Abbasi döneminde bilim daha fazla ivme kazanmaya başlamıştır. Harun Reşid'in bilime olan merakı ve oğlu Me'mun'un antik çağın kültürüne hayranlığı tüm dünyadan getirilen bilim ve felsefe eserlerinin Arapçaya çevrilmesine neden olmuştur.

Harran Okulu'nda öğrenci üç aşamalı bir eğitimden geçirilirdi. Birinci aşamada çocuk küçük yaşta okula alınır, ilk olarak Süryanice, Yunanca ve Arapça dillerine sahip olmaları sağlanırdı. İkinci aşamada edebiyat dersleri ile beraber matematik, astronomi ve müzik dersleri verilirdi. Matematik dersinin amacı, ileride felsefe ve ileri düzeyde astronomi dersleri ile tanışacak öğrencinin zihinsel etkinliğini geliştirmektir.

Bu aşamanın sonunda öğrenci, Yunanca ve Süryanice'den Arapça'ya kolaylıkla çeviri yapabilme düzeyine geliyor ve Euklides, Batlamyus gibi bilginlerin eserlerini anlayacak düzeye ulaşıyordu. Üçüncü aşama ise, yüksek öğrenim dengiydi. Bu aşamada öğrenci Felsefe, Tıp ve Matematik dersleri alırdı. Yine bu aşamada öğrenci artık yavaş yavaş küçük bilimsel eserler yazmaya başlıyordu. Yayıncılık ve cilt işi de bu aşamada öğrenilirdi. Harran Okulu yaklaşık olarak yarım yüzyıl etkinlik gösterdikten sonra Abbasi başkenti Bağdat'a aktarılmıştır.

Harran'ın bu döneminde Hristiyan, Müslüman ve Sabii/putperest dini mensuplarının bir arada oldukları, ilimle uğraştıkları, aynı inançlara sahip değilse bile felsefi diyaloglar kurdukları ve birbirlerine karşı düşmanca yaklaşım içinde olmadıkları dikkat çekmektedir. Emevi ve Abbasi döneminde Harran'da okul veya medrese yapıldığına dair herhangi bir bilgiye sahip değiliz. 13'üncü yüzyılda İbn Şeddad'ın sözünü ettiği dört medrese daha sonra Zengiler döneminde inşa edilmiştir.

Harran experienced one of its brightest eras under Marwan II (744-750). During this time, some of the teachers from the Alexandria School were brought to Harran. With the fall of the Umayyad Caliphate, scientific endeavour gained more momentum in the Abbasid period. Due to Haroun Rashid's interest in science, and his son Ma'mun's admiration for the culture of antiquity, scientific and philosophical works brought from all over the world were translated into Arabic.

Students at the Harran School were educated in three stages. In the first, young children entering the school were taught Syriac, Greek and Arabic. In the second phase, they were given lessons in literature, mathematics, astronomy and music. The mathematics instruction aimed to increase the students' mental agility to prepare them for their future studies in philosophy and advanced astronomy.

After this stage, the student was able to easily translate Greek and Syriac texts into Arabic, and understand works by scholars such as Euclides and Claudius Ptolemy. The third phase was the equivalent of higher education. The student studied philosophy, medicine and mathematics, and also gradually began to write minor scientific papers. They also learned how to print and bind written works. The Harran School operated for around half a century before being transferred to the Abbasid capital of Baghdad.

It is notable that during this period in Harran, members of the Christian, Muslim and Sabian/pagan religions lived together without hostility, and were involved in science and established philosophical dialogue despite their differences in belief. We do not know if any school or madrasa was founded in Harran during the Umayyad or Abbasid periods. The four madrasas mentioned by Ibn Sheddad in the 13th century were built later, during the time of the Zengis.

Horasan'da eczacı bir babanın çocuğu olarak doğar. Abbâsi Halifesi Harun Reşid ' in sarayına gelir. Emevi veliahtı Halit Bin Yezid ve Cafer-i Sadık'tan dersler alır ve bütün müspet ilimleri öğrenir. Kısa zamanda büyük başarılar gösterince Abbasi Halifesi Harun Reşid onu Harran Okulunun Fizik-Kimya başöğretmenliğine atar, sonra da bu okulun yöneticisi yapar.

Maddelerin altına dönüştürülmesi için metotlar geliştirmeyi hedefleyen simya ilminin babası olarak bilinen Câbir bin Hayyân, geliştirdiği element anlayışı, denge teorisi yaklaşımı, tatbikatları, icat ettiği alet ve düzeneklerle kimyanın da babası kabul edilmektedir. Maddenin bölünebilen en küçük parçasının (atom) parçalanabileceğini, üstelik müthiş bir enerji ile parçalanarak Bağdat gibi bir şehri yıkabileceğini iddia etmiştir.

Kimya dışında Eczacılık, Metalürji, Astroloji, Felsefe, Fizik ve Müzik gibi geniş alanda 400'ü aşan eser bıraktığı söylene de ancak 20 civarında eseri bugüne kalmıştır.

CABİR b.
JABİR bin

721
-
825

HAYYAN
HAYYAN

Jabir bin Hayyan was born in Horasan and his father was a chemist. He came to the palace of Abbasid Caliph Harun Rashid, and studied all the positive sciences under the Umayyad heir apparent, Khaled Bin Yazid, and also Jafer-i Sadek. When he showed great achievement in just a short while, Caliph Harun Rashid appointed him head of physics and chemistry at the Harran School, and later made him the school's director.

Known as the father of alchemy, which tried to develop methods of changing substances into gold, Jabir bin Hayyan is also considered the father of chemistry for his development of insight into the elements, theory of balance, experimentation, and equipment and mechanisms he invented. He claimed that the smallest particle into which matter is divisible (atom) could be smashed, and that its fragmentation would create energy great enough to destroy a city like Baghdad.

Although he is said to have left more than 400 works on a broad range of subjects besides chemistry, such as pharmacutics, metallurgy, astrology, philosophy, physics and music, only around 20 works have survived to the present.

İSLAM DÖNEMİNDE HARRAN'DA YETİŞEN İLİM ADAMLARI

Hristiyan filozof 860 yılında Harran'da doğmuş ve Hristiyan teolojisi üzerine eğitim görmüştür. Buna rağmen otobiyografik bir yazıda meşhur öğrencisi, Müslüman ilim adamı ve filozof Farabi, kendisinden mantık, tıp ve sosyoloji dersleri almış olduğunu anlatmaktadır.

YUHANNA

860
-
?

bin HAYLAN

This Christian philosopher was born in Harran in 860, and was trained in Christian theology. However, his famous student, the Muslim scientist and philosopher Farabi, when writing about his life said he had taken lessons in logic, medicine and sociology from him.

SCIENTISTS WHO TRAINED IN HARRAN DURING THE ISLAMIC PERIOD

Harran doğumlu Sabit b. Kurra Ortaçağ'ın en büyük bilginleri arasında sayılır. Batı'da 'Arapların Öklidi' olarak şöhret bulmuştur. Hemen hemen her bilim dalı ile ilgilenmiş, değerli eserler yazmış. Başta matematik, astronomi, tıp ve felsefe ilgi alanına girmiş olsa da mütercim olarak birçok Grekçe eseri Arapçaya kazandırmıştır. Anadili Süryani- cedir ve Sabii bir aileye mensuptur. Genç Sabit, serbest düşünceleri ile Harran'daki Sabii kahinleri kızdırır, onların dini mahkemesinde yargı- lanır. Harran'ı terk etmek zorunda kalır. Bağdat'ta Halife el-Mutezid'e takdim edilir ve Halife Sabit'in yeteneğini fark edip kendisine önemli destekler sağlar. Önce rasathaneye alır, sonra onu baştabip yapar. Maddi ve manevi bütün imkanlardan faydalanma şansı bulan Sabit b. Kurra bundan sonra kendini tamamen bilimsel çalışmalara ve çevirilere verir. Halife'nin Sabit'e olan saygı ve sevgisinden dolayı Harranlı Sabiile- re birçok ayrıcalık ve destek sağladığı biliniyor. Sabit bin Kurra, 15'i Süryanice toplam 165 eser bırakmıştır. Bu eserlerin çoğu tıp bilimi ile ilgili eserlerdir. Felsefi eserlerin yanı sıra Matematik, Astronomi, Fizik, Müzik gibi alanlarda da eserler vermiştir.

Başlıca Eserleri: Kindi'ye Reddiye, Deniz Suyunun Tuzlu Oluşunun Sebebine Dair, Ay Tutulmasının Belirtileri Üzerine, Güneş ve Ay Tutul- masının Nedeni Hakkında, Süryanice ve Arapça Gramerleri Hakkında, Ölülerin Tekfini Hakkında, Sabiiler'in İtikadı Hakkındaki eserleridir.

**SABİT bin
THABIT ibn**

**836
-
901**

**KURRA
QURRA**

Born in Harran, Thabit Ibn Qurra is considered one of the greatest schol- ars of the Middle Ages, famous in the west as the 'Euclid of the Arabs'. He dealt with almost every branch of science and wrote valuable treatises. Al- though his main interests were mathematics, astronomy, medicine and phi- losophy, he was also responsible for translating many Greek works into Ara- bic. His native language was Syriac and he came from a Sabian family. The young Thabit angered Sabian soothsayers of Harran with his free thinking, and he was tried in their religious court and forced to leave the city. He was presented to Caliph el-Mutezid in Baghdad. The caliph noticed his ability and gave him significant support, first placing him in the observatory, then appointing him chief physician. With all the material and intangible benefits at his disposal, Thabit Ibn Qurra then focused completely on his scientific and translation work. The caliph is known to have provided the Harranian Sabians with many privileges and support due to his affection and respect for Thabit. Thabit Ibn Qurra left a total of 165 works, 15 of them in Syriac. They mainly concern medical science. He also wrote works on mathematics astronomy, physics and music as well as philosophy.

His main treatises are: A Rebuttal of Kindi, Concerning Why Seawater is Salty, On the Signs of Lunar Eclipse, On the Reasons for Solar and Lunar Eclipses, Syriac and Arabic Grammar, On Enshrouding the Dead, On the Belief of the Sabians.

Babası Sabit'ten tıp eğitimi alan Sinan, daha sonra Bağdat'a gelerek halife Muktedir Billah'ın korumasına gi- rer ve Müslüman olur. Halife'nin sarayında baştabipliğe kadar yükselir, ayrıca astronomi ve matematik alanların- da uzmanlaşır. Yunanca ve Süryanice kitapları Arapçaya çevirir, tıp, astronomi, geometri ve edebiyat ile ilgilenir. Sinan, Sabiiler'in dualarını da Arapçaya çevirmiştir.

**SİNAN b.
SINAN Ibn THABIT**

**?
-
943**

**SABİT b. KURRA
Ibn QUARRA**

After being taught medicine by his father Thabit, Sinan later came to Baghdad. Here, the caliph Muktedir Billah became his patron, and he converted to Islam. He rose to the position of chief physician in the caliph's palace, and also specialized in astronomy and mathematics. He translated Greek and Syriac books into Arabic, and concerned himself with medicine, astronomy, geometry and literature. Sinan translated the Sabian prayers into Arabic.

Batı'da "Albatanius" veya "Albategni" ismiyle bilinir. Ünlü astronom ve matematikçi El-Battani Harran'da bir Sabii aileden doğar, ancak sonra Müslümanlığı kabul eder. Fırat kenarındaki Rakkâ'da kurduğu rasathanede 42 yıl boyunca astronomi çalışmaları yapar.

Gözlemleri neticesinde Dünya ile Ay arasındaki uzaklık, güneş ve ay tutulması ve mevsimlerin sürelerini doğru olarak hesaplamıştır. Yılın uzunluğunu 2 dakika yanlışlıkla hesaplamış; Kopernik ve Galileo'nun çalışmalarını incelemiştir. Hint matematiği ile tanışmıştır, Hint rakamları, her şeyden önce 'sıfır' konseptini, Arap matematiğine dahil etmiştir.

858
-
929

BATTANI

This famous astronomer and mathematician is known in the west as “Albatanius” or “Albategni”. He was born to a Sabian family in Harran, but later converted to Islam. For 42 years, he studied astronomy in the observatory he established in Raqqa by the Euphrates River.

As a result of his observations, he correctly calculated the distance from the earth to the moon, solar and lunar eclipses, and the length of the seasons. His calculation of the length of a year, correct to within two minutes, aided the development of the Gregorian calendar, and scientists like Copernicus and Kepler made use of his work. Battani's observations on solar and lunar eclipses were used for reference purposes up to the mid-18th century. As a mathematician, he introduced the Arab world to Indian mathematics, incorporating Indian numbers – in particular the concept of zero, into the Arab system.

Abbasi döneminin sona ermesiyle Arap bilimin ilk altın çağı da son bulur. Numeyrilerin Harran valisi 1083 yılında son Sabii tapınağını yıktırır, Harran sırasıyla Selçuklular, Franklar ve Mardin Artukluları hakimiyetleri altına girer. Harran, 12'inci yüzyılda Zengiler döneminde başlayan ve Eyyubilere kadar devam eden yeni bir altın çağ görür. Ancak bu dönemde Harran'da yetişen ilim adamlarının hemen hemen tamamı İslam alimi, fıkıhçı, hadisçi ve müfessirdir. Bugüne kadar ünü ve etkisi devam eden ilim adamlarının başında Hayat Bin Kays el-Harrani (1107-1185) gelir. Harran'ın yetiştirdiği en büyük mutasavvıftır. Yumuşak huylu ve cömertliği ile bilinen örnek bir zattır. Dönemin sultanları (Nureddin Zengi, Selahaddin-i Eyyubi) onun elini öperek dualarını almıştır. Sayısız kerametine şahit olunmuştur. Harran'da birçok öğrenci yetiştirmiştir. En fakirinden en zenginine kadar herkes başı sıkıştıkça ona başvurmuştur. Rivayete göre duaları ile yağmur yağdırmış. Sultan Nüreddin Zengi ve Sultan Selâhaddin-i Eyyûbî de ziyaret eder, ondan dua isterdi.

When the Abbasid period ended, the golden age of Arab science also came to a close. The Numeyri governor of Harran destroyed the last Sabian temple in 1083, and Harran was ruled in turn by the Seljuks, Franks and the Artuklu principality of Mardin. Harran lived through a new golden age beginning under the Zengid dynasty in the 12th century and lasting through to the Ayyubids. However, this time the scholars in Harran were almost all religious scholars of Islamic law, traditionists and interpreters of the Koran. The leading scholar whose renown and influence has continued to the present is Hayat Bin Kays el-Harrani (1107-1185). The greatest mystic to emerge from Harran, he was an exemplary character whose renown and influence and generosity. The sultans of the period (Nureddin Zengi, Saladin) paid homage to him and received his blessings. He is credited with numerous miraculous deeds. He taught many students in Harran, and rich and poor alike sought help from him when in trouble. Legend has it he successfully prayed for rain. Sultan Nureddin Zengi and Sultan Saladin also used to visit him to ask for his prayers.

FAHRÜDDİN MUHAMMED b. HİDR b. TEYMIYYE EL-HARRANİ

1148
-
1225

**FAHRÜDDİN MUHAMMED BIN HİDR
TEYMIYYE EL-HARRANİ**

Tefsir alimi, İbn Teymiyye ailesinin ilk büyük alimidir. Harran ve Bağdat'ta yetişmiştir. Harran Ulu Cami'de hatiplik ve medresede müderrislik yapmıştır. Harran'da "Alimlerin Reisi" olarak tanınmış olup, kitapları arasında 30 ciltlik bir Kur'an tefsiri bulunmaktadır.

The interpreter of the Koran was the first great scholar in the Ibn Teymiyye family. He was educated in Harran and Baghdad. He was a preacher at the Harran Great Mosque and a professor at the madrasa. Known in Harran as the "Chief of Scholars", one of his works is a 30-volume interpretation of the Koran.

**MECDÜDDİN b. ABDULLAH
b. TEYMIYYE**

1194
-
1254

**MECDÜDDİN BIN ABDULLAH
BIN TEYMIYYE**

Fıkıh ve hadis alimidir.

A scholar of Islamic law and traditions (hadith).

**ŞEYHÜLİSLAM TAKÜYYÜDDİN İbn
TEYMIYYE EL-HARRANİ**

1263
-
1328

**SHAYKH AL-ISLAM TAKIYYUDDİN
IBN TEYMIYYE EL-HARRANİ**

Tefsir, fıkıh, hadis alimidir. Harran'da doğar fakat ailesi Moğol baskısından Şam'a kaçır. Orada Kur'an, hadis, fıkıh, ferraiz, hesap, cebir, kalam ve felsefe eğitimi alır. Keskin bir zeka ve müthiş bir hafızaya sahip olan İbn Teymiyye, 20 yaşına gelmeden müderris olur. Babasının ölümünden sonra Şam Emevî Camii'nde fetva vermeye başlar. Ancak dinler hakkındaki derin bilgileri düşmanın kazanmasına engel olamaz. Muhalif fikirlerinden dolayı iki kez 1,5 yıl Kahire kalesine hapsedilir. Eserlerinin büyük bir kısmını hapis hanelerde yazar. En son Şam Kalesinde kitapları, kağıdı ve mürekkebi elinden alınır. Buna dayanarak ölür. Hanbeli mezhebi hakkında yazdığı 300 civarında kitap bulunmaktadır.

Shaykh al-Islam Ibn Teymiyye was learned in the traditions (hadith) and interpretation of the Koran, and in Islamic law. He was born in Harran but moved to Damascus to escape the Mongols' oppression. There he was educated in the Koran and the hadith; Islamic law, inheritance (kalam) and theology; arithmetic; algebra; and philosophy. With his sharp mind and incredible memory, he became a professor before he was 20 years old. After his father died, he began to issue fatwas at the Umayyid Mosque in Damascus. However, his in-depth knowledge of religions did not stop him from gaining enemies. He was imprisoned for dissidence in the Cairo fortress for 1.5 years, and wrote most of his books in various jails. Finally, to his great distress, his books, paper and ink were confiscated in Damascus Castle, and he died. He wrote around 300 books about the Hanbali sect.

GÜNÜMÜZDE

HARRAN

HARRAN TODAY

1260 ile 1272 yılları arasında Moğollar tarafından yakılıp yıkıldıktan sonra Harran'ın nüfusunun büyük bir kısmı esir alındı, kaçabilenler ise etraftaki merkezlere (Mardin, Halep, Şam gibi) dağıldı. Harran harabeleri uzun bir süre cansız ve atıl bir şekilde kaldı.

Osmanlı döneminde tutulan tapu tahrir defterlerinden 1518'de Harran'da 250-280 kişinin yaşadığını öğrenmekteyiz.

1650 yılında Harran'ı ziyaret eden ünlü seyahatçi Evliya Çelebi, defterine 'Şehir harap, evler toprak olup kalesinde insanoğlu kalmamıştır. Ancak kâgir camileri, han ve hamamları kalıp diğer harap evler içerisinde çöl Arapları kışlamaktadır' diye not etmiştir.

Osmanlı idaresi burayı, kışlamak üzere gelen Arap aşiretlerine yurtluk ve ocaklık vermiştir ve 1858'de yürürlüğe giren "Arazi Kanunnamesi" ile birlikte aşiret reisleri artık toprak sahibi olmaya başlamıştır.

Cumhuriyet döneminde Suriye-Türkiye sınırının çizilmesi hala kısmen göçebe hayatı yaşayan aşiretlerin yerleşik yaşama biçimine geçmelerini hızlandırdı.

1987 yılında o zamana kadar Akçakale ilçesine bağlı olan Harran ilçe statüsü kazandı. Bugünkü nüfusu yaklaşık 83.000 olup %90'ı köylerde, %10'u ilçe merkezinde yaşamaktadır.

Harranlılar Arapça konuşmalarına rağmen lehçeleri standart Arapçadan çok uzaklaştığı için 25 kilometre mesafede yaşayan Suriyelilerle dahi anlaşamamaktadır. Yazı dili olmayan Harran lehçesinin kendine özgü kuralları ve sözcükleri vardır. Dünyada var olan 19 Arapça lehçesinden biridir. Okuldaki öğretim dili Türkçedir fakat belli bir yaştan üstündeki kadınların birçoğu okula gitmediği için Türkçe bilmezler.

After the city was devastated by the Mongols between 1260 and 1272, the majority of the population of Harran were taken captive and those that could escape fled to the surrounding cities (such as Mardin, Aleppo, Damasacus). Harran lay in ruins, silent and dormant for many years.

Land registry records from the Ottoman period show that in 1518 there were 250-280 people living in Harran.

The famous traveller Evliya Çelebi, after his visit to Harran in 1650, noted that 'The city lies in ruins; the houses are mud, and not a soul remains in the fortress. Only the stone mosques, han (inn) and hamams (baths) still stand while Bedouin Arabs shelter from the winter in the remains of the ruined houses.'

The Ottoman administration granted 'yurtluk-ocaklık' (family domain) rights to the Arab tribes who sheltered here for winter and with the introduction of the 1858 Ottoman Land Code, tribal chiefs became landowners themselves.

The formation of the Turkish Republic led to the drawing up of the Syria-Turkey border and this prompted the remaining semi-nomadic tribes to take up a settled way of life.

Previously part of the district of Akçakale, Harran gained its status as an independent district in 1987. Today, Harran has a population of 83,000 with 90% living in villages and 10% in the urban centre.

Although the people of Harran speak Arabic, their dialect is now so distant from standard Arabic that they are even unable to communicate with Syrians living just 25 km away. The Harran dialect, which is one of 19 different Arabic dialects still existing in the world, has no written form, has its own vocabulary and follows its own grammatical rules. The language in schools is Turkish but as most of the women over a certain age had no formal education, they are unable to speak Turkish.

Bugün Harran ve Akçakale bölgesinde Mezopotamya'da eskiden beri yaygın olan Kays (Harran lehçesi Ceys) aşiretine bağlı altı aşiret bulunmaktadır. Nüfusu en yoğun olan Cumeyle aşiretidir. Harran ve Akçakale'de aşiret gelenekleri hala önemli derecede günlük hayatı etkiler. Evlilik, düğün, doğum, taziye gibi hayati olayları aşiret kuralları şekillendirmektedir.

Harranlılar çoğunlukla tarımla geçinir. 1996 yılına kadar Harran Ovası aşırı sıcak ve kurak bir yerdi, küçük çapta kuru tarım ve hayvancılık yapılırdı. Atatürk Barajı sayesinde Harran'a su geldiğinden beri yüzyıllarca atıl duran tarlalarda buğday, mısır ve pamuk ekilmektedir.

Kadınların çoğunun mesleği yoktur, genç yaşta evlenir, anne ve ev kadını olarak hayatlarını sürdürürler. Onların daha fazla sosyal hayata katılması amacıyla son zamanlarda kaymakamlık kadınlara yönelik meslek kursları düzenlemektedir (seramik, oyuncak marangozluğu, keçecilik, terzilik gibi). Bu sayede kadınlar evin dışında farklı bir ortamda bulunup meslek sahibi oluyor.

Kendi ürettikleri ürünleri satarak para kazanıyor, aynı zamanda ziyaretçiler özgün Harran menşeli hediyelik eşyalar bulma şansına kavuştu. Kaymakamlığın desteği ile isot, biber veya domates salçası gibi, her kadının evinde yaptığı ürünler markalaştırılmakta ve ziyaretçilerin beğenisine sunulmaktadır.

Harran sevdalısı gazeteci/yazar ve ressam Fikret Otyam, 2001 yılında kitaplarının tümünü bağışlayarak kendi adını taşıyan Harran Halk Kütüphanesinin açılmasına öncülük etmiştir.

Today the Harran and Akçakale region is home to six tribes, all linked to the previously widespread Kays tribe of Mesopotamia (Ceys in Harran dialect), with the Cumeyle tribe being the most prevalent. Tribal customs still influence daily life in this region, shaping events and ceremonies such as weddings, births and deaths.

The people of Harran mostly make a living from agriculture. Until 1996 the Harran Plain was an extremely hot, arid place where only small scale dry farming and livestock farming took place, but the arrival of the Atatürk Dam brought water and life to the long-dormant fields which now yield wheat, maize and cotton.

Most Harran women do not have a profession. They marry young and make their lives as mothers and housewives. To provide a more stimulating and social environment for these women the district governor's office has recently set up a variety of vocational classes such as ceramic work, wooden toy making, felt work and dressmaking. Women now have the chance to meet up socially outside the house and learn a new skill. By selling their own produce they not only earn an income but also give visitors the chance to buy traditional handmade gifts. With the help of the district governor's office, products made by all Harran women in their homes, such as isot pepper and tomato paste, are branded and offered for sale to visitors.

In 2001, Fikret Otyam, a journalist/writer, artist and great supporter of Harran, donated his entire collection of books to enable the creation of the Harran Public Library which now bears his name.

HARRAN'IN BEYAZ ALTINI: PAMUK

Harran Ovası, İlkçağ'da 'Bereketli Hilal' ismiyle ünlenen bölgenin kuzey kenarında bulunur. Ancak binlerce yıl içinde iklimin değişmesi ve ırmakların kuruması ile eskiden tarıma elverişli olan topraklar susuzluktan dolayı terk edilmiştir. 13'üncü yüzyılda Harran'ın Moğollar tarafından yıkılması ve bu diyarları bereketli kılan Cüllab ve Deysan ırmaklarının kuruması ile Harran Ovası çölleşmiş ve yüzyıllarca ovada herhangi bir tarım faaliyeti yapılamamıştır. Ancak, GAP projesi çerçevesinde, 1996 yılında Atatürk Barajı'ndan kanallarla Harran'a kadar götürülen suyun gelişi ile Harran ovası yeniden yeşerdi ve 25 sene öncesine kadar büyük ölçüde yoksul olan Harran halkına bir geçim kaynağı yarattı. Harranlı toprak sahiplerini ise belli bir zenginliğe kavuşturdu.

Harran Ovası'nda pamuk tarımının ne zamandan beri yapıldığı kesin olarak bilinmese de Arap coğrafyacısı el-Mukaddesi, 980 yılında Harran'ın pamuğu ile ünlü olduğunu yazmıştır. Dolayısıyla, pamuk tarımının bu ovada epey önce başladığını tahmin edebiliriz.

Pamuk ekimi, Harran'da nisan aylarında yapılır. Eylül ve ekim aylarında hasat edilir. Pamuk bitkisi üretiminde toprağın niteliğinden ziyade su daha ön plandadır. Düzenli ve bolca sulama şarttır. Diğer yandan, olgunlaşmış pamuk için en büyük tehlike yağmurdur. Harran Ovasında Ekim ayına kadar çok nadiren yağmur yağdığı için pamuk üreticiliği için son derece elverişlidir. Yakılabilir malzeme kısıtlı olduğu için Harran'da pamuk bitkisinin kurumuş sapları evlerde odun yerine yakılır.

COTTON - THE WHITE GOLD OF HARRAN

The Harran Plain is located in the northern corner of the area known famously throughout ancient history as the 'Fertile Crescent'. However, over thousands of years, climate change, drought and the subsequent drying up of rivers resulted in once productive land being abandoned. In the 13th century Harran was destroyed by the invading Monguls and this, together with the drying up of the rivers Jullab and Deysan, created desert conditions on the Harran Plain and a lack of any kind of agricultural activity for centuries. In 1996, as part of the GAP project, the Atatürk Dam was built and its canals brought water, and livelihoods, back to the people of Harran who until 25 years ago had suffered great poverty. A relative wealth returned to the landowners of Harran.

It is not clear exactly when cotton farming first started on the Harran Plain but the Arab geographer al-Muqaddasi mentions in his book that in the year 980 Harran was famous for its cotton. We can conclude that cotton farming in this area started a long time ago.

In Harran, cotton is planted in April and harvested in September and October. For successful cotton farming water is more important than soil quality as regular and plentiful watering is essential for these plants to grow. On the other hand, the most destructive thing for a mature cotton plant is rain. The Harran Plain is ideal for cotton production as rain before October is extremely rare. In Harran, fuel for domestic fires is limited so the dried stems of cotton plants are burned in place of logs.

Türkiye'deki en önemli pamuk üretim bölgeleri Adana Çukurova, Aydın Söke ovası ve Şanlıurfa Harran Ovasıdır. Günümüzde, Harran Ovası'nın tarım alanının toplam %70'inde pamuk, %15'inde buğday, diğer %15'inde ise mısır yetiştirilmektedir. 76.000 hektarlık pamuk tarlalarından elde edilen yıllık üretim 380.000 ton civarı. Harran nüfusunun yaklaşık %80'i pamuk tarımında çalışmaktadır.

Yakın zamana kadar sadece insan gücü ile yapılan pamuk hasadı artık çift sıralı kendi yürüyen veya traktörle çekilen 'biçer' olarak adlandırılan pamuk hasat makineleri ile yapılır. Çiçek dönemi birçok haftaya yayıldığı için olgunlaşma dönemi de aynı şekilde birçok hafta sürer. Bu yüzden pamuk hasadı bir defada yapılamamaktadır. Harran'da büyük tarlalar genellikle makine ile işlenir, ikinci ve üçüncü devre elle toplanır.

Ekiminden hasadına, depolanmasından işlenmesine kadar geçen sürede geniş bir işçilik istediğinden pamuk tarımı binlerce kişiye iş sahası oluşturmaktadır. Eylül ayında Harran Ovası'nı ziyaret eden turistlere ise bembeyaz noktalarla bezeli pamuk tarlaları büyüleyici bir manzara sunmaktadır.

The most important cotton production areas in Turkey are Çukurova in Adana, the Söke plain in Aydın and the Harran Plain in Şanlıurfa. Today, 70% of the Harran Plain agricultural area produces cotton, 15% produces wheat, and the remaining 15% produces maize. The cotton fields cover an area of 76,000 hectares and produce around 380,000 tons of cotton annually. Nearly 80% of the Harran population work in the cotton industry.

Until recently the cotton harvest was done using manpower alone but now a mechanical double row 'cotton picker' is used, sometimes as a stand alone piece of machinery, sometimes pulled by a tractor. Like the flowering period of the cotton plant, the maturation period also spans several weeks so cotton harvesting can not be done in one go. The large cotton fields of Harran are generally harvested by machine first and then the second and third cycles are picked by hand.

From planting to harvesting, and storing to processing, the whole production process requires thousands of man-hours, so the cotton industry creates a large job market for the people of Harran. Visitors to Harran in September are greeted by the wonderful sight of miles of cotton fields bursting with white dots...

HARRAN GELENEKSEL KIYAFETLERİ

Harranlı kadınların özgün kıyafetleri ziyaretçilerin ilgisi-
ni ve beğenisini çeker. Türkiye'nin birçok yerinde gelenek-
sel giysiler sadece folklor gruplarında veya düğün gibi özel
günlerde görüldüğü halde Harranlı kadınların büyük ço-
ğunluğunun geleneksel tarzdaki uzun ve rengarenk elbi-
selerini günlük olarak da giydikleri görülür.

Kıyafet detaylarını şöyle anlatabiliriz:

Fistan (ince, uzun kollu astar elbise) üzerine ön-
den açılan ve kapanan elbise giyilir. Elbisenin kolla-
rı büzgülü, çıtla açılır kapanır. Üst elbisenin rahat
giyilebilmesi için kolların üst kısımları özellikle
yazlık kıyafetlerde ince astardan yapılır, sadece
görünen kısımlar asıl kumaştan dikilir.

Elbise üzerine kemer takılır, başlar sim ve
pullarla, süslü puşularla örtülür. Puşular tek
renklidir, en yaygın renkler eflatun, mor, la-
civert veya siyahtır.

Uzun bir mantoya benzeyen üst elbi-
senin adı zıbındır. Genellikle elbise ile
aynı kumaştan dikilir.

Yöresel kıyafetler rengarenk-
tir, ama kumaşlar desenli değildir.
Günlük giysiler daha sade kumaş-
lardan, bayram veya düğün kıya-
fetleri altın veya gümüş renkli ip
ve pul işlemeli kumaşlardan di-
kilir. Harranlı kadınlar kadife
ve parlak kumaşları tercih
eder. Genel olarak genç kız-
lar ve bekar olan bayanlar
evli bayanlara göre daha
açık renkli kıyafetler gi-
yerler ve daha çok takı
kullanırlar.

TRADITIONAL COSTUME OF HARRAN

*The distinctive, colourful dress of Harran women
catches the eyes of all visitors to the area. In many
places throughout Turkey, traditional costumes are
worn by folklore dancing groups or for special feast
days only, but here in Harran most of the women
wear the traditional long, colourful robes on a daily
basis.*

*The traditional costume can be described as fol-
lows:*

*A front-opening dress is worn over a fistan (a
long-sleeved, thin cotton underdress). The arms of
the dress are shirred (gathered) and are fastened
with poppers. For comfort, especially for the summer
outfits, the upper sleeves of the dress are made from
a thin cotton fabric, only the visible parts of the dress
are made from the selected fabric.*

*A belt is worn over the dress, and the head is cov-
ered with a headscarf adorned with glitter and fring-
ing. The headscarf is always a single colour, most
commonly purple, lilac, blue or black.*

*The overdress, which resembles an overcoat, is
known as a zıbın and is usually sewn from the same
fabric as the dress.*

*The traditional clothes are very colourful but the
fabric is never patterned. For daily wear the fabric is
plain and simple, but for feast days and celebrations
gold- or silver-coloured thread and sequins are used.*

*The women themselves prefer velvet and shimmering
fabrics. Generally, the young girls and single women
wear lighter-coloured clothes and more jewellery
than the married women.*

Takılar, her yerde olduğu gibi, Harran'da da kadının kendisinin veya ailesinin refah durumunu göstermeye yarayan unsurlardır. Harran'da altın pek sevilir, kadınlar altın küpe, hırma, bileklik ve kolyelerin yanı sıra 'lebe' adlı, kadının boynuna asılan ve bele kadar sarkan ve bir şeridin üzerine altın lira sikkelerin dikildiği bir tür gerdanlık, takar.

Gümüş takılar da rağbet görür, örneğin gümüş tel işlemeli (telkâri) bayramlık kemerler. Yaşlı kadınlar günlük olarak gümüş bileklik takar çünkü gümüşün içi açtığına inanırlar.

Harranlı kadınlar makyaj olarak gözlerine sürme, dudaklarına ruj sürer.

Yöresel kıyafetler Harran ziyaretçisinin her ne kadar hoşuna gitse de, okumuş genç kızlar geleneksel kıyafetleri artık demode buldukları için reddediyor ve Avrupa tarzı giyinmeyi özgürlük sembolü sayıyorlar.

Harran erkekleri günümüzde modern kıyafetleri tercih etse de yöresel kıyafetler, özellikle yaşlı erkeklerde, hala görülür:

Erkeklerin geleneksel kostümü: Erkeklerin üst elbisesinin adı fistanıdır. Tek renklidir, genellikle beyaz olur. Boyu kadar bu elbisenin altında pijamaya benzer şalvar giyilir. Başlarını neçek (beyaz veya siyah-beyaz kareli tülbent/puşu) ile örter ve ıgal (bakır tel ve deve yününden yapılan bir tür taç) takarak neçeğin kaymasını önlerler. Fistanın üstüne cüppeye benzer kahverengi, siyah veya krem renkli aba giyilir.

As in other places, jewellery is an indicator of the Harran woman's affluence and that of her family. Gold is very popular in Harran so women wear gold earrings, nose studs, bracelets, necklaces and a different type of necklace, known as a lebe, which hangs around the woman's neck down to her waist and consists of a ribbon onto which are sewn many gold coins.

The women also like wearing silver jewellery, such as silver filigree belts for feast days. Older women wear silver bracelets on a daily basis as they believe that silver is good for the spirit.

For makeup, Harran women wear kohl and lipstick.

Visitors may be delighted by the traditional costumes but the young, educated girls of Harran reject the clothes as being outdated. They prefer a more European style of dress as a symbol of their freedom.

Harran men also prefer a more modern style of dress today, but the traditional costume is still occasionally worn, especially by the older men.

For the men, the costume consists of a full-length garment, also called a fistan, made from a single-coloured fabric, usually white, and is worn over a pair of şalvar, like pyjamas. A brown, black or cream aba (an outer garment like a jubbah) is worn over the fistan. The men wear a neçek wrapped around their heads (a white, or black and white checked, Arab-style headdress) and an ıgal to keep it in place (a kind of headband made from copper wire and camel hair).

HARRAN'DA DÖVME

Harran'da gezinirken belli bir yaşı üstündeki kadınlarda yüz, el veya bilek bölgesinde mavimsi dövme desenleri gözünüze  ar-pabilir.

Yaygın olarak alt dudak ve çenede görülen dövmeleri (yerel ağız ile dakk veya dekk) ceylan, tarak, ay, yıldız, güneş,  i ek veya kır-kayak simgelemektedir. Dövme malzemesi olarak anne sütü, is ve hayvan  d nden oluşan bir karışım kullanılmış. Yaşlı uzmanlara göre kız çocuğu doğuran bir annenin sütü açık mavi bir renk ver-diği için daha uygunmuş.

Yörede çok eskilere dayanan dövme geleneği artık Harran'da uygulanmıyor. Eskiden süslenmek için makyaj, takı gibi malzeme-lerin olmadığını ifade eden bayanlar evlenmeden önce sevdikleri-ne güzel görünmek için mutlaka dövme yaptırılmış. Dövmeler, s slenmekten başka anlamlar da taşıyabiliyor. Örneğin avuç için-deki noktaların bu ellerle yapılan yemeklerin bereketini arttırdı-ęına, yoğrulan  iğk fteye lezzet kattığına ve güzel kız çocukların yüzüne konan nokta halindeki bir dövmenin ise onları nazardan koruduğuna inanılmış.

şimdiki gençler ise dövmenin modasının geçtiğini, hatta d v-me yapmanın 'haram' olduğunu d ş n yorlar. D vmesi olan ka-dınlardan bazıları d vme yaptırmış olmaktan duydukları pişman-lığı ifade ediyor.

HARRAN TATTOO ART

While wandering around Harran it is common to see women over a certain age displaying a form of tattoo art (deq in the local dialect) on their faces, hands and wrists.

These bluish tattoos, often on the lower lip and chin, use symbolic shapes representing the moon, the sun, stars, flowers, gazelles, combs and millipedes. The tattoo 'ink' is made from a mixture of human breast milk, lampblack and animal bile. According to the older women, the milk from a mother who has given birth to a girl gives a paler blue colour and is considered more suitable.

This ancient tradition of the region is no longer practised in Harran. In the past, beauty accessories such as makeup and jewellery were not available to the young, unmarried girls so in order to attract the attention of a future husband tattoo art was a necessity. The tattoos also served another purpose besides adornment. For example, it is believed that dots tattooed on the inside of the palm will increase the abundance of food prepared by these hands and add extra flavour to the çiğköfte (raw meatballs) when kneaded. The dots tattooed on the face of a beautiful girl are thought to protect her from the evil eye.

Today, the young feel that tattoo art is outdated, even haram (forbidden in Islamic law), and some older women say they now regret having their tattoos done.

İçli Köfte
Stuffed Meatballs

HARRAN MUTFAĞI

Harran mutfağı büyük ölçüde Urfa mutfağı ile örtüşür. Nüfusu gibi mutfağı da Arap kökenlidir.

Her yerel mutfakta olduğu gibi bölgede yetişen ürün/hayvan çeşidinden ve iklim şartlarından etkilenmiştir. Buğday başta olmak üzere her türlü tahıl ve bakliyat ürünleri, acı biber, kurutulmuş sebze, koyun eti, yoğurt, nar yemek tariflerinin vazgeçilmez malzemeleridir. Harran'ın kavurucu sıcaklarında damlarda kuruyan biberlerden harika salça ve isot üretilir, yemeklerde bolca kullanılır.

20 sene öncesine kadar bölgede hakim olan susuzluğu hesaba kattığımızda Harran mutfağının aslında yokluktan oluşan bir mutfak olduğunu hatırlamamız gerekir. Yoksulluk içinde bu kadar zengin bir mutfağın (lezzetli yemeklerin) oluşması aslında şaşırlacak bir konu.

Kendi mutfağınızda denemek isteyebilirsiniz diye bu kitapta size birkaç yemek tarifi sunduk.

Ayrıca Harran'a geldiğinizde, Harran kadınlarının en başarılı tarifelerden yararlanılarak yine Harranlı kadınlar tarafından yapılan yerel yemekleri sur içi lokantada tatma şansınız var!

HARRAN CUISINE

The food enjoyed in Harran has many similarities to the Urfa cuisine, and, like its population, it is rooted in Arab culture.

As with all local cuisines, Harran dishes are influenced by local products and meat, and climate conditions. Staple ingredients include wheat, all other kinds of grains and pulses, hot peppers, dried vegetables, lamb/mutton, yoghurt and pomegranates. Peppers dried on flat roofs during the scorching summer heat make wonderful pastes and isot (dried chilli flakes) and are used widely in Harran dishes.

It is worth remembering that until 20 years ago the region suffered near-drought conditions and that the cuisine of Harran arose from a paucity of resources, making the array of dishes and their wonderful flavours even more remarkable.

We have included a few recipes for you to try at home in your own kitchen.

When you visit Harran, make sure you take the opportunity to sample the wonderful local dishes produced by the women of Harran in the restaurant inside the old city walls.

Yumurtalı Köfte:

Güneydoğunun meşhur çiğ köftesinin bir değişik versiyonu-etsiz köfte yağda kızartılmış yumurta ile zenginleştirilmektedir.

Malzeme: 450 g köftelik bulgur, 1,5 tatlı kaşığı tuz, 180 g isot, 1 çay bardağı domates salçası, 1 tatlı kaşığı tarçın, 2 su bardağı su, 1 adet orta boy kuru soğan küçük küp şeklinde doğranmış, 6 diş sarımsak, 6 adet yumurta, 1 çay bardağı sade yağ (tereyağı), 1 demet yeşil soğan, 1 demet maydanoz

Yapılışı: Köfte leğeninde bir tarafta bulgur, diğer tarafta salça, isot, tuz, tarçın, doğranmış soğan ve sarımsak karıştırılıp yoğrulmaya başlanır. Daha sonra bulgurlar yavaş yavaş ilave edilerek su yardımıyla yumuşatılır, kıvama gelinceye kadar yoğrulur. Taze soğan ve maydanoz ayıklanıp yıkandıktan sonra ince ince kıyılır. Yumurtalar bir kapta tuz eklenerek iyice çırpılır. Bir tavada ısıtılan yağda kızartılan yumurtalar köfte üzerine dökülür ve dikkatlice karıştırılır.

Hazırlanmış yeşillik köftenin üstüne serptikten sonra servis tabağına alınır. Köfteler taze marul yaprağına sarılinca harika olur.

Kazan Kebabı

Malzeme: (5 kişilik): 1,5 kg ince uzun patlıcan (1 kg), Yarım çay bardağı sade yağ, 1 adet büyük boy soğan, 500 g kuzu kıyma, 2 adet domates, 3-4 adet yeşil veya kırmızı, 2 yemek kaşığı domates salçası, 1 tatlı kaşığı tuz, 1 yemek kaşığı pul biber, 1 çay kaşığı karışık baharat, isteğe göre tuz

Yapılışı: Soğan, sarımsak ve biberler ince ince kıyılır. Patlıcanlar yıkanarak alacalı soyulur, her biri bütün kalacak şekilde ikişer santim aralıkla dikine yarılr. Bir tepsiye soğan, kıyma et, minik küp şeklinde doğranmış domates, 1 yemek kaşığı salça ve baharatlar konulur, iyice yoğrulur. Avuç arasında sıkılan harç önceden soyulup hazırlanmış patlıcanların yarıklarına doldurarak genişçe bir tavaya dizilir. 2 bardak su içerisinde 1 yemek kaşığı salça iyice eritilip bir tatlı kaşığı tuz ve yağ ilave edilir, patlıcanların üzerine dökülür. Tavanın kapağı kapatılır ve kısık ateşte tamamen suyunu çekinceye kadar pişirilir (yakl. 45 dk). Sade pirinç ya da bulgur pilavıyla servis edilir.

Yumurtalı Köfte (Vegetarian Patties with Egg):

This is a different version of the famous south-east Turkey dish 'çiğ köftesi' – vegetarian patties enhanced with fried egg.

Ingredients: 450 g fine bulgur wheat, 1.5 tsp salt, 180 g isot (chilli flakes), 1 Turkish tea glass tomato paste (about 100 g/6 tbsp), 1 tsp cinnamon, 500 ml water, 1 medium onion, (diced), 6 garlic cloves, 6 eggs, 100 g ghee (or butter), 1 bunch spring onions, 1 bunch parsley

Method: In a large mixing bowl place the bulgur wheat on one side and the tomato paste, isot, salt, cinnamon, onion and garlic on the other. Start mixing the spices, and then gradually incorporate the bulgur wheat, slowly adding the water to soften it. Knead until it reaches the correct consistency. Wash and finely chop the spring onion and parsley. Break the eggs into a bowl, season and whisk thoroughly. Heat the butter in a frying pan and cook the eggs, then add to the köfte mix and stir carefully.

Scatter the chopped parsley and onions over the top and transfer to a serving plate.

These patties are delicious wrapped in fresh lettuce leaves.

Kazan Kebabı (Aubergine Kebab)

Ingredients (serves 5): 1.5 kg long, thin aubergines, half Turkish tea glass ghee/50 g (or butter), 1 large onion, 500 g lamb mince, 2 tomatoes, 3-4 green or red peppers, 2 tbs tomato paste, 1 tsp salt, 1 tbs chilli flakes, half tsp mixed spice, salt to taste

Method: Finely chop the onion, garlic and peppers. Wash the aubergines and peel them in stripes. Make deep incisions widthways along each aubergine at 2cm intervals ensuring that the aubergine remains intact. Place the onion mix, mince, diced tomatoes, spices and half the tomato paste into a bowl and knead thoroughly. Place small amounts of this mixture between each slit in the aubergines and arrange them in a pan. Mix the remaining tomato paste, salt and ghee/butter with 2 glasses of water and pour over the aubergines. Place a lid on the pan and cook on a low heat until all the water has been absorbed (about 45 minutes). Serve with plain rice or bulgur wheat.

Şehriyeli Bulgur Pilavı
Bulgur and Vermicelli Pilaf

Bamyaya Aşı
Okra dish

Yumurtalı Köfte
Vegetarian Patties with Egg

Kazan Kebabı
Aubergine Kebab

İçli Köfte

İçli Köfte iki türlü hazırlanır, haşlama veya kızartma usulü. Aslen Arap mutfağına ait içli köfte sivri uçlu limon şeklinde ve kızarmış olarak Türkiye'nin her yerinde servis edilir. El yapımı içli köfteler Harran'da şekil olarak daha çok yuvarlak kurabiyelere benzer. İç – ki hiç şaşırtıcı değil – bol miktar isotla hazırlanır. Oldukça zahmetli bir yemek olan içli köfte özel günlerde (düğün, nişan, sünnet gibi) ikram edilir.

Dış Hamur İçin Malzeme: 1 kg köftelik (ince) bulgur, tuz, biber salçası

İç İçin Malzeme: ½ kilo koyun kıyması, 2 tatlı kaşığı tuz, 1 adet orta boy soğan, 150 g isot, kızartmak için 0,5 litre sıvı yağ, haşlamak için su veya et suyu, köfteleri yuvarlamak için 1 çay bardağı un

Yapılışı: Kıyma bir tencerede kavrulur, sonra ince doğranmış soğan ilave ederek biraz daha kavrulur.

Tuzu ve isotu ekleyip karıştırdıktan sonra ocaktan alınır ve soğumaya bırakılır.

Bir leğende bulgur, tuz ve salça birbirini tutana kadar iyice yoğrulur (10-15 dakika), sonra yaklaşık 1 saat dinlenmeye bırakılır. Bulgur sertleşmiş olduğundan biraz su ile tekrar yoğrulur, sonra

ceviz büyüklüğünde bir parça hamur bir ele alınır, diğer elin parmağı ile oyulur ve mümkün olduğu kadar incelterek istenilen şekle getirilir. İçine et karışımı doldurulur ve eti tamamen saklayacak şekilde kapatılır. Hamur ve harç bitene kadar bu işlem tekrarlanır.

Köfteler kızartma yağında kızartılır veya derin bir tencerede tuzlu su kaynatılır, köfteler suyun yüzeyine çıkıncaya kadar haşlanır.

İçli Köfte (Stuffed Meatballs)

İçli köfte, which has its origins in Arabic cuisine, can be prepared in two ways, either boiled or deep-fried. The more common lemon-shaped and fried variety can be found all over Turkey. The local Harran version is rounder in shape, resembling a kind of cookie. The stuffing uses, not surprisingly, large amounts of isot pepper. This rather time-consuming dish is offered at important celebration days such as weddings, engagements, and circumcisions.

Ingredients for the outer dough: 1 kg fine bulgur wheat, salt, pepper paste

Ingredients for the filling: 500 g lamb mince, 2 tsp salt, 1 medium onion, 150 g isot pepper, 500 ml vegetable oil for frying, water or stock for boiling, 1 tea glass of flour for shaping the dough

Method: First brown the mince, then add the finely chopped onion and continue cooking.

Add the salt and isot pepper, mix well and then leave the mixture to cool.

In a large bowl mix the bulgur wheat, salt and pepper paste and knead until the mixture sticks together (10-15 minutes), then leave to rest for an hour. Then, as the bulgur will have hardened, add a little water and knead again. Take a walnut-sized piece of dough and, using your fingers, flatten and thin out the dough. Place some filling in the middle, close over and seal the dough to completely hide the filling. Repeat this until all the dough and filling has been used.

Fry the finished meatballs in oil or boil in salted water until they float to the surface.

MIRRA

Güneydoğu Anadolu'da Harran gibi Arap kültürünün hakim olduğu bölgelerde içilen çok özel kahvenin adı Mırradır. Arapçada acı anlamına gelen 'mur' kelimesinden türetilmiştir. Mırranın acısı kahvenin uzun kaynatılması ve konsantre olmasından kaynaklanır. Mırra, Türk kahvesi veya filtre kahve gibi herkesin kolayca hazırlanabileceği bir kahve türü olmadığı için geleneksel özelliklerini kaybetmemiştir. Bir kilo kahve çekirdeğinden sadece 4 litre mırra elde edildiğinden ve hazırlanması ciddi emek istediğinden mırra her zaman bir 'ağa içeceği' olmuştur. Ağa evinin dışında sadece özel günlerde (düğün, mevlit gibi) ikram edilir. Zor ve zaman alıcı mırra hazırlama işi mırra ustaları tarafından yapılır.

Hazırlanışı: Özel bir çekirdeğe gereksinim yoktur, herhangi bir kaliteli kahve çekirdeği uygundur. Çiğ (yeşil) kahve çekirdekleri uzun saplı tavaya benzer bir kapta ateşin üstünde kavrulur. Kavrulduktan sonra ağaçtan yapılmış büyük dibeklerde dövülür.

Dövülmüş kahve çekirdekleri suda uzun süre köpüklenerek telvesi ayrılana kadar kaynatılır. Kahve telvesinin üzerinde kalın bir sıvı oluşur, buna şerbet denir.

Bu sıvı 'mutbak' adında bir kaba boşaltılır ve yeniden kaynatılır. Üzerine yine bol miktarda dövülmüş kahve ve su eklenerek uzunca kaynatılır. Tekrar şerbet süzülür ve başka bir mutbağa boşaltılır. Bu işlem 5-6 kez tekrarlanır. Mırranın hazırlanışı 6-7 saat sürebilir. Sonunda koyu kıvamlı, fincan kenarında boya bırakan, acımsı bir içecek elde edilir. Mırra servis edilmeden ısıtılır, soğuk haliyle uzun süre saklanabilir. Mırra şekersiz içilir fakat kakule (hel) ile tatlandırılabilir.

Sunumu: Mırra, yeniden ısıtıldıktan sonra bir bakır imbik veya cezveye aktarılır ve kulpsuz, küçük fincanlarda servis edilir. Ancak her konuğa ayrı fincan verilmez, kahveci iki fincanla sıra ile (büyükten küçüğe) konuklara mırrayı ikram eder. Fincana önce bir yudumluk mırra doldurulur, içtikten sonra konuğa tekrar aynı miktarda kahve ikram edilir. İkinciye de içtikten sonra konuk fincanı kahveciye geri verir, o da fincanı bir peçete ile siler ve bir sonraki konuğa aynı fincanla ikramda bulunur.

Mırra adabı: Mırra içerken dikkat edilmesi gereken en önemli gelenek, fincanı yere bırakmamaktır. Ev sahibine saygısızlık olarak algılanır. Rivayete göre bu hatayı yapanın eskiden kahveyi servis eden evlendirmesi veya fincanı altınla doldurması gerekiyormuş.

Harran'da aşiret reisinin evinde her saatte gelen misafirlere mırra ikram edilmektedir.

MIRRA COFFEE

Mirra, from the Arabic word 'mur' meaning bitter, is a type of coffee that is drunk in Harran and other parts of southeast Anatolia where there is Arab cultural influence. The bitterness of this coffee stems from its long boiling time and the fact that it is extremely concentrated. Mirra is not a simple coffee that anyone can prepare, like filter coffee or Turkish coffee, so it has retained its traditional characteristics. As only 4 litres of mirra can be prepared from 1 kg of coffee beans and as it is extremely laborious to make, it has always been the 'drink of the agha (lord)'. Apart from at the agha's house, it was only served on special days such as weddings and memorial days. The difficult and time-consuming job of making this coffee fell to the 'mirra masters'.

Preparation: *There is no particular coffee bean required; any good quality bean is suitable. The green coffee beans are first roasted over a fire in a long-handled frying pan. After roasting, the beans are crushed in large wooden mortars.*

The crushed coffee beans are then boiled in water for a long time until the grounds settle and a thick dark liquid remains on top. This liquid is known as 'sherbet'.

The sherbet is then poured into another pot called a 'mutbak', more ground coffee and water is added on top, and the whole mixture is boiled again for a long time. The thick sherbet is drained off again into yet another pot. This procedure is repeated 5 or 6 times which is why preparing mirra can take up to 6 or 7 hours. Eventually, the end product is a thick, bitter liquid that leaves a dark stain on the side of a cup. This liquid can be stored cold for a long time and then heated before service. Mirra is usually drunk with no sugar but the flavour can be enhanced by adding cardamom.

Service: *After the mirra has been heated, it is transferred into a cezve (coffee pot) or a copper imbik (flask) and finally poured into small cups with no handles. Guests, however, do not get their own cup; instead the mirra server uses two cups that are passed in turn to each guest (from old to young). A mouthful of mirra is first poured into a cup, the guest drinks this, and the cup is then refilled with the same amount. When the second mouthful is drunk, the guest returns the cup to the server who wipes it with a cloth ready to fill for the next guest.*

Mirra etiquette: *The most important etiquette regarding drinking mirra is that the cup must never be placed down on a surface as this signals great disrespect to the host. In the past, tradition dictated that the person making this mistake must either arrange a marriage for the coffee server or fill the cup with gold. In Harran, mirra is served to visitors to the tribal chief's house at any time of the day.*

HARRAN'DA MANGALA OYUNU

Mangala oyununun kökeni tam olarak bilinmemekle birlikte Kuzeybatı Afrika veya Yakın Doğu olduğu tahmin edilmektedir. 10'uncu yüzyılda İsfahanlı Ebül Ferec'in Kitap-ül Eghani'sinde bu oyundan bahsetmesi bize oyunun ne kadar eskilere dayandığına dair bir fikir vermekle beraber gerçekten ne kadar zamandır oynandığı konusunda kesin bir bilgi yoktur. Bilinen şu ki, Mangala oyununa benzeyen yüzlerce türevinin hemen hemen bütün dünyada oynanmakta olduğudur.

İkili oynanan oyun versiyonundaki amaç, bir oyun tahtasında iki sıra olarak oyulmuş çukurlara eşit miktarda dağıtılan pul/taş/fasulyelerden karşıdaki oyuncudan daha fazlasını elde etmektir. Bu amaca ulaşmak için stratejik güç ve iyi bir bellek gerekir, Mangala'da şansa yer yoktur.

Dünyanın birçok yerinde, Mangala oyununun eğlence ve vakit geçirme aracı olmasının dışında sosyolojik fonksiyonları vardır: örneğin Afrika'nın bazı yerlerinde kabile başkanı adayları arasında Mangala oynanır, kim kazanırsa başkan o olur. Bazı toplumlarda ölünün ardından ya da sünnet olanların yaralarının iyileşmesinin beklendiği dönemlerde oynanır.

Harran'da Mangala oyununun bir sosyo-kültürel anlamı olup olmadığı yaşlılar tarafından bile bilinmiyor ama aşiret reisi gibi birçok Harranlı erkeğin Mangala oynamaktan ne kadar hoşlandığını gözlemek mümkün.

Mangala, Türkiye genelinde gittikçe popülerleşen bir strateji oyunudur. Kurallarına internetten kolayca ulaşılır ancak Harran'da oynanan Mangala versiyonu piyasada bilinen Mangala'dan oldukça farklıdır. Bu yüzden Harran'daki yaşlı "Mangala kurtları"nın bir partiye davet etmeden önce bir miktar onları izlemeniz gerekecektir!

THE GAME OF MANGALA (MANCALA)

The exact roots of the game of Mangala are not known but it is thought to have originated in northwest Africa or the Near East. The game is mentioned in the 10th century book Kitab al-Aghani (Book of Songs) by Abu al-Faraj al-Isfahani giving an idea as to how far it dates back, but the exact date of origin is still unknown. However, it is known that there are hundreds of derivatives of the game played throughout the world.

The two-player version of the game starts with an equal number of counters/stones/beans being distributed amongst two rows of pits that have been carved out of the playing board. The aim is to collect more of these counters than your opponent. The game requires strategic thinking and good memory, and leaves no room for chance.

Throughout the world Mangala is played for fun and to pass the time, but it also serves a sociological function. For example in some places in Africa, the game is used to determine a new tribal chief; the winner takes the title. In some societies the game is played during mourning, or whilst waiting for circumcision wounds to heal.

The older generation in Harran are not aware of any socio-cultural function of Mangala in their society, however it is plain to see how much pleasure the men of Harran derive from playing the game.

Mangala is becoming an increasingly popular game of strategy throughout Turkey and the rules are widely available on the internet. The version that is played in Harran, however, is quite different to the commonly known game so before inviting the old 'Mangala Wolves' to a party, it is advisable to first spend some time observing their game!

BUGÜNKÜ

HARRAN.

ZİYARET ETMEK

VISITING HARRAN
TODAY

HARRAN HARİTASI MAP OF HARRAN

1-Anadolu Kapısı
/ Anatolia Gate

2-Halep Kapısı
/ Aleppo Gate

3-Rakka Kapısı
/ Raqqa Gate

4-Kale
/ Citadel

5-Bağdat Kapısı
/ Bagdad Gate

6-Musul Kapısı
/ Mosul Gate

7-Aslanlı Kapı
/ Lion Gate

8-Ulu Cami
/ Great Mosque

9-Höyük
/ Tell

10-Kilise Kalıntısı
/ Ruined Church

11-Cami Kalıntısı
/ Ruined Mosque

12-Mervan Evii'nin Kalıntıları
/ Remains of Marwan House

13-Hayat El Harrani Cami
/ Mosque and Tomb of Hayat el-Harrani

14-Küçük Cami Kalıntıları
/ Remains of Small Mosque

15-Yakub'un Kuyusu
/ Jacob's Well

DIYARBAKIR
VİRANŞEHİR
← GAZİANTEP
HARRAN

ŞANLIURFA

16-Cabir-el Ensar
/ *Cabir-el Ensar*

17-İmam Bakır
/ *Imam Bakır*

18-Bazda Mağaraları
/ *Bazda Caves*

19-Han El-Barür
/ *Han El-Barür*

20-Şuayb Şehri
/ *Ancient City of Şuayb*

21-Soğmatar
/ *Anatolian Gate*

22-Karahisar
/ *Karahisar*

23-Senem Mağarası
/ *Senem Cave*

24-Betik
/ *Betik*

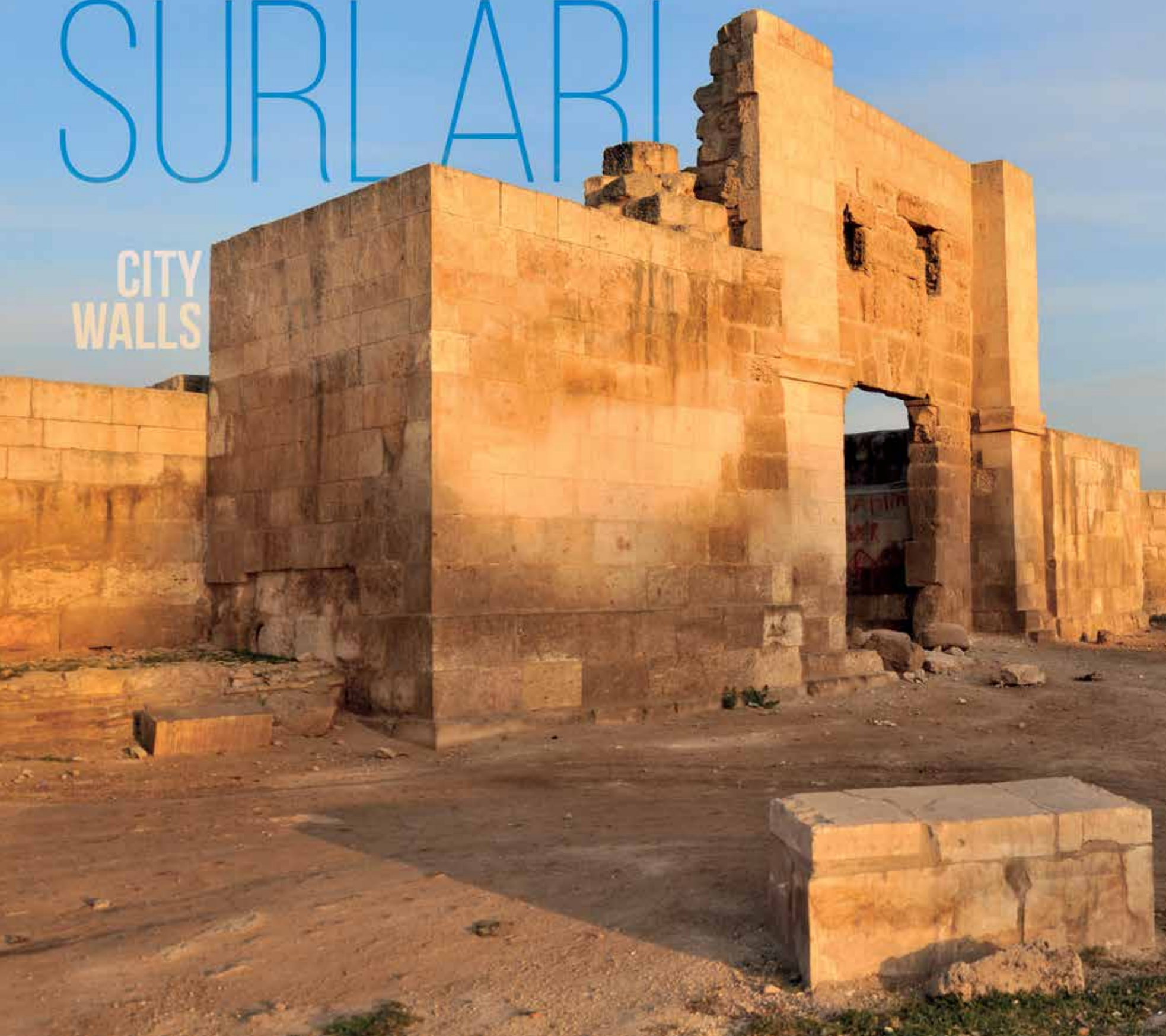
25-Kızlar Sarayı
/ *Maiden Palace*

26-Mehemede Han
/ *Mehemede*

0 5 KM 10 KM

HARRAN SURLARI

CITY
WALLS

Harran'ın antik alanını çevreleyen surların uzunluğu yaklaşık 4,5 km, yüksekliği ise 5 m dolaylarındadır. Neredeyse 800 sene önce Moğollar tarafından tamamen yıkılıp yakıldığını ve ondan sonra bir daha doğru dürüst tadilat görmediğini hesaba katarsak surların çok iyi muhafaza edilmiş olduğunu söylemek mümkün. Gerçi, 1983 ve 2014 yıllarında önemli restorasyon çalışmaları yapıldı, fakat restore olmayan kısımlar da hala ayakta duruyor. Kesme taşlardan inşa edilmiş surlar sarımtırak toprak renginde olduğu halde akşam güneşinde harika bir kıvıllığa bürünüyor.

Surlar 1951 yılında İngiliz arkeologlar Lloyd ve Brice tarafından hazırlanan şehir planına göre 6 kapıya sahipti. Bugün tek ayakta kalan kapı Halep Kapısıdır. Surlarda toplam 187 burç bulunmaktadır ve şehrin güneydoğusunda yer alan devasa Harran Kalesi surların o kesimdeki devamını oluşturmaktadır.

Surların yapılışı İslami döneme tarihlenmektedir. Halep Kapısı'nın 1192 tarihli kitabesinde Selahaddin Eyyubi'nin kardeşi el-Melik el-Adil'in adının geçtiğine göre O'nun el-Cezire'de emirlik yaptığı dönemde inşa edildiği ya da tadilat gördüğü tahmin edilmektedir.

The old Harran city walls are nearly 4.5 km long and around 5 m high. Considering the lack of maintenance and repair that the walls have undergone since Harran was virtually destroyed by the Mongol invasion nearly 800 years ago, they seem to have survived the years reasonably well. There was in fact important restoration work carried out in 1983 and 2014 but even the parts that were not repaired are still standing. Although constructed from ochre-yellow ashlar stones, the walls seem to take on a wonderful reddish hue in the evening sun.

According to the city plan that was determined by the British archaeologists Lloyd and Brice in 1951, there were 6 gates into the city, and a total of 187 bastions. Today the only gate still standing is the Aleppo Gate. Harran Citadel which lies in the southeast of the city forms part of the city walls in that section.

The construction of the walls dates back to the Islamic period. Ayyubid ruler Saladin's brother Melik el-Adil is mentioned in an epigraph on the Aleppo Gate dated 1192 so it is thought that it was either built or renovated during his reign in Al Jazira.

INSIDE THE
CITY WALLS

SURİÇİ

1979 yılında sur içinin tamamı arkeolojik ve kentsel sit alanı olarak tescil edilene kadar Harran'ın iskan edilen alanı yani meşhur kubbeli Harran evleri antik kentin içindeydi. O tarihten itibaren sur içinde yeni inşaat yapmak yasak olduğundan modern Harran, surların etrafına yayılmaya başladı. Ağırlıklı antik alanın batı ve kuzey tarafında gelişen modern ilçenin yöredeki diğer kasabalara göre pek bir özelliği yoktur, ancak yaya olarak Halep Kapısından veya araba yolundan Kalenin yanından antik şehre girdiğiniz andan itibaren sanki bir zaman makinesi ile doğrudan Ortaçağ'a geçiyor gibi olursunuz.

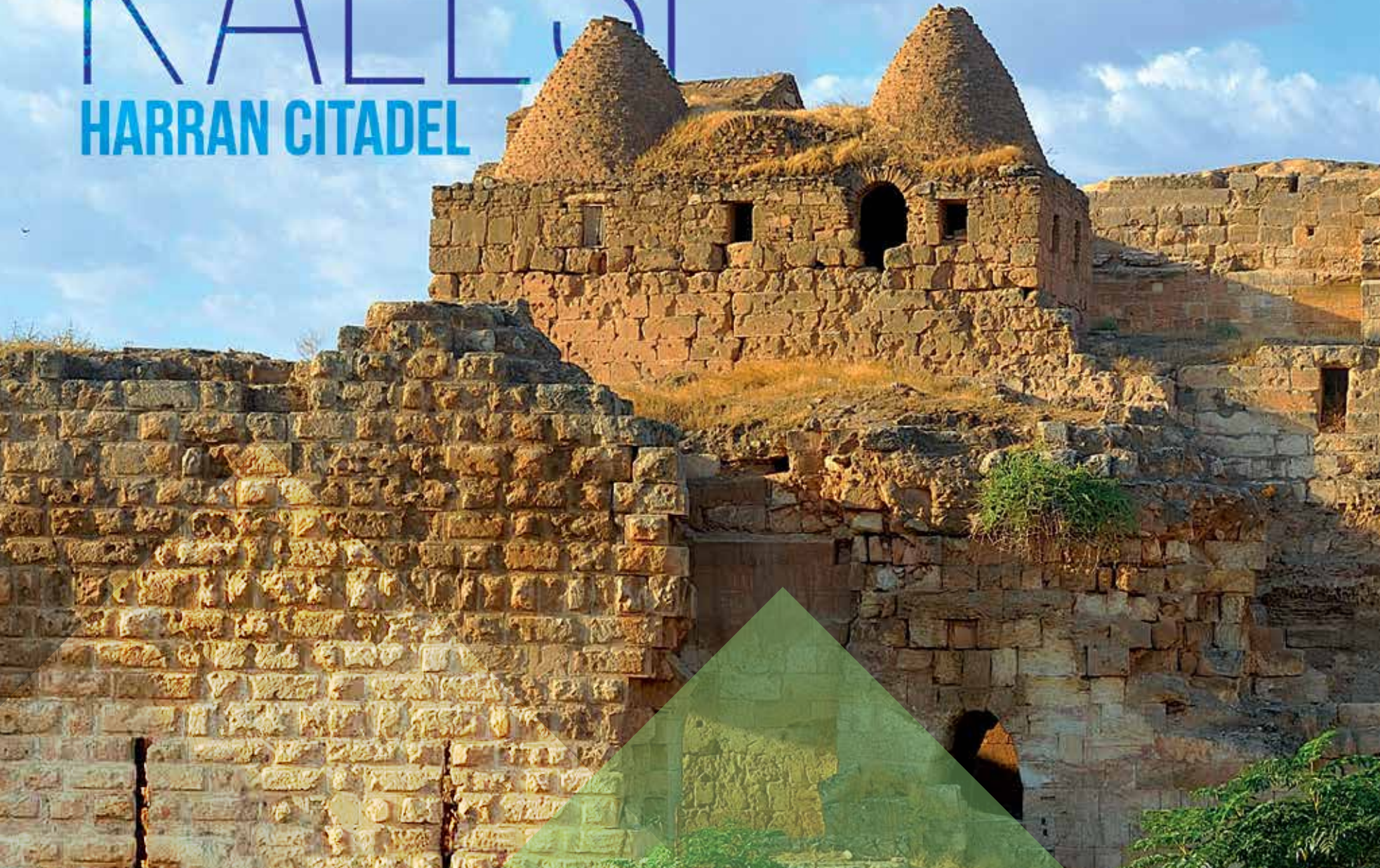
Until 1979, when the whole area within the city walls was officially declared an archaeological site, the residential section of Harran, which included the famous bee-hive houses, was part of the old city. Since then, any new construction within the walls has been forbidden and consequently modern Harran has spread outside the walls. This growing district is predominantly to the west and north of the old city and is similar to the many other towns in the region, however, the minute you enter the old city from the Aleppo Gate or from the citadel, you are transported right back to the Middle Ages.

HARRAN

KALESİ

HARRAN CITADEL

Devasa Harran Kalesi Harran'ın en iyi muhafaza edilmiş yapısıdır. Görkemli duvarları, şehri en acınacak hali ile görmüş olan seyyah Evliya Çelebi'yi de etkilemiştir. 17'nci yüzyılda defterine "Çöl içinde gayet sağlam bir kale, (...) sanki ustanın elinden yeni çıkmış gibi duruyor" diye not etmiştir. Düzensiz dikdörtgen planlı olan kalenin her köşesinde onikigen birer kule bulunmaktadır. Yıllardan beri devam eden kazı ve restorasyon çalışmalarıyla kalenin etrafındaki hendek ortaya çıkarılmıştır. Üç katlı yapıda kısmen tonozlu 150'den fazla odayı boşaltıp temizleme işleri de hemen hemen bitmiş durumdadır. Oldukça karmaşık yapının son halinin yine Melik el-Adil dönemine (1192 civarı) ait olduğu biliniyor fakat daha önceki evreleri ile ilgili araştırmalar devam etmektedir. Bazalt taşından yapılmış at nalı kemerli kapının kitabesinde Numeyrilerin hükümdarı Men'i'nin adı ve 1059 tarihi geçmektedir. O kapının kemer ayaklarının her iki yanında zincir tasmalı birer çift köpek kabartması bulunur.

Kaynakların çoğu, kalenin yerinde 11'inci yüzyıla kadar bir Sabii mabedinin bulunduğundan bahsetmektedir. Emevi halifesi II. Mervan'ın sarayının da yine kalenin yerinde olduğu tahmin edilmektedir. Ve nihayetinde kazılar esnasında Hitit dönemine ait bir kapı aslanı bulunmuştur. Bütün bunlar bize, Harran Kalesi'nin daha birçok sırrının ortaya çıkmadığını düşündürüyor.

The huge Harran citadel is the best preserved structure in the old city. Despite seeing the magnificent building in its most pitiful state, the travel writer Evliya Çelebi was obviously impressed by it. In his 17th century travel journal he wrote "A strong, solid citadel in the middle of the desert, (...) standing as if it has just emerged from its master builder's hands". The citadel has an irregular rectangular footprint with a dodecagon-shaped tower in each corner. Ongoing excavation and restoration work has revealed a moat circling the citadel and work is nearly finished on the exposing and cleaning of 150 rooms, some of them vaulted, on this three-storey structure. The citadel has a rather complicated past, so although it is known that in its final state it belonged to Melik el-Adil (around 1192), its previous history is still being researched. The basalt-stone epigraph above the horseshoe arched door mentions the date 1059 and the Numayrid ruler, Mani. At each foot of the arch there is a carved relief of a pair of chained dogs.

Most sources mention that a Sabian temple stood in the citadel location until the 11th century, and it is thought that it was also the site of the Umayyad caliph Marwan II's palace. Excavations have revealed a door lion from the Hittite period. All this leads to the conclusion that the Harran citadel has not yet revealed all its secrets.

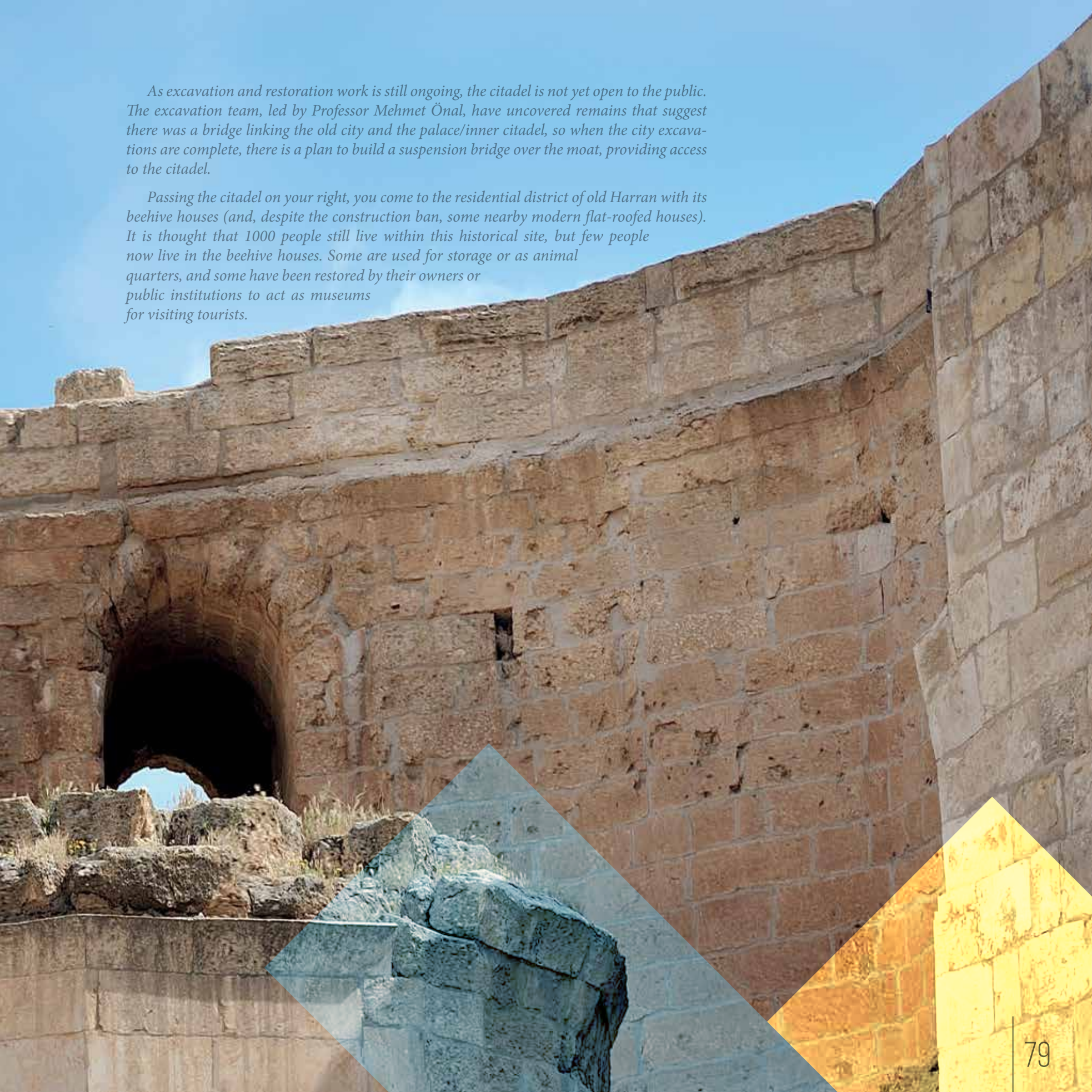
Restorasyon ve kazı çalışmaları devam ettiği için Kale henüz ziyarete açılmadı. Prof. Dr. Mehmet Önal başkanlığındaki Kazı ekibi tarafından ortaya çıkarılan kalıntılar eskiden şehir ile İçkale/Saray'ın bağlantısını sağlayan bir köprünün olduğunu düşündürüyor. Şehir tarafındaki kazılar tamamlandıktan sonra hendeğin üzerine bir asma köprünün yapılması, kalenin girişinin bu şekilde sağlanması planlanmaktadır.

Kaleyi sağınızda bıraktıktan sonra kendinizi kubbeli (ve yasağa rağmen yanında inşa edilen modern düz damlı) evlerden oluşan sur içi Harran mahallelerinin içinde bulursunuz. Tarihi alan içinde halen tahminen 1000 insan yaşamaktadır. Kubbeli evlerde artık fazla oturan yok, depo, kiler veya ahır olarak kullanılıyor, bazıları ise sahipleri veya resmi kurumlar tarafından restore edilip müze ev olarak turizme kazandırılmıştır.

As excavation and restoration work is still ongoing, the citadel is not yet open to the public. The excavation team, led by Professor Mehmet Önal, have uncovered remains that suggest there was a bridge linking the old city and the palace/inner citadel, so when the city excavations are complete, there is a plan to build a suspension bridge over the moat, providing access to the citadel.

Passing the citadel on your right, you come to the residential district of old Harran with its beehive houses (and, despite the construction ban, some nearby modern flat-roofed houses). It is thought that 1000 people still live within this historical site, but few people now live in the beehive houses. Some are used for storage or as animal quarters, and some have been restored by their owners or public institutions to act as museums for visiting tourists.

KÜMBET EVLERİ

HARRAN BEEHIVE HOUSES

Bugünkü Harran ziyaretçisinin ilgisini şüphesiz en çok kubbeli evleri çeker. Doğrudan bir peri masalından çıkmış gibi duran bu sevimli yapılar şehrin diğer tarihi kalıntılarına nazaran pek eski sayılmaz, çoğu 100 ile 150 sene önce inşa edilmiştir.

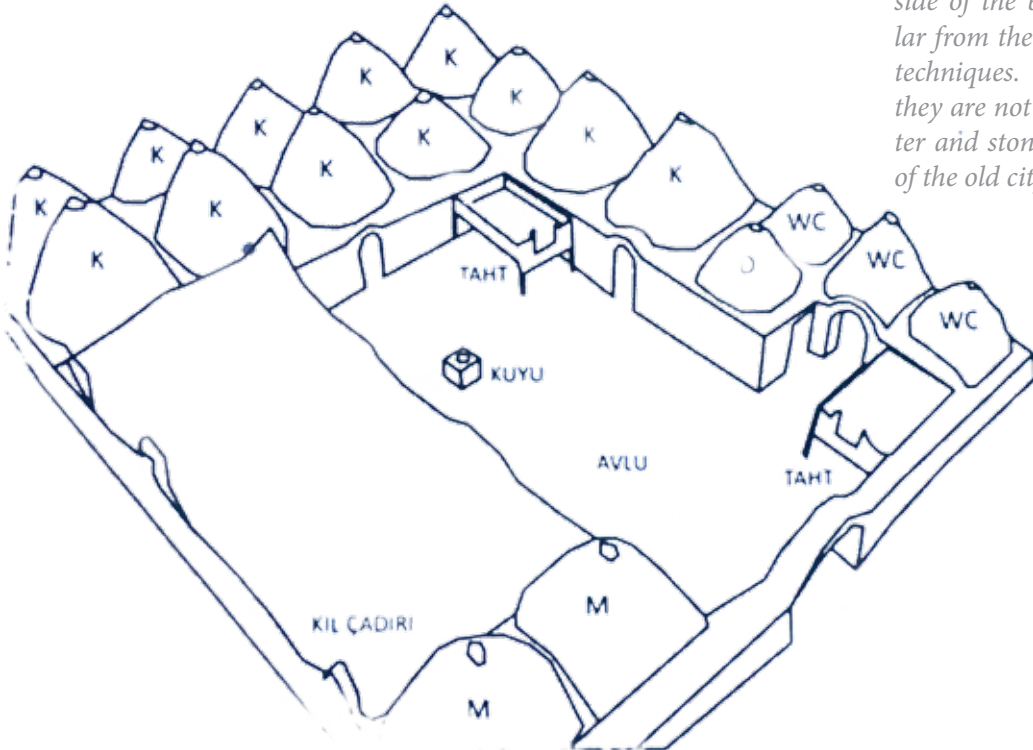
Ancak, kubbeli ev tipinin Mezopotamya'da Neolitik çağın son döneminden beri (M.Ö. 6'ncı binyıl) var olduğu arkeolojik kazılarla kanıtlanmıştır. Bu bölgede ağaç malzeme her zaman az bulunmuştur. Dolayısıyla, ağaçtan kiriş gerektiren düz damlı evlerden ziyade kubbeli ev mimarisi bölgenin doğal yapısına daha uygundur.

Günümüzde, Türkiye'de ayakta olan kubbeli evler bir Urfa ile Birecik arasındaki bölgede, bir de Urfa ile Akçakale arasında (yani Harran'da) bulunmaktadır. Harran'a yakın, ancak Suriye sınırları içerisinde kalan kubbeli evler de mevcuttur. Bu yapıların dış görünüşleri birbirine benzese de yapım tekniği açısından çok farklıdır. Harran evlerini hepsinden farklı kılan, kerpiç malzemesinden değil, tarihi kentin yıkılmış yapılarından toplanan taş ve tuğla ile toprak sıvadan yapılmış olmalarıdır.

The most interesting sight for visitors to Harran is undoubtedly the beehive houses. Compared to the other historical ruins around the city, these attractive, fairytale structures are not very old, most of them being built between 100 and 150 years ago.

However, archaeological excavations have shown that these beehive-type houses have existed in Mesopotamia since late Neolithic times (6th century BC). In this region, wooden material has always been scarce, and so the domed structure of houses suited the natural resources of the region rather than the flat-roofed houses that required wooden beams.

Today, beehive houses can still be seen in Turkey in the region between Urfa and Birecik, and between Urfa and Akçakale (where Harran is located). There are also similar houses in the Harran vicinity, on the Syrian side of the border. All these houses look very similar from the outside but differ in their construction techniques. Harran houses are different because they are not made with adobe but with clay plaster and stones and tiles collected from the ruins of the old city.

K-Konut Birimleri
/ Living units

D-Depo
/ Depot

M-Mutfak
/ Kitchen

TAHT-Uyuma Mekanı
/ Sleeping platform

KİL ÇADIRI
Yarı Açık Mekan
/ Goathair tent
– semi-open space

Farklı yaşam bölümleri tek bir kubbenin altında barındıran Avrupa tipi kubbeli evlerin aksine Yakın-doğu tipi kubbeli evlerde her yaşam biriminin üstünde bir kubbe vardır. (Avrupa tipi trullo adlı kubbeli evler örneğin güney İtalya'nın Puglia bölgesinde Alberobello köyünde görülebilir). Harran'da yoksul aileler iki birimli evlerle yetinirken (bir birim konut, diğeri ise ahır ve depo olarak kullanılırdı), zengin ailelerin yüksek duvarlarla çevrilmiş avlulu evlerde şark odası, tandır odası, gelin odası, ağa odası gibi çeşitli işlevlere sahip mekanlar bulunur. Genel olarak, aile genişledikçe yeni kubbeli birimler eklenir, birçok birimden oluşan evlerde birimler birbirine kemerli geçişlerle bağlıdır.

19. yüzyıla ait fotoğraflardan o zamanki Harran evlerinin zeminden başlayan yuvarlak kubbelerden oluştuğu ve görünüşlerinin daha çok çadıra benzediği dikkat çekmektedir.

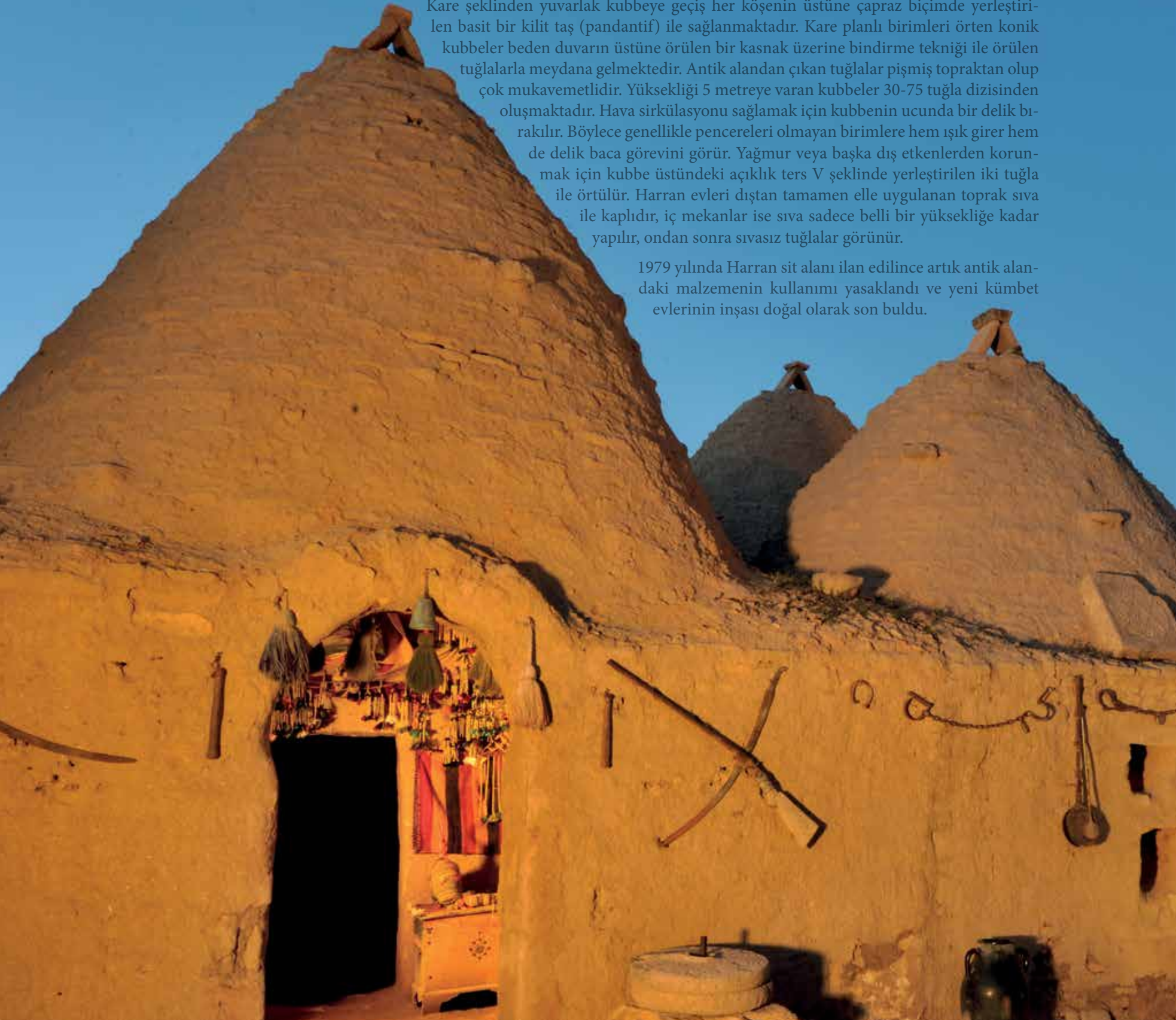
Unlike the European style of beehive house where the different rooms of the house are all located under a single dome, the Near East type has a dome over each section of the house. (Examples of European beehive houses, called trulli, can be seen in the village of Alberobello in the Puglia region of southern Italy). The poorer families of Harran got by with just two sections to their houses (one as accommodation, the other as storage or animal quarters), while had multi-sectioned houses. These houses had a courtyard surrounded by high walls and a variety of rooms such as a şark odası (Ottoman style sitting room), tandır odası (room with a special oven dug into the floor for heating and cooking), bridal chamber, and agha's room. Generally, new domed rooms were added as the family expanded and these were then connected to each other by arched passageways.

Photographs of Harran from the 19th century show that in those days the domes of the houses rose straight up from floor level giving the houses a tent-like appearance.

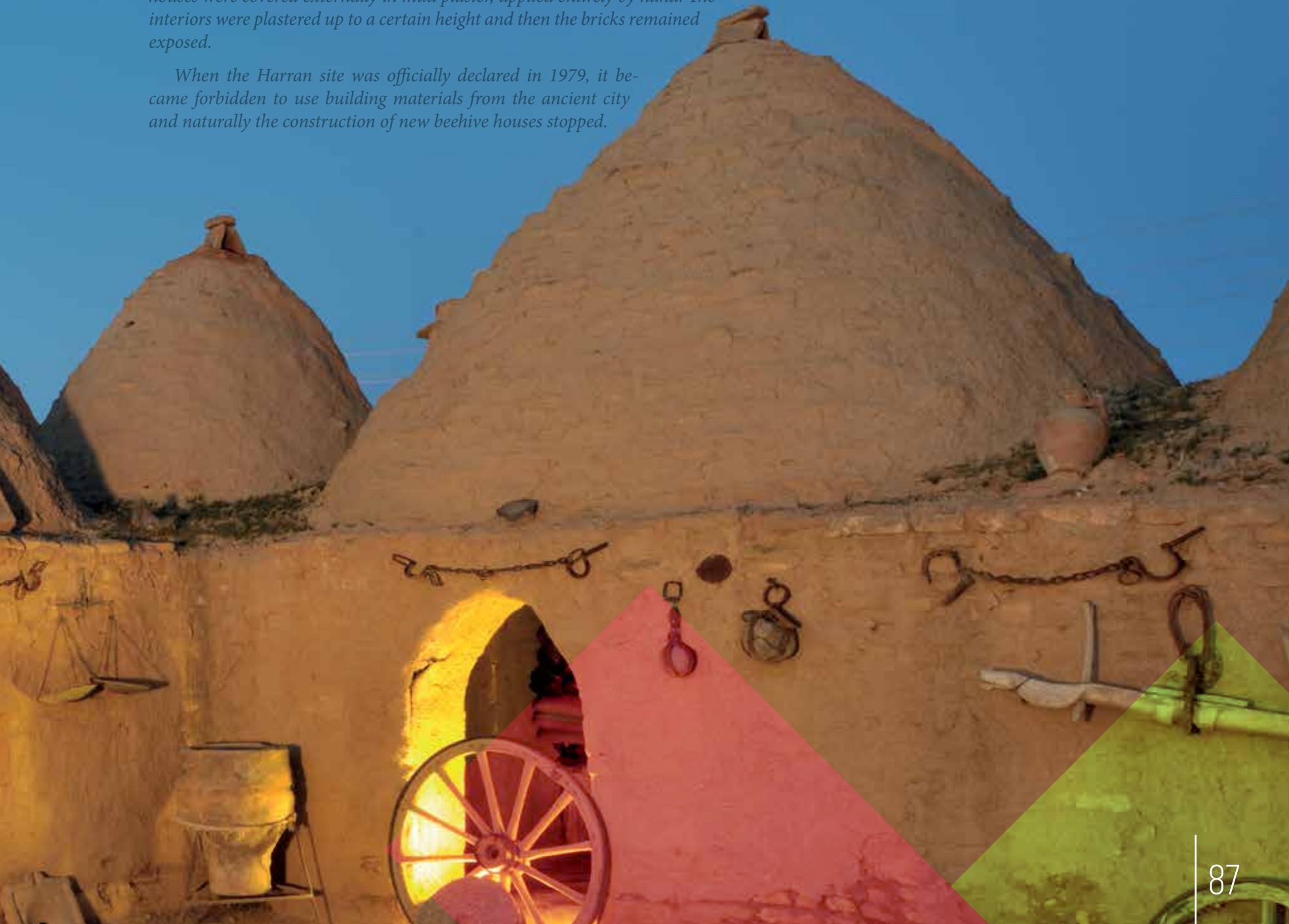
Bugün gördüğümüz Harran kümbet evlerinin birimleri kare planlı olup (her birim 9m2 ile 16m2 arası), beden duvarları 40 ila 140 cm arası yüksekliktedir. Beden duvarlarının köşe taşları antik alandan toplanan kesme taştan, aradaki duvarlar daha küçük yuvarlak taştan inşa edilir. Kare şeklinden yuvarlak kubbeye geçiş her köşenin üstüne çapraz biçimde yerleştirilen basit bir kilit taş (pandantif) ile sağlanmaktadır. Kare planlı birimleri örten konik kubbeler beden duvarın üstüne örülen bir kasnak üzerine bindirme tekniği ile örülen tuğlalarla meydana gelmektedir. Antik alandan çıkan tuğlalar pişmiş topraktan olup çok mukavemetlidir. Yüksekliği 5 metreye varan kubbeler 30-75 tuğla dizisinden oluşmaktadır. Hava sirkülasyonu sağlamak için kubbenin ucunda bir delik bırakılır. Böylece genellikle pencereleri olmayan birimlere hem ışık girer hem de delik baca görevini görür. Yağmur veya başka dış etkenlerden korunmak için kubbe üstündeki açıklık ters V şeklinde yerleştirilen iki tuğla ile örtülür. Harran evleri dıştan tamamen elle uygulanan toprak sıva ile kaplıdır, iç mekanlar ise sıva sadece belli bir yüksekliğe kadar yapılır, ondan sonra sıvasız tuğlalar görünür.

1979 yılında Harran sit alanı ilan edilince artık antik alandaki malzemenin kullanımı yasaklandı ve yeni kümbet evlerinin inşası doğal olarak son buldu.

The Harran beehive houses we see today have a square footprint (each unit area ranges from 9 m² to 16 m²) with the main walls being 40 to 140 cm high. Ashlar stones collected from the old city ruins were used as the corner stones of the main wall, and smaller, circular stones were used in between. The transition from the square walls to the round dome was achieved by placing a simple keystone (pendentive) on top of each corner. The conical dome was then created by overlapping tiles on a frame that sits on top of the main walls. The tiles from the old city were made from earthenware and are very durable. The domes can reach a height of 5 m and consist of 35-70 rows of tiles. To increase air circulation an opening was left at the very top of the dome. The houses usually have no windows so this hole not only lets in light but also serves as a chimney. To protect the house from the rain and other external forces, two tiles were placed in the shape of an upside-down 'V' over the opening. Finally, Harran houses were covered externally in mud plaster, applied entirely by hand. The interiors were plastered up to a certain height and then the bricks remained exposed.

When the Harran site was officially declared in 1979, it became forbidden to use building materials from the ancient city and naturally the construction of new beehive houses stopped.

Aynı dönemde Harranlı aileler kubbeli evlerin sunduğu ilkel yaşam şartlarını terk edip daha konforlu beton evlerde yaşamaya başladı. Sur içi alanda yeni inşaatların yasak olması halkı sur dışında yeni mahalleler kurmaya itti. Eski alanı terk etmek istemeyenler yasağa rağmen ve ağır cezaları göze alarak kubbeli evlerinin yanına modern düz damlı evler inşa etti.

Taş, tuğla ve topraktan oluşan Harran evleri sürekli bakım ve tamirat gerektiren yapılardır. Koruma altına alındıklarından beri kubbeli evlerin yıkılması yasaktır ancak özel mülk olan evler günümüzde sahipler tarafından en fazla depo olarak kullanıldığından özenerek bakım yapılmamakta, evlerin büyük bir kısmı hasarlı ve yıkılma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bazıları ise restore edilip turistlerin ziyaretine açıldı, iç mekanlarda eskiden kullanılan alet edevat, mutfak ekipmanı ve geleneksel giysiler sergilenmektedir. İç avlularında kıl çadırı altında oturup çay veya ayranlarını yudumlarırken ziyaretçiler yerel halktan Harran evlerindeki hayat tarzı ile ilgili birinci elden bilgi edinebilir. Kümbet evlerinin bu bölgenin meşhur sıcağından nasıl koruduğunu bizzat tecrübe etme şansını da bulur.

Kaymakamlığın öncülüğünde yeni yürürlüğe girecek Harran Kentsel Proje çerçevesinde 70’li yıllarda çekilen fotoğraflarda tespit edilebilir Harran evlerinin tamamının asıl görünüşlerine uygun şekilde yeniden inşa edilmesi planlanmaktadır.

Özenli bir şekilde restore edilmiş birkaç Harran evini sağda bıraktıktan sonra sur içinin yerleşim olmayan harabe kısmına ulaşılır. Uçsuz bucaksız düzlükte bir dağ gibi duran höyük, kuzeyinde duran Ulu Camiinin yarı yıkık cephesi ve dikdörtgen şekilli karakteristik minaresi uyum açısından en belirgin noktalarını oluşturur.

Bu devasa alanın bir zamanlar canlı ve zengin bir kentin merkezi olduğunu hayal etmek zordur. Harran’ı son mamur zamanında görmüş tarihçi İbnŞeddad bize dört medrese, iki tekke, bir hastane ve 14 hamamın varlığından bahsetmektedir. Seyyah İbnCübeyr’in 1184’te anlattığı ‘bir saraya benzer çok düzenli kapalı çarşılar’ acaba neredeydi? İbnŞeddad’ın gördüğü Hz. İbrahim adına kurulan mescit ve koyunlarını güderken dayandığı söylenen kaya şimdi nerede?

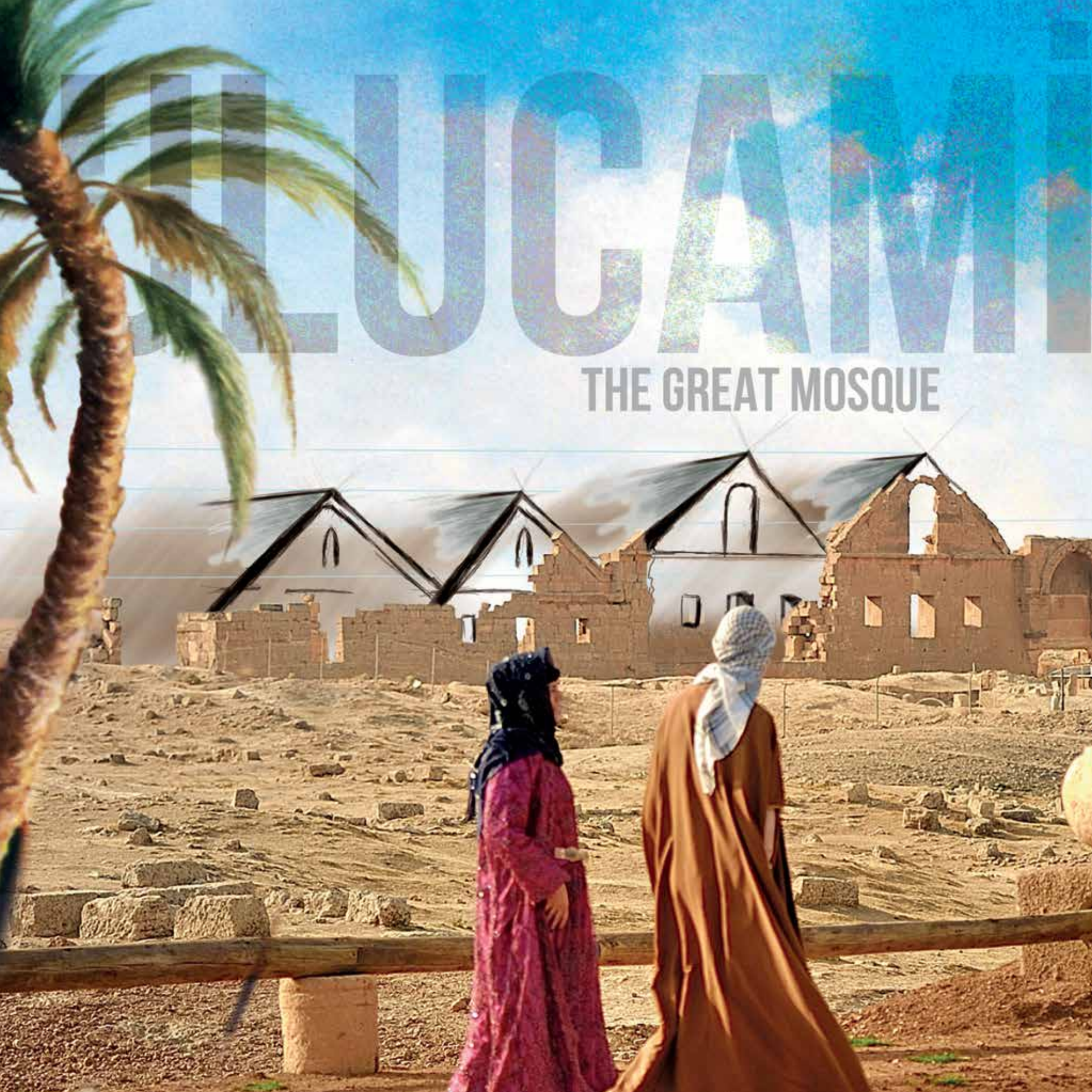
At the same time Harran families were exchanging the primitive lifestyle offered by the beehive houses for the relative comfort of modern concrete houses. The banning of any construction within the old city walls forced the Harran people to create new neighbourhoods outside. Despite the ban, and risking heavy fines, those who refused to leave continued to build modern flat-roofed houses next to their beehive homes.

Houses made from stone, brick and mud require constant maintenance and repair. Since they have come under protection it is forbidden to pull them down but today the privately-owned houses are only really used for storage so little maintenance is carried out. Most of the houses are in such a state of disrepair that they are in danger of collapse. Some houses have been renovated and opened up for tourism with displays of old tools, cooking equipment and traditional clothes. In the courtyards, visitors can sit under goat hair tents drinking tea or ayran (a refreshing yoghurt drink) whilst hearing stories of life in the beehive houses from the Harran locals themselves. It also offers a chance to experience how effectively the beehive houses protect against the famously scorching heat of the region.

There are plans within the Harran City Project, recently set up by the district governorship, to reconstruct authentic Harran beehive houses as they are seen in photographs taken in the 1970s.

Passing a couple of carefully restored Harran beehive houses you will come to the non-residential part of the ruins within the city walls. In the vast flat landscape, you can make out the Harran tell, rising up like a small mountain, and, to the north, the semi-ruined walls of the Ulu Cami (Great Mosque) and its square minaret.

It is difficult to imagine that this huge open plain was once a thriving, prosperous city. According to the historian Ibn Shaddad, who visited Harran in its final heyday, there were four madrasas (Islamic schools), two tekke (Sufi lodges), one hospital and 14 hamams (baths). Where was the place described by the traveller Ibn Jubayr in 1184 as having “orderly covered market streets resembling a palace”? And where is the small mosque dedicated to the prophet Abraham and the rock that he is supposed to have rested against whilst herding his flock of sheep, as seen by Ibn Shaddad?

TIMBUKTOU

THE GREAT MOSQUE

Orijinal halini hayal etmesi zor da olsa Ulu Camii'nin kalıntıları son derece etkileyicidir. 744-750 yıllarında, son Emevi halifesi II. Mervan tarafından yaptırılan kutsal yapı kaynaklarda 'Cami el Firdevs' yani Cennet Camii olarak geçmektedir. Kısmen ayakta kalan doğu cephesinden Anadolu'da İslam mimarisinde yapılmış ilk anıtsal, revaklı avlulu camisinin eski görkemi tahmin edilebilir. Hemen hemen kare planlı olan yapının güney kısmı dört sahnalı kapalı harim (ibadet mekanı), kuzey kısmı ise açık avludan ibarettir.

Although it is difficult to envisage the original structure, the remains of the Ulu Cami are nonetheless impressive. Built by the last Umayyad caliph Marwan II during the years 744-750, this sacred building is also referred to as the Paradise Mosque. The partially-standing east side of the structure hints at the magnificence of what was once Anatolia's first mosque, built in typical Islamic architectural style with a colonnaded courtyard. The southern section of the almost-square structure consisted of four covered sahn (areas for prayer) while the northern section was more of an open courtyard.

Dört sahnın yapısal değişiklikleri caminin üç aşamada yapıldığını göstermektedir. Duvarlardan ve duvarlardaki izlerden caminin önce II. Mervan zamanında mihrap (güney) duvarına paralel iki sahnı olduğu, sonraki dönemlerde buna üçüncü ve dördüncü sahnın eklendiği anlaşılmaktadır. İlk iki sahnın üst örtüleri üçüncü ve dördüncü sahnılardan daha alçaktır. Ayrıca birinci ve ikinci sahnı birbirinden ayıran bölümde Emeviler dönemine ait olağanüstü bir taş ustalığının örneğini teşkil eden asma dalları ve üzüm salkımları ile süslü sütunlar bulunmaktadır. Günümüzde, Ulu Camii'nin bu sütunlarından ikisi Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi'nde teşhir edilmektedir. İbn-i Şeddad, buranın eskiden büyük Ay (Sin) Mabedi olduğunu, 640 yılında ise camiye çevrildiğini söylemektedir. Ulu Camii kazılarında Yeni Babil kralı Nabonid dönemine (M.Ö. VI. Yüzyıl) ait Ay Tanrısı Sin ve Güneş Tanrısı Şamaş'ı temsil eden üç bazalt steli bulunmuş olması bu görüşü desteklemektedir.

Harimin hemen yanında olan at nalı kemerli kapı sağlam bir şekilde günümüze kadar ulaşmıştır. Camiye dördüncü sahnın Zengiler döneminde eklendiği tahmin edilmekte, nitekim burada bulunan sütun ve sütun başlıkları da XII.yüzyıl İslam sanatı özelliklerini taşımaktadır.

Caminin güney batısında ibadet mekânına on dokuz merdivenli kapıdan girilmektedir. Asıl giriş kapılarından en geniş orta kapıdır. Bu kapının kemeri günümüze kadar gelebilmiştir.

Avlunun üç kenarında bulunan revaklardan sadece temeller kalmıştır fakat avlunun ortasında sekizgen bir havuz şeklinde kesme taşlardan içe doğru basamaklı olarak şadırvan oldukça iyi durumdadır. Yapılan kazılarda şadırvana su getiren kanallar ile tahliye kanalları ortaya çıkarılmıştır. Avlunun kuzeydoğu kesiminde yer alan kare planlı minare 33,30m yüksekliğiyle dimdik ayakta-
dır. Zeminden itibaren 22 m olan kısmı düzgün kesilmiş taşlardan inşa edilen yapının taş kısmının bitiminden itibaren tepesine kadar olan bölümü fırınlanmış tuğlalardan inşa edilmiştir.

Ulu Camii'nin avlusuna giriş doğu, batı ve kuzey cephelerindeki kapılardan yapılmaktadır. Bugünkü ziyaretçiler genellikle doğuda bulunan iki girişten birini kullanır.

The structural differences of the four sahn show that the mosque was built in three stages. It is apparent from the remaining walls, and the traces of the old walls, that the mosque in the time of Marwan II consisted of two sahn, running parallel to the southern mihrab (niche) wall, and that the third and fourth sahn were added at a later date. The ceilings of the first two sahn are lower than those of the third and fourth. In the section that separates the first and the second sahn there are decorative columns carved with vine branches and bunches of grapes, demonstrating the extraordinary skill of stonemasons during the Umayyad period. Today, both of the columns are on display in the Şanlıurfa Archaeology Museum. According to Ibn Shaddad, this structure was originally built as a shrine to the moon god Sin and was converted into a mosque in the year 640. Excavations around the Ulu Cami have uncovered three basalt stelae depicting the moon god Sin and the sun god Shamash, dating back to the time of the neo-Babylonian king Nabonidus (6th century BC), which gives support to this view.

Immediately next to the harim (internal area of worship) is a horseshoe-arched door which appears remarkably well preserved. It is thought that the fourth sahn was added to the mosque during the rule of the Zengid dynasty and in fact columns and capitals discovered here carry the hallmarks of 12th century Islamic architecture.

The prayer hall was accessed through a door sitting at the top of 19 steps in the southwest corner of the mosque. The largest of the original doors was the middle one, the arch of which has survived until today.

Only the foundations remain of the colonnades located on three sides of the courtyard, however, the şadırvan, a fountain structure set in an octagonal pool, which is located in the middle of the courtyard and has ashlar stone steps leading down to it, is in reasonably good condition. Excavations have revealed both the incoming water channels and the waste channels. The square minaret located in the northeast section of the courtyard still stands firm at 33.30 m tall. The section from the base of the minaret to a height of 22m was constructed from cut stone whereas the remaining section to the top of the minaret was made of fired bricks.

The entrance to the courtyard of the Great Mosque is through doors situated on the east, west and north sides of the building. Visitors to the mosque today generally use one of the entrances found on the east side.

Ulu Camii Etrafında Devam Eden Kazı Çalışmaları:

Meşhur Harran Okulları'nın yeri yoğun çalışmalara rağmen hala tespit edilememiştir. 2014'ten beri Prof. Dr. Mehmet Önal ve ekibi tarafından Ulu Camii'nin doğusunda yürütülen yoğun kazı çalışmalarında bir hamam, podyumlu su kuyusu, sarnıçlar, tuvaletler ve abdest alma yerlerinin olduğu bir şadırvanlı avlu, bedesten ile bir çarşıya ait dükkanlar ve yol ortaya çıkarıldı. Hamamın batı bölümünde yedi adet hücre tipi küçük oda görüldü. Koridor ve oda girişlerinin oldukça dar olması nedeniyle bu odalarda öğrencilerin yıkandığı düşünülmektedir. Bu nedenle Harran'da var olduğu bilinen okullardan birisi bu alana oldukça yakın olmalıdır.

Ongoing Excavations Around the Great Mosque:

Despite extensive excavation work, the site of the famous Harran schools and university has still not been determined. However, the excavations carried out by Prof. Mehmet Önal and his team to the east of the Great Mosque have revealed a hamam, water cisterns, a raised water well on a platform, a courtyard with a fountain, toilets and ablutions area, a covered market area with shops, and a road.

Ulu Camii'nin doğusundaki dikdörtgen ve kare planlı, tabanı düzgün kesme taş, tuğla, bazen de sıkıştırılmış toprak olan dükkanların bulunduğu çarşı kısmen ortaya çıkarıldı. Bulunan seramik, cam ve metal eşya yoğunluğuna bakılarak, bunların seramik, cam ve baharat dükkanı olabileceği sonucuna ulaşıldı.

The section to the west of the hamam revealed seven cell-like small rooms, thought to be wash rooms for students as the corridor and doorways are so narrow. This has led to the belief that one of the Harran schools must have been around this area.

The market area and shops, to the east of the Great Mosque, have been partially uncovered. The shops were rectangular or square, with floors made of smooth, cut stone, brick or sometimes compressed earth. The sheer volume of ceramic, glass and metal objects found indicate that these shops probably sold ceramics, glassware and spices.

HARRAN

HÖYÜĞÜ

HARRAN
HOYUK
(TELL)

Höyükte ilk kazılar yapılmadan önce hiçbir mimari kalıntı görünmüyordu. O zamandan beri höyüğün birinci tabakasında İslam Devri'ne ait (7.-13.yy) birçok ev ortaya çıkarılmıştır. Çoğunlukla tuğla ve kerpiçten inşa edilmiş evlerde bol miktarda çanak çömlek ve sikkelere rastlanmıştır. Bir evde ise taş kapaklı bir tuvalet bulunmuştur. Bütün höyüğü kaplayan, Ulu Camii'ne kadar uzanan, dar sokaklı büyük bir İslam kenti ortaya çıkarılmıştır. Kentin mimari kalıntılarının altında, birbirine bağlanmış tuğla borulardan yapılmış bir kanalizasyon sistemi de tespit edilmiştir. Höyüğün tepesinde kent halkının un ihtiyacını karşılayan bazalttan yapılmış dört adet değirmen tamamen açığa çıkarılmıştır. Höyükteki buluntular, İslam Devri'ndeki günlük hayatla ilgili birçok ipucu vermektedir.

Ayrıca, çalışmalarda Eski Tunç Çağı'na ait kerpiç duvarlar ve ocaklara da rastlanılmıştır. Bu döneme ait insan ve hayvan figürleri, saç iğneleri vs. küçük buluntular da ele geçmiştir.

Before excavation work started on the tell, there were no visible signs of architectural remains. Since then, many houses dating from the Islamic Period (7th-13th century) have been uncovered from the base layer of the tell. The houses, predominantly made from brick and adobe, revealed a vast number of artifacts including pots, containers and coins, and even a stone-lidded toilet in one house. Excavations have revealed a large Islamic city with narrow streets, incorporating the entire mound and stretching as far as the Great Mosque. Under the architectural remains of the city a drainage system constructed from interconnecting brick pipes has been found, whilst at the top of the mound, four basalt mills, which provided the city residents with flour, have been completely exposed. The findings from the tell have shed some light on what daily life was like during the Islamic period.

Excavations have also revealed adobe walls and hearths dating from the Bronze Age and small artifacts from the same period such as human and animal figurines, and hair pins.

THE MOSQUE AND TOMB OF HAYAT EL HARRANI TÜRBESİ VE CAMİİ

Harran surlarının dışında, batı girişi olan Halep Kapısı'nın biraz kuzeyinde, tarihi bir mezarlığın ortasında etrafındaki yüksek ağaçlardan dolayı neredeyse gizlenmiş gibi duran kesme taşlardan sade bir üslupta inşa edilmiş kubbeli bir yapı yer almaktadır. Bu yapı Şeyh Yahya Hayat el-Harrani'nin Türbesi ve Camii'dir. Harran'da ağaç sayısı oldukça az olduğu için şeyhin makamına gelen ziyaretçilere burası cennetten bir köşe gibi geliyor olmalı.

12'nci yüzyılda Harran'da yaşamış ve 1184 yılında burada vefat eden İslam aliminin türbesi ile camisi aynı çatının altındadır. Türbe kısmı iki kubbe ile örtülü ve girişi kuzey tarafındandır. Bir kubbenin altında Şeyh Hayat'ın sandukası bulunmaktadır, diğer bölüm Şeyh'in huzurunda dua etmek isteyenlere ayrılmıştır. Hemen bitişiğinde dört kubbenin örttüğü cami bulunmaktadır.

Hayat el-Harrani hazretleri ölümünden sonra da tasarrufu devam eden 4 büyük evliyadan biri olarak kabul edilmekte ve günümüzde de yoğun bir ziyaretçi akınına uğramaktadır.

Outside the ancient Harran city walls, slightly to the north of the western Aleppo Gate, stands a rather plain, ashlar stone building which houses the tomb and mosque of Sheikh Yahya Hayat el-Harrani. The domed building sits in the middle of an old burial ground, almost entirely hidden by the tall trees surrounding it, and appearing to visitors like a small corner of paradise in this desolate, tree-less region.

Sheikh Hayat el-Harrani was an Islamic scholar from Harran who died in 1184. The tomb section of the building has two domes and is entered through a north door. One dome sits over the sarcophagus of Sheikh Hayat and the other dome covers an area set aside for prayer. Immediately next door is a four-domed mosque.

Hayat el-Harrani continued to be revered after his death and he is considered to be one of the four great miracle-workers. Today, there is still a steady flow of visitors to his tomb.

YAKUB'UN

KUYUSU

JACOB'S
WELL

Yakup'un Kuyusu adıyla bilinen yer Hayat el-Harrani'nin önünden geçen yolun devamında modern Harran'ın kuzey kenarında bulunmaktadır. Hem bilezik taşı olan bir kuyu, hem de kuzeyden tonozlu girişi olan bir hayrat şeklindedir. Eski fotoğraflardan zemin seviyesinde olduğu anlaşılan bilezik taşı, son yıllardaki düzenlemelerle zemine yapılan dolgu neticesinde yukarıda kalmıştır.

Tevrat'ta anlatılan hikayeye göre Abraham'ın torunu Yakub'un, ağabeyi Esav'ın öfkesinden Harran'a kaçtığında daha sonra eşi olacak güzel çoban kızı Rahel'i ilk gördüğü yer burasıdır. Alanın çimli ve çiçekli çevre düzenlemesi yapıldı.

The road past Hayat el-Harrani leads on to the north of modern Harran and to a place known as Jacob's Well. There is a circular stone well, and also a structure, built as a charitable endowment, with a vaulted entrance on the north side. Old photographs show that the circular stone was originally at floor level, but now, due to renovation work and filling done in recent years, it has been raised up.

According to the biblical story, Abraham's grandson Jacob fled to Harran to escape the wrath of his brother Esau. This is apparently the place where he first saw Rachel, a beautiful shepherdess, who was to become his wife. The area has now been landscaped with grass and flowers.

HARRAN ÇEVRESİNDE GÖRÜLECEK YERLER

Harran şehrinin yaklaşık 3 km doğusunda bulunan İmam Bakır Camii ve Türbesi sevilen bir ibadet ve uğrak yeridir. Rivayete göre 12 imamdan beşincisi olan Ebu Cafer İmam Muhammed Bakır, Harran'ın fethi esnasında burada parmağını kaybetmiş, türbe de parmağın gömüldüğü yerin üzerine yapılmıştır. Türbe ve hemen bitişiğindeki cami son yıllarda betonarme şeklinde genişletilmiş ve tarihi yapıdan geriye bir şey kalmamıştır.

Tektek Dağları, Harran Ovasının doğu ve kuzeyini çevreleyen yüzlerce küçük tepelerden oluşan ıssız taşlık bir bölgedir. Yassı sırtların arasından geçen kuru vadiler tam bir çöl manzarasını andırır. Bu kurak labirentin içinde ilginç tarihi yerlerin gizlendiği pek kimse aklına gelmez. Ancak, burası tarihi açıdan o kadar zengin ki bölge 2007 yılında Tektek Dağları Milli Parkı ilan edildi.

PLACES TO SEE AROUND HARRAN

Nearly 3 km to the east of Harran lies the İmam Bakır Mosque and Tomb, a popular place of interest and worship. It is said that the fifth of the 12 imams, Abu Jafer Imam Muhammad al-Baqir, lost his finger here during the conquest of Harran so his tomb was built in the same spot. In recent years the tomb and its adjacent mosque have been extended using reinforced concrete and little of the historical building remains today.

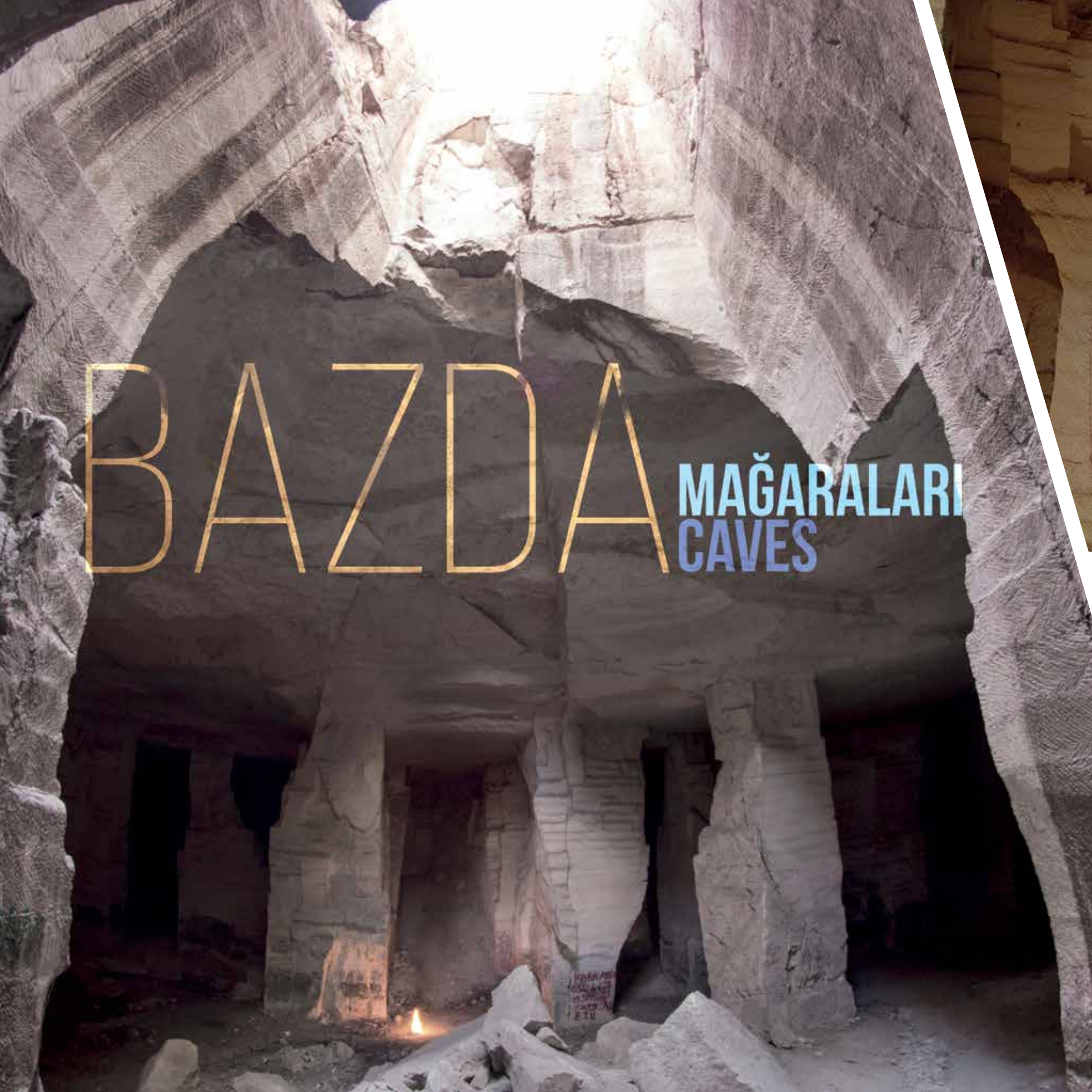
The Tektek mountain range consists of hundreds of small peaks bordering the Harran Plain to the north and the east. The terrain is barren and rocky, and the dry river beds winding between the flat sides of the mountains resemble a desert landscape. It is hard to imagine that hidden within this remote labyrinth lie historical places of major interest. In fact, this area is so rich in historical significance that in 2007 it was declared the Tektek Mountains National Park.

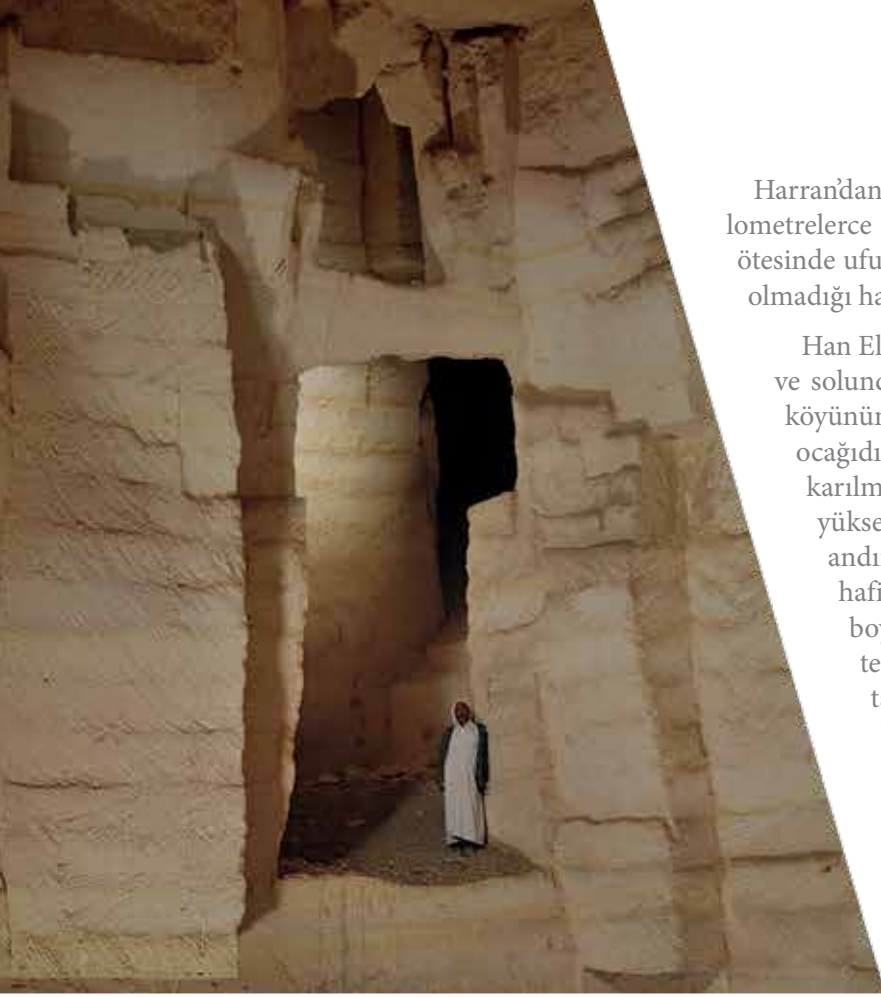

BAZDA

MAĞARALARI CAVES

Harran'dan çıkıp Turizm Yolu'ndan doğu istikametine doğru hareket ederken yol önce kilometrelerce uzanan pamuk tarlalarından ve sulama kanallarından geçiyor. Yeşil tarlaların ötesinde ufukta duran sarımtırak Tektek Dağları ilginç bir zıtlık oluşturuyor. Dağlar yüksek olmadığı halde ovanın bereketinden sonra insan kendini birden yokluk içinde hissediyor.

Han El-Barur kervansarayına giden yolun 15'inci kilometresinden sonra yolun sağında ve solunda tarihi taş ocakları bulunmaktadır. En etkileyici olanları sağ tarafta, Göktaş köyünün bir mahallesinin içinde yer alan ve Bazda mağaraları olarak adlandırılan iki taş ocağıdır. Alışlagelenin tersine taşlar açıktan değil, mağara oyularak dağın altından çıkarılmıştır. Kalan boşluklar büyüleyici bir güzelliktedir. Geniş mekanlarda bırakılan ve yükseklikleri 10-15 metreye varan taş ayakları adeta devasa bir katedralin iç mekanını andırmaktadır. Dışarıdan içeriye sızan güneş ışığı meydanları, tünelleri ve galerileri hafif bir şekilde aydınlatmaktadır. Kayada kalan keski ve çekiç izleri yüzlerce sene boyunca Harran, Şuayb Şehri ve Han El-Barur taşlarını çıkarırken işçilerin dökülen terleri hakkında fikir veriyor. Bazı girişlerde Arapça kitabe bulunuyor, buradan taş ocağını işletenlerin adlarını öğreniyoruz. Büyük ihtimalle Moğolların istilası, bugün Bazda Mağaraları ismi ile karşımıza çıkan taş ocaklarındaki faaliyetleri sona erdirmiştir.

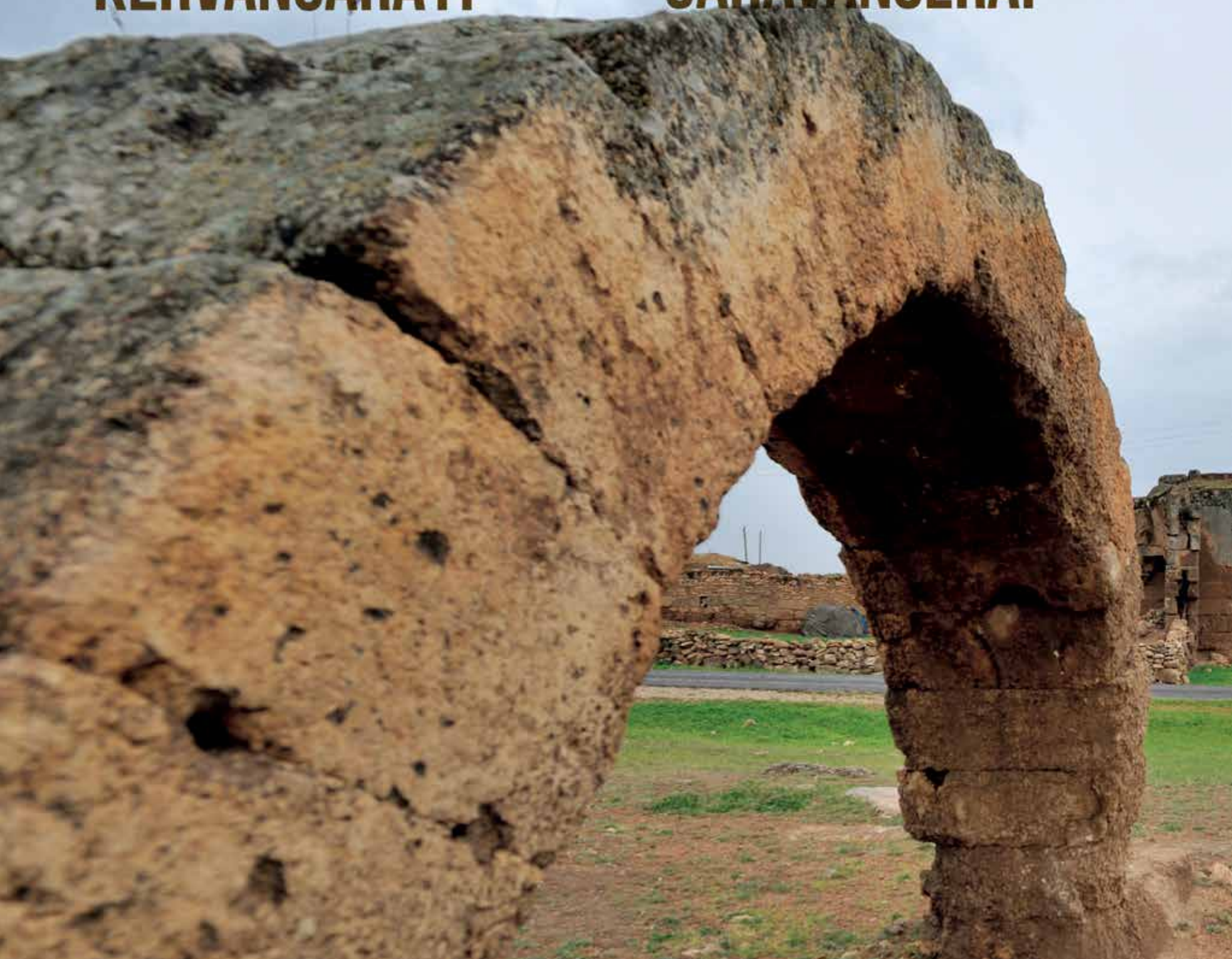
Leaving Harran on the new Tourism Road heading east takes you past miles of cotton fields and irrigation channels. Way beyond, on the horizon, the yellowish hue of the Tektek Mountains appears in stark contrast to the green fields below. Even though the mountains are not very high, the emptiness of the terrain is striking after the fertile plains.

After 15 km on the road heading to Han El-Barur caravansarai you will come to an area of ancient stone quarries to the right and to the left of the road. The two most interesting quarries, on the right, are in the vicinity of the village of Göktaş and are known as the Bazda caves. Contrary to the usual surface mining technique, the stone here was mined from underneath the mountain by hollowing out from the inside. The cavernous empty spaces that remain are stunningly beautiful. The large stone pillars that remain inside, standing 10-15 m tall, give the vast open space the air of a cathedral. Sunlight filters in from outside and softly illuminates the tunnels, galleries and open spaces. The hammer and chisel marks still visible on the rocks are a reminder of the toil and sweat of the miners over the centuries as they extracted stone for Harran, the city of Şuayb and Han El-Barur. Arabic epigraphs at some of the entrances give the names of the quarry operators. It is most probable that the Mongol invasion brought the mining activities at what we now call Bazda Caves to an end.

HAN EL-BA'RUR

KERVANSARAYI CARAVANSERAI

Bazda Mağaralarından Şuayb harabelerine ilerlerken, Göktaş Köyü'nde Harran'ın 20 km güneydoğusunda bulunan oldukça yalın bir kervansaraya rastlıyoruz. 1993'te yapılan restorasyonda kuzey yönünde bulunan giriş kısmı onarılmış olup, güney ve batı kısımları ise hala harap durumdadır. Harran-Bağdat yolunun üstündeki han, Harran'dan sonra, Tek tek dağlarında kervanlara ilk güvenli durağını sağlardı. Anıtsal giriş kapısı, köşe kuleleri, payanda kuleleri, (restore edilen) mescit, hamam, yazlık ve kışlık bölümleri ile Anadolu Selçuklu kervansaraylarının tüm özelliklerini taşır.

Giriş kapısı üzerindeki kitabeden, bu kervansarayın, M.S. 1228-1229 senesinde yaptırıldığı anlaşılır. Bu tarihlerde bölge Eyyubiler hakimiyetindeydi.

Heading on from the Bazda Caves towards the ruins of Şuayb brings you to the village of Göktaş, 20 km southeast of Harran, and here you will find a rather plain caravanserai. Despite some restoration work in 1993 on the north face entrance, the south and west sides of the building remain in ruins. On the old caravan route from Harran to Baghdad, the caravanserai provided the first safe stop in the Tektek Mountains. It has all the characteristics of an Anatolian Seljuk caravanserai; a monumental portal, corner towers, buttress towers, a prayer room (restored), baths, and summer and winter sections.

According to the epigraph above the portal, the caravanserai was built in 1228-1229 during the reign of the Ayyubid dynasty.

ANCIENT CITY OF

ŞUA YB

ANTİK ŞEHİRİ

Han el-Ba'rur'un önündeki asfalt yolu doğuya doğru takip edince ve birkaç kilometre sonra Koyunluca Mahallesi'nde sola sapınca 10 kilometre uzaklıktaki Şuayb şehrine ulaşılır. Oldukça etkileyici Roma ve Bizans kalıntılarına sahip olan Şuayb'ın tarihi hakkında hemen hemen hiçbir şey bilinmiyor. Roma dönemi öncesinde burada bir yerleşim var mıydı? Geniş harabe alanına yayılmış bulunan yüzlerce yeraltı mağarası, zamanında mezar olarak mı yoksa mesken olarak mı kullanılırdı? Gönüllü rehber olarak hizmetlerini ziyaretçilere sunan köy çocuklarının iddia ettikleri gibi gerçekten 1000'den fazla mağara var mı? Gerçekten Şuayb adlı peygamber bu şehrin isim babası mı?

Following the tarmac road eastwards from Han el-Ba'rur for several kilometres brings you to the village of Koyunluca. Here you take a left and follow this road for 10 km, eventually arriving at the ruins of Şuayb. Despite the impressive Roman and Byzantine remains of this ancient city, almost nothing is known about the history of Şuayb. Was there a pre-Roman settlement here? Hundreds of underground caves are scattered throughout the large area of ruins; were these used as tombs or as dwellings? Are there really more than 1000 caves as claimed by the village children acting as voluntary guides for visitors? Did the prophet Şuayb (Jethro) really give his name to this city?

Gezi notlarının dışında henüz bilimsel araştırma veya arkeolojik kazı yapılmadığı için antik kentin sırları hala yeraltında saklıdır. Şehrin adının ilk Hristiyanlık döneminde 'Kêfâ' olduğu bilinmekte ancak yerleşimin Roma dönemindeki adı bilinmiyor. Büyük bir kilise harabesi tespit edildi, ancak, iki katlı olup bir mağara ile birleşen şehrin en etkileyici yapısının bir tapınak olup olmadığı kesin değil. Eğer tapınak ise, hangi tanrıya ait olduğu sır konusu. Ancak, Tevrat'a göre Akabe körfezinin civarında yaşamış olan Musa'nın kayınpederi Şuayb'ın Tektek dağlarının bu ücra yerleşiminde bulunmuş olması ve ismini vermiş olması, herhalde gerçeklikten uzaktır. Şuayb isminin, Arapça 'Şâeybşahr', yani 'yaşlı şehir'den geldiği tahmin edilmektedir. Fakat yeraltındaki mekanlardan biri günümüzde 'Şuayb Peygamberi'nin Makamı' olarak adlandırılarak ziyaret edilmektedir.

700 yıl harabe olarak kalan kente 1950'li yıllarda civardaki Araplar tarafından yeni yerleşim kuruldu. Bu köyün çocukları dışarıdan gelen ziyaretçilere rehberlik etmeyi seviyorlar.

Apart from travel notes, there have been no archaeological excavations or scientific research carried out at Şuayb, so the secrets of this ancient city remain hidden underground. During the Early Christian period the city was known as 'Kêfâ' but its Roman name is not known. The ruins of a large church have been identified, and although it is the most impressive structure in the city, it is not certain whether this two-storey building adjoining a cave is in fact a temple. If it is a temple, to which god is it dedicated? According to biblical writings, Jethro, the father-in-law of Moses lived in the gulf of Aqaba region, so it is probably unlikely that he was in this remote city or indeed gave his name to it. It is thought that the name Şuayb actually comes from the Arabic 'Şa'eybşahr' meaning 'city of the old'. However, one of the underground caves is now visited as the 'place of the prophet Jethro'.

The city lay in ruins for 700 years until the 1950s when a new settlement was formed by Arabs. The children of this village love to act as guides for outside visitors.

SOGMATAR

Şuayb şehrinden kuzey yönüne doğru 16 km gidildiğinde Soğmatar harabelerine ulaşılır. Soğmatar ismi Arap kökenlidir ve Suk (çarşı) ile Matar (yağmur) kelimelerinden türetilmiştir. Yani burası 'Yağmur Çarşısı'dır. Antik kent ile iç içe olan modern köy Yağmurlu'nun da adını Arapçadan aldığı anlaşılmaktadır. İsminin aksine, bugünkü Yağmurlu köyü susuzlukla boğuşan, birkaç ailenin kıt kanaanat küçükbaş hayvancılıkla geçindikleri bir yerleşim yeridir.

The ruins of Soğmatar lie 16 km north of Şuayb. The name Soğmatar is Arabic in origin, formed from Suk (market place) and Matar (rain), so this place is the 'Rain Market'. The village of today, which nestles within the ancient city, is called Yağmurlu (rainy) which means that it too draws its name from Arabic roots. Unfortunately, contrary to its name, the village today struggles against drought and many families eke out a living from subsistence farming of sheep and goats.

Soğmatar, kayaya oyulmuş sayısız mezarları, gizli bir ibadet yeri olan Pognon mağarası, höyüğü, merkezi 'Kutsal Tepe' ve etraftaki tepelerde bulunan yapı kalıntıları ile son derece gizemli bir yerdir. Bu gizem, günümüze kadar birçok arkeolog ve araştırmacıyı büyüledi, sitin anlamı konusunda ise birbirinden farklı sonuçlara götürdü.

Soğmatar'ı 20'nci yüzyılın başında ziyaret eden arkeoloji meraklısı Fransız Bağdat konsolosu Henri Pognon köye giriş yolunun hemen sağ tarafındaki dağa oyulmuş, üç tarafında insan boyutunda kabartmalar ve Süryanice yazılar bulunan bir mağara keşfetmiş. Bugün Pognon'un adı ile anılan mağarada dönemin valilerini tasvir eden kabartmalar ve Sin'in simgelerinden hilal karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, Soğmatar'ın Harran gibi Sin kültünün bir merkezi olduğu anlaşılmaktadır. Harran'da M.Ö. 2000 yılından beri büyük Sin mabetlerinin var olduğunu bilmemize rağmen hiçbir tapınağın kalıntısı günümüze ulaşmamıştır, hatta yeri bile tespit edilemedi. Soğmatar'da gördüğümüz kalıntılar M.S. 2'nci yüzyıla, yani çok daha geç bir döneme ait olmasına rağmen, Sin kültüne ait somut bir yerdir. Soğmatar'ın önemi bundan kaynaklanır.

Soğmatar exudes an air of mystery with its numerous tombs carved out of the rock, the secret place of worship known as Pognon cave, its tumulus and central 'Sacred Mound', and the remains of ancient buildings scattered around the surrounding hills. This mystery has fascinated archaeologists and researchers over the years, with a variety of conclusions being drawn about the significance of this ancient site.

At the start of the 20th century, Henri Pognon, a French diplomat in Baghdad and a keen archaeologist, discovered a cave that had been carved into the rocky hill to the right of the entrance road to the village. Inside the cave he found full-length bas-relief figures and a number of Syriac inscriptions carved around the walls. Today, we know that the reliefs in the cave, which now bears Pognon's name, depict the rulers of the day and the crescent moon, one of the symbols of the moon god Sin. This has led to the conclusion that Soğmatar, like Harran, was a cult centre for the moon god Sin. Even though it was known that large temples dedicated to Sin had existed in Harran since 2000 BC, no remains have ever been found, in fact their locations have not even been determined. The ruins at Soğmatar, despite dating back to the much later date of 2nd century AD, are a tangible link to the Sin cult and this forms the basis for their historical significance.

Soğmatar'a giren yolun sol tarafında şehrin höyüğü yer almaktadır. Yüz yıl önce çekilen fotoğraflar höyüğün tepesinde görkemli bir kale göstermektedir, ancak bugün birkaç temel duvardan başka bir şey kalmamıştır.

Soğmatar'ı benzersiz kılan özellik, açık havada bulunan Süryanice yazıtlardır. Alışılacağına aksine Soğmatar'daki en görkemli yazıtlar mezar taşlarında, heykellerin kaidelerinde veya eserlerin kapılarının üstünde değil, höyüğün hemen güneyinde bulunan ve 'Kutsal Tepe' diye adlandırılan dağın kaya zeminine oyulmuştur. Oval kaya kütesinin tepesine tırmanırken kuzey yamacında zirveye yakın bir yerde kayadan çıkarılmış iki kabartma heykele rastlanıyor. Bunlardan sağ tarafta olanı 110 cm boyunda bir erkek figürüdür. Dizlerine kadar uzanan bir elbisesi olan figür (komutan) ayakta durmaktadır ve başının arkasında istiridye şeklinde bir hale yer almaktadır. Bazı yorumcular, bu halenin güneş ışınlarını temsil ettiğini ve rölyefin Güneş Tanrısı Şamaş olduğunu düşünüyor. Bu figürün sol tarafında yuvarlak kemerli oyulmuş bir nişin içinde daha küçük büst şeklinde bir rölyef bulunur. Her iki yanında bulunan yazıtlardan bu büstün ay tanrısı Sin'i temsil ettiği düşünülmektedir.

Üstü oldukça düz olan Kutsal Tepe'de bulunan toplam 10 yazıt aynı döneme aittir. Bu yazıtlar o dönemin valisi ve yakınlarının hatırlanma isteklerini, krala duydukları saygıyı ve Tanrıların Efendisi Marilaha'ye sundukları adakları anlatıyor.

The city tumulus can be found on the left of the road leading into Soğmatar. Photographs taken a hundred years ago show a magnificent citadel structure sitting on the mound but today all that remains are a few foundation stones.

Soğmatar is of special interest due to its Syriac inscriptions that can be found on stones out in the open. Here, the most impressive writings are not found on tombstones, sculpture plinths or above portals but carved on the rock foundations of the so-called 'Sacred Mound' located just south of the tumulus. As you climb up the north slope of the oval rock mass, just before the summit there are two relief sculptures carved in the rock. The one to the right is a 110 cm figure of a man (a commander), on his feet and wearing a robe that hangs down to his knees. Behind his head is a halo shaped like an oyster. Some have concluded that this halo represents rays of sunlight and that the figure is depicting the sun god Shamash. To the left of this figure is a smaller bust-like relief carved into an arched niche. Inscriptions on both sides indicate that this figure represents the moon god Sin.

On the flattened summit of the Sacred Mound there are 10 inscriptions dating from the same period. These inscriptions include a dedication to the ruler of the time and his family, and proclaim their respect for the king and devotion to Marilaha, 'Lord of the Gods'.

Bu yazıtların bugüne kadar bulunan en eski örneğinin Süryanice yazılmış olması başlı başına bir araştırma konusu teşkil etmektedir.

Kutsal Tepede sunak yerinin de bulunması bize buranın kocaman bir açık hava tapınağı olduğu konusunda ipuçları vermektedir. Bazı araştırmacılar, Kutsal Tepe'nin kuzeyinde ve batısında bulunan 9 tepenin ve bunların üstünde bulunan ve girişlerinin hep Kutsal Tepe'ye bakan yıkık yapıların, yedi gezegeni, güneşi ve ayı temsil ettiklerine, yerleşim yerinin başlı başına bir ibadet alanı olduğuna inanmaktadırlar. Diğer bir görüşe göre ise harabelerin hepsi anıtmazardan başka bir şey değildir.

Soğmatar'da bir dut ağacı gölgesinde kalan ve Musa'nın Kuyusu olarak adlandırılan tarihi bir kuyu mevcuttur."

These inscriptions are also the oldest examples of Syriac writing found to date which in itself is a fascinating subject for research.

The fact that there was an altar located on the Sacred Mound implies that this was indeed a huge open-air temple. There are 9 mounds located to the north and west of the central Sacred Mound, each with the ruins of a structure on top. The entrances to these structures all face the Sacred Mound leading some researchers to believe that the mounds represented the seven planets, the sun and the moon, and that therefore this whole settlement area was a place of worship. Others believe that the ruins are no more than ancient tombs.

Soğmatar is also home to the so-called 'Well of Moses', a historical well that sits under the shade of a mulberry tree.

KAYNAKÇA / REFERENCES

AKALIN, Lütfiye, 2013,
Tandırılıktan Gelen Lezzet “Geleneksel Urfa Yemekleri”,
Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları

EKİNCİ, Abdullah, 2008,
Harran Mitolojisi ve Tarihi,
Şanlıurfa Valiliği

EKİNCİ, Abdullah, 2006,
Ortaçağ'da Urfa,
Gazi Kitabevi

GREEN, Tamara M., 1992,
The City of the Moon God, Religious Traditions of Harran,
E.J.Brill, Leiden

GÜLER, Selahattin Eyyubi, 2016,
SOĞMATAR, Urfa'nın Doğusunda Antik Bir Kent,
Arkeoloji ve Sanat Yayınları İstanbul

KULOĞLU YÜKSEL, Fatma Şebnem, 6.11.2016,
Harran evlerinin mimari özellikleri hakkında görüşme

KÜRKÇÜOĞLU, Cihat ve KARAHAN KARA, Zuhul, 2003,
Harran Medeniyetler Kavşağı,
T.C. Harran Kaymakamlığı

KÜRÇÜOĞLU, Sabri ve GÜLER, Selahattin Eyyûbi, 2017,
Harran Tarihi ve Kültürü,
T.C. Harran Kaymakamlığı

OKUTAN AKALIN, Ebru, 2012,
Şanlıurfa'nın Harran İlçesinde Dövme Geleneği
(Yayınlanmamış Makale)

ÖNAL, Mehmet, 2016,
Harran Örenyeri 2015 Yılı Arkeolojik Kazı Çalışmaları,
(ŞURKAV Şanlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi, Sayı 24, Ocak 2016)

YARDIMCI, Nurettin, 2007,
Mezopotamya'ya Açılan Kapı Harran,
EGE Yayınları

YILDIRIM, Ali Kemal, 2015,
Şanlıurfa Harran Bölgesindeki Kubbeli Konutların Yapısal Özellikleri,
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Geçmişle ilgili
düşüncelere dalmışken
belki sahipsiz bir at
koşarak geçer veya
rengarenk kadife elbisesi ve
gümüş işlemeli puşusuyla bir
Harranlı kadın koyun sürüsü ile
yaklaşır. Harran...

Şimdiki zamanı bile sanki bir peri
masalından çıkmış gibidir!

*Just as you are lost in
thoughts of the past, a free
horse may gallop by, or
a local woman in a multi-coloured
dress and silver-embroidered puşu
headdress may approach with her
flock of sheep. Harran...*

*a fairytale land even
in the present day!*

